

Rıfat Ilgaz

Rıfat Ilgaz

Şeker Kutusu

ÖYKÜ

Şeker Kutusu

ginar

Rıfat Ilgaz

Şeker Kutusu

**Rıfat Ilgaz / Bütün Eserleri / Mizah Öyküleri
Şeker Kutusu**

ISBN 975 - 348 - 042 - 3

6. Basım İstanbul, Şubat 2006

Kapak Tasarım: İdris Hacıoğulları
Kapak Resmi: Emre Ulaş

Baskı ve Cilt: Doğan Ofset Yay. ve Matb. A.Ş.
Tel: 0212 622 19 00

Yayıncının izni olmadan kısmen de olsa fotokopi,
film vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz
ve internet yoluyla yayınlanamaz.

©Çınar Yayınları, 1998
Tüm yayın hakları saklıdır.

Çınar Yayınları
Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi
Çatalçeşme Sok. 50/4
Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0 212 528 71 40 pbx
Fax: 0212 528 71 43
www.cinaryayincilik.com.tr
www.hababamsinifi.org
www.cinaryayincilik.com.tr / rifatilgaz
www.cinaryayincilik.com.tr / markopasa
www.sunayakin.info
www.istanbuloyuncakmuzesi.com
Düş Hekimi - Yalçın Ergir
www.ergir.com
cinar@cinaryayincilik.com.tr

Dağıtım
Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.
Hürriyet Medya Towers 34212 Güneşli - İstanbul
Tel: 0212 677 00 00

Rıfat Ilgaz

BÜTÜN ESERLERİ

Şeker Kutusu

ÖYKÜ

İçindekiler

- Şeker Kutusu 7
Babafingo 15
İnsan Sarrafları 24
Gazoz Kapakları 32
Patron İçerde mi? 44
Parti Adına 52
Morfin İğnesi 57
İş 66
Atlet Komple 71
Dalga Kâtibi 79
Siz Kim? Yılbaşı Kim 112
Taksimdeki Ev 121
Bonodan Battım! 129
Kapat Çeneni! 134
Selami Bey'in Şatosu 142

ŞEKER KUTUSU

“İndir!” dedi, “Ne kadar kutun varsa indir!”

Şekerci kalfası, üzeri çiçekli, içi dışı kadifeli, iç kapağının ortası aynalı, pırıl pırıl selefionlu, ne kadar kutu varsa, serdi tezgâhın üstüne. Ali Yılmaz, iç kapağı aynalı kutuyu kestirmişti gözüne:

“Ne kadar şeker alır bu kutu?” diye sordu.

“Bir kilo alır! Karışık mı yapalım?”

“Karışık... Biraz çikolatalı, biraz badem ezmeli... Altına da bir sıra lokum, fıstıklısından! Anlıyorsun ya! Temiz bir şey olsun!”

Şekerci, yirmi yaşındaki bir delikanlının böyle bir kutuyu kimme göndereceğini kestirmişti çoktan. Ali Yılmaz:

“İki kat kâğıda sarın kutuyu!” dedi, “Şıklığı dışarıdan belli olmasın!”

Bu, biraz da onun sıkılğanlığını gösteriyordu. Şekerci isteğinden daha güzelini yaptı. Sardı, sarmaladı, sırmalı iplerin düğümlendiği yere de firmanın yaldızlı etiketini yapıştırdı. İki kat kâğıda sardıktan sonra:

“Buyrun!” dedi, “Kime verirsen ver, mahcup olmazsın! Haydi güle güle!..”

Gitti, karşıdaki koltuk meyhanesinden, ayak üstü iki tek votka çekti. Duvardaki aynada kravatının üçgenini denkleştirdi. Lacivert çizgili ceketinin üst cebindeki mendili yenisinden katladı, koydu yerine. İki votka adamakıllı artırmıştı cesaretini. Çiçekçinin önünden geçerken, birden daldı içeri:

“Karanfil!” dedi, “On tane kadar, kırmızı karanfil... Bir sıra da kenarlarına beyazlarından!”

Çiçekçi, karanfilleri jelâtin kâğıdına sardı güzelce, tutuşturdu eline. Hiç düşünmemişti çiçekleri nasıl götüreceğini. Utanırdı böyle şeylerden. Bir *Bayram* gazetesi aldı, koydu çiçeklerin arasına. İki kadeh votka daha çekmesi gerekirdi, kapıyı çalabilmesi için. Meyhane şuracıktaydı, ayak üstünde yapındırdı. Artık nereye olsa gidebilirdi. Dokundu Sevgi'nin kapısındaki zile... Ev, tıklım tıklım misafirdi, bir yılgınlık çöktü içine. Elindekileri kapıdan verip gitse, ne iyi olurdu! İster istemez girdi içeri, merdivenleri çıktı. Çiçekleri uzattı nişanlısına. Çiçekler, şeker kutusundan daha çok ilgilendirmişti Sevgi'yi. Kutu, çiftler çiftler sarılı olduğu için, ne biçimi belli oluyordu, ne içindeki aynası:

“Hele kâğıtları bir sıyırsın!” diye düşündü, “Bayılır o zaman!”

Tam yirmi lira yalnız kutusuna vermişti. Lâcivert kadife ka-

pağın içinde, yürek biçimi pırıl pırıl bir ayna vardı ki, hangi kız görse ağzının suyu akardı. Hele bir açsın kutuyu!

Büyüklerin elini öptü sıradan. Geriye kalanlarla tokalaştı. Sevgi'nin uzattığı şekere, parmakları titreyerek uzanırken, keskin bir arpej kokusu, fırıl fırıl döndürmüştü başını. Çok oturmadı, kapıdan çıkarken rahat bir soluk almıştı. Ne olursa olsun, büyük bir yük kalkmıştı üzerinden.

Onun için bayramın ödevi bitmiş, bayramın kendisi başlamıştı. İki kadeh rakıyla bir açış yapmalıydı. Tuttu, Karanfil-li Meyhane'nin yolunu!

Sevgi, her bayram Melâhat Hanım'ın elini öpmeden yapmazdı. Taa okul sıralarında alıştırmıştı onu. Her bayram, okulu bitirdiği halde, onun yumuk yumuk ellerini öpmemi mi, kendisini okul yüzü görmemiş bir mahalle kızı sayardı. Elini yüzünü yıkadı, taradı saçlarını...

"Anneciğim!" dedi, "Gidiyorum Melâhat Hanım'a. Para ver de, bir kutu yaptırayım!"

Bayramlaşmak güzeldi ya, işin bu masraflı yanı hoşuna gitmiyordu annesinin:

"Ne parası!" dedi, "Al götür şu kutuyu!"

Öyle ya!.. Şeker, her yerde aynı şekerdi. Ne farkı vardı kutuların birbirinden!

"Olur mu anneciğim!" diyecek oldu Sevgi...

"Hadiii!" dedi annesi, "Çok konuşma! Al götür, parayı sokaktan toplamıyoruz!"

İster istemez, şeker kutusunu sıkıştırdı koltuğunun altına. Tütüncüden bir *Bayram* gazetesi aldı, sardı sarmaladı. Tam kapısının önünde yakaladı Melâhat Hanım'ı.

"Ooo!.. Sen misin Sevgiciğim?" dedi, "Tanıyamayacaktım az

daha. Büyümüşsün maşallah, koskocaman bir kız olmuşsun!..”

Sevgi, eski öğretmeninin elini öperken, o da yanaklarından öptü. Düşünceli kızdı Sevgi:

“Herhalde bir yere gidiyorsunuz!” dedi, “Başka bir gün rahatsız ederim sizi!”

Kutuyu, üzerindeki gazeteyle birlikte, uzattı Melahat Hanım’a:

“Buyrun efendim!”

Üstelemedi Melahat Hanım:

“Mersi!” dedi, “Beklerim kızım, başka bir gün!”

Müfettiş Cemal Beyler’e gidiyordu. Ankara’dan her bayram üç beş günlüğüne gelirdi annesine. Terfi senesiydi Melahat Hanım’ın, bu bayram mutlaka görmesi gerekirdi. Müfettişi:

“Hazır şeker de geldi işte!” dedi, “Şekercinin önünde kuyruğa girmektense...”

Cemal Bey, güler yüzle karşıladı Melahat Hanım’ı:

“İyi oldu geldiniz!” dedi, “Bu yıl yeniden iki Kız Sanat Enstitüsü açılacak. Bunların başına bilgili, tecrübeli yönetmenler gerekiyor!”

İçti cız etmişti Melahat Hanım’ın, okuldan da, arkadaşlarından da çok memnundu. Kendini toparlayarak:

“Evet Müfettiş Bey!” dedi, “Düşündüm ki, bu yeni okullara sizden daha elverişlisini bulmak çok zor! Yönetmen kolayına yetişmiyor, memlekette... Sizin ‘terfi’ yalnız Melahat Hanım!”

“Siz bilirsiniz!” demekten başka çare bulamadı. Biraz daha ileri giderek:

"Efendim!" dedi, "Gösterdiğiniz güvene çok teşekkürler. Sizi karşı mahcup olmamaya çalışacağım..."

Daha ne konuşacaktı ki, kalktı ayağa:

"Hay Allah!" dedi içinden, "Kendi ayağımızla tutulduk!"

Başı önüne düşüvermişti.

Cemal Bey'in annesi Hadiye Hanım, öğretmenlere el öptürmeye bayılırdı. Helc öpen, böyle bir Müdire Hanım olursa... Gururla uzattı elini. Bir müfettiş anası olmanın tadını çıkarıyordu. Hemen Melahat Hanım'ın peşinden:

"Cemalciğim!" dedi, "Ben çıkıyorum, bizim Naciye Abla'ya kadar bir uzanayım!"

"Benden de selâmlar."

Giydi mantosunu.

Üvey ablasıydı Naciye Hanım, hemen arka sokakta oturdu. Tam kapıdan çıkarken uzandı, masanın üstünde duran kutuyu aldı eline, Melahat Hanım'ın getirdiği kutuyu...

"Gitmişken..." dedi, "Şunu da götüreyim bari!"

Ablasını, açık pencerenin önünde yakaladı, çıktı merdivenleri, elini öptü. Oğlu Şenol'u sordu, çok severdi Şenol'u. Bunu Naciye Hanım da bilirdi. Yapma bir üzüntüyle:

"Çıktı sabahtan!" dedi, "Çok üzüyor beni! Top... Top... Bayram demez, seyran demez, top, top, top!"

"Oynayabiliyor mu bari?"

"Yakında aylığa geçireceklermiş. Aklım ermiyor hiç top oynayana aylık verirler mi?"

O da bilmiyordu; ama avutmak için:

"Neden vermesinler!" dedi, "Bu kadar insan, para verip on-

ları seyrediyor. Geceleri bile top meydanlarına koşuşuyorlar!”

Böyle demesi, bir bakıma gerekliydi de... Çıkarıp, bir yüz kâğıt bırakması gerekecekti sonra! Başka ne konuşacaktı, kalktı birden. Yürüdü merdivenlere doğru... Şeker kutusu geride, masanın üstünde kalmıştı:

“Hoşçakal, bize de buyur!” demeyi de unutmadı.

Şenol, yorgun argın gelmişti antrenmandan, pestili çıkmıştı. Masanın üstünde şeker kutusunu görünce:

“Nerden bu?” dedi, “Kim getirdi?”

“Teyzen!”

Kutuyu aldı eline, evirdi çevirdi... Tak tak vurdu kapağına:

“Kıyak kutu!” dedi, “Bizim başkana götüreceğim bunu!”

“Ne başkanı?”

“Kulüp başkanı! Diyeceğim ki, ‘Reis Bey, bıktım bu amatör-lükten! Geçir artık kadroya da, beş on kuruş uçlanalım!’... Haa, ne dersin? Anne be, çünkü çocuklar profesyonel oldu, biz bayram demez, seyran demez ağzımızı poyraza açıp koşuyoruz!”

“Aklım ermez benim, ne yaparsan yap! Götüreceksen, al gö-tür kutuyu!..”

Giyindi, çıktı. Başkanları, sayılı bir belediye meclisi üyesiy-di. Hani şu, kimseye hayrı dokunmayan meclis üyelerinden!

Kutuyu bıraktı büfenin üstüne, elini öptü.

“Sen hiç merak etme!” dedi, “Gördüm, geçen gün oyununu! Yakında gireceksin kadroya! Antrenmanların, sakın bırakma peşini!”

Böyle, kimlere neler vaadetmemişti ki... Adamakla mal mı tükenirdi?

Çok oturmadı Şenol, saygılı çocuktuk.

Genç futbolcu çıkar çıkmaz, belediye meclisi üyesinin kızı Sevim, yapıştı kutuya:

"Babacığım!" dedi, "Bunu halama götüreceğim ben!"

"Kime götürürsen götür!"

Sürdü, sürüştürdü Sevim, bayramlıklarını giydi, atladı bir dolmuşa. Yüreği küt küt ata ata çıktı merdivenleri.

"Ya Ali Ağabey evde değilse..." diye düşünüyordu. Dokundu parmağının ucuyla zile. Kapıyı halası açmıştı. Saygıyla öptü elini. Yakışıklı evlat doğuran ananın eli, işte böyle öpülürdü. Kutuyu, utana sıkıla koydu masanın üstüne:

"Halacığım!" dedi, "Nerde Ali Ağabeyim?"

Halası da domuzun domuzuydu. Kızın yüreğine indirmek için:

"Ali mi?" dedi, "Nişanlısına kadar gitti!"

Daha fazla oturup da ne yapacaktı Sevim? Kimbilir ordan çıkınca hangi meyhaneye gidecekti! Tadı kaçmıştı konuşmanın. Bir biçimine getirdi, gene öptü elini, girdi yola.

Geceyarısına doğru, Ali Yılmaz, bulut gibi eve döndü. Annesi her zamanki gibi uyumamıştı gene:

"Nerde kaldın, merak ettim!" diye çıktı karşısına.

"Bayram değil mi? Biraz oturduk arkadaşlarla!"

Yalnız oturmamıştı, oturup içmişti de... İlk defa hak verdi annesi. Ali Yılmaz ceketini çıkarırken, masadaki şeker kutusuna gözü ilişti:

"Kim geldi?" diye sordu, "Kimden bu kutu?"

"Sevim'den ha!" dedi, "Güzel kız olmuş, geçen gün gördüm de..."

"Bırak onları! Kaç yıldır kapımızın ipini çekmiyorlardı!"

Ali, asıldığı gibi kopardı, kutunun ipini, kâğıdını sıyırdı. Bir kat... Bir kat daha!..

"Amma da sıkı sarmışlar haaa!" diye söylendi.

Açtı kapağını, içinden okkalı bir badem ezmesi seçerken kendini görür gibi olmuştu.

"Bu ne!" dedi, "Ayna var kapağında!"

Annesi de görmüştü kutuyu:

"Aman!.." dedi, "Ne güzel, ne sevimli kutu bu!.. Nişanlıya getirilmiş gibi!"

"Sen, benim aldığım kutuyu görecektin ki... Aklın dururdu! Bunlar paralarına kıyıp şeker mi alabilirler be!"

İçinden bir badem ezmesi daha seçti, attı ağzına. Bir de annesine uzattı:

"Ye!" dedi, "Üvey de olsa kardeşinin yolladığı şeker!.. Kendi malın gibi ye!"

BABAFİNGO

Fındık kooperatifinin baş heceleri Fın-Ko'ydu; ama kasabasının ağız değiştirmesiyle daha ilk günlerde Fingo oluvermişti. Senai Efendi kasabanın babasıydı. Buraya müdür olunca, ona Fındık Kooperatifi Müdürü Hacı Senai Efendi demektense Fingo Baba adını koydular. Gel zaman, git zaman da Babafingo deyip çıkıverdiler. Nasıl babafingo, gemilerde en önemli bir yelken direği ise; Senai Efendi de bu kasabanın direği, babafingosuydu.

Köylerden, mahallelerden akıl danışmaya gelenlere sorulacak olursa yüzlerinde en ince alay çizgisi belirmeden řu cevabı verebilirlerdi:

"Babafingo'ya gidiyoruz!"

"Babafingo'ya danışacağız!"

“Bunu, bilse bilse Babafingo bilir!”

“Babafingo’ya bir söyledik mi, kolundan tuttuğu gibi sıptı-verir!”

Evet, kolundan tuttuğu gibi sıptıverir adamı. Bu bir memur olur, bir kâtip olur, çoğu zaman da bir öğretmen...

Bütün yaz Senai Efendi’nin konak yavrusu evi, vilâyetin hükümet konağıydı sanki... Bütün müdürler, başta vali olduğu halde, biçimine getirip yerleşirlerdi bu eve. Karadeniz’e, camları açılan odalar, millî eğitim müdüründen, nüfus müdürüne kadar dört aylık sayfiye süresince beşer onar gün her birine ayrılır, böylece Babafingo hem kendi işlerini, hem de kasabanın işlerini kolayca çekip çevirdi.

Liman Çavuşu Müçteba Bey, Fın-Ko’nun kapısını vurmada girdi. Selâm sabahtan önce:

“Şikâyetçiyim, mahalle öğretmeninden!” dedi.

‘Mahalle’, kasaba merkezinden hemen üç dört kilometre ötedeki bölümün adıydı kısaca...

“Hangisinden?” diye sordu Babafingo.

“Hangisinden olacak, Nahit’ten!”

“Gene ne hal etti?”

Oturduğu minderde topuk değiştirdi. Kızmıştı. Bütün Karadenizliler gibi çabuk kızardı. Onlardan farkı, istediği zaman bu kızgınlığı yenebilmesiydi.

“Ulan!” dedi, “Bir öğretmenin limanla ne dalgası olur? Buraya da mı soktu burnunu bu Nahit züppesi!”

Sonra liman çavuşunu -Kasabada ona liman reisi derlerdi.- biraz heyecanlandırıp kışkırtmak için:

“Söyle!” dedi, “Gene ne fışkı yedi?”

“Geçenlerde öbür çarşıda, yalı kahvesinde takacıları toplamış... ‘Takalarınız hangi kuma çekili?’ demiş. ‘Nah şurda!’ demişler. ‘Eviniz nerde?’ demiş, ‘Mahalle’de!’ demişler... ‘Siz neredesiniz?’ diye sormuş, ‘İşte oturuyoruz Ellezin’in kahvesinde!’ demişler. Söz buraya gelip dayanınca tam can alacak soruya dayanmış. ‘Pekiiii liman dairesi nerde?’... Kimsede ses yok! ‘Olmaz böyle şey!’ demiş. ‘Halk nerde, liman orda! Halk nerde hükümet binası orda!’...”

“Bak namussuza hele!”

“Zehirliyor halkı bu adam! Bir sene daha kaldı mı mahallede, ne limandan hayır kalır, ne hükümetten, ne de senin Fin-Ko’dan.”

“Dur, sen! Önümüz yaz... Bir aya varmaz, vali de gelir, marif müdürü de... Ben ona gösteririm!”

Sanki sözleşmişler gibi liman çavuşu çıkarken en azdan üç kahve işleten Topal Sadık girdi içeri. Topallığını bahane ederek hemen çöküverdi:

“Bu böyle yürümez!” dedi, “Kapatalım kahveleri en iyisi...”

“Senin de zorun öğretmen Nahit’ten değil ya!” dedi Babafingo.

Topal Sadık kuşkuyla Babafingo’ya bakakaldı:

“Ondan!”

“Ama Nahit’i alırsın kahveye, baş köşeye oturtur, limanı elbirliğiyle burdan kaldırır, öbür çarşıya oturtursunuz!”

“Ulan nerden de haberi oldu bu Babafingo’nun?” diye geçirdi içinden, eğdi başını önüne, Babafingo azarlar gibi:

“Söyle,” dedi, “ne derdin var?”

“Bu öğretmen, bir top oyunudur tutturdu. Kahvede yirmi

beşinden aşağı adam bırakmadı. Bütün kahveciler kan ağlıyor!”

“Geceleri ne yapıyorsunuz? Sabahlara kadar kumar yok mu?”

“Geceleri mi? Nasıl olur da duymazsın? Müsamere diye tiyatroculuk öğretiyor, gençlerimize! Gözünü seveyim. Ne edeceksen et şunu!”

İşin en kızışkın yerinde belediye reisi geldi üzerlerine. Topal Sadık, pazar ruhsatı için üç haftadır kaytarıyordu. Pazarları bütün çıraklar top sahasına giderse zor alırdı ruhsatıyı. Lâfını ettirmeden kırdı kirişi, biçimine getirip.

Belediye reisi:

“Ne derdi var topalın?” diye sordu.

“Ne derdi olacak Öğretmen Nahit, kahvelerde delikanlı bırakmıyormuş bütün gün!”

“Ulan başımıza belâ oldu Nahit züppesi de be!”

“Bugün de on kişilik bir heyet göndermiş mahalle gençlerinden belediyeye...”

“Ne zorları varmış?”

“Efendim, gençlere futbol sahası sağlamak belediyenin başlıca vazifelerindenmiş.”

“Nerden çıkarıyor bunları!”

“Yapı Yollar Kanunu’nda var.”

“Vay namussuz, mektepteki işlerini bırakıyor da Yapı Yollar Kanunu’nu mu okuyor bu bozguncu?”

“Bütçemiz iki buçuk misafiri ağırlamaya yetmiyor. Bir de çocukları tepıştirecek otlak mı satın alacağız!”

“Dur sen! Eli kulağındadır!”

“Hem efendim top sahası da öbür mahalleye alınacakmış. Mahallenin kalkındırılması için bir plânları varmış ellerinde...”

“Mahallenin kalkındırılması için gizli plânlar ha! Bak namussuza, nasıl zehirliyor çocukları... Maksudı mahalleyi kalkındırmak değil, bizim Reşâdiye’yi batırmak!”

Tam Babafingo öyle yemeğine çıkarken mahalledeki Cumhuriyet Okulu’nun başöğretmeni damladı. Dört kilometrelik yolu, kuyruğuna basılmış gibi bir solukta almıştı. Selâma kulak asmadan:

“Yarın Müfettiş Sabri Bey geliyormuş!” dedi.

Tabi Müfettiş Sabri Bey, Babafingo’ya inecekti.

“Bu Nahit işi azıttı artık!” diye devam etti, “Ne ders, ne okul... Ayağı hep dışarda... Bu sefer de fındık bahçelerini dolaşiyor...”

Başöğretmen can alacak yerinden vurmuştu:

“Sözde böyle kooperatif olmazmış. Kooperatif dediğin üreticiyi desteklemeliymiş. Oysa kooperatiften parayı fındık alıcısı tacirler çekiyormuş.”

Babafingo burnundan solumaya başlamıştı:

“En sonunda cami duvarına da işemeğe başladı desene! Karınca ölümüne yakın kanatlanırmış. Sen hele dur! Memleket gençliğini zehirlemek ne demekmiş, bir gör!”

Dedik ya, Babafingo bütün Karadenizliler gibi çabuk kızar... Ama çabuk da kendine gelirdi. Nerden vurup nerden ses geleceğini de çok iyi bilirdi.

Biraz da başöğretmene gözdağı vermek için:

“Tam otuz iki öğretmenin bavulunu eline verdim bugüne kadar!” dedi.

Sonra karşısındakinin gözlerinin içine baka baka:

“Kaymakamlar, tapucular, nüfusçular, maarif memurları gelir gider; ama Hacı Senai Efendi kalır, beton gibi!”

İki hafta sonra maarif müdürünün valiyle iki köy okulunun temelini atıp Babafingo'nun konağına yanladıkları gün, Nahit'in bütün şikâyetleri de sıradan çaldılar kapısını.

Babafingo, sözde hoşgeldin için toparlanan bu heyeti, biçimine getirip misafirlerin karşısına çıkardı. Sofaya atılan sandalyelere yerleşmişler, açık pencereden giren poyrazın, övgüsünü yapıyorlardı.

Böyle nazik zamanlarda söz, Hacı Senai Efendi'deydi. Babafingo'nun bu işlerdeki hünerini bilenler, konuya nerden gireceğini, Nahit'i nasıl ele alıp paçavraya çevireceğini bekliyorlardı. Şüphesiz, cahilliğinden, toygunluğundan, tecrübesizliğinden başlayacaktı ilk önce, sonra gençleri nasıl zehirlediğine geçecekti! Ama durup dururken de “Nahit şöyle, Nahit böyle!” diye başlayamazdı ya!

Söz iktidarın ilköğretim davasına dayanınca övmeler poyrazdan kayarak, temeli atılan iki köy okuluna geldi dayandı.

Bu konu Nahit meselesine geçilecek en sağlam bir köprüydü.

Babafingo ipin ucunu aldı eline:

“Kazamızda çok ehliyetli hocalar var!” diye başladı söze.

Başöğretmen, “İyi bir başlangıç!” diye geçirdi içinden.

“Cumhuriyet Okulu'nda bir Nahit Artemel var ki...” diye devam edince, “Tamam!” dedi, “Böyle girilir işte konuya!”

Limancı:

“Bak Babafingo’ya! Nasıl kışından alıyor lâfı...” diye düşündü.

Hacı Senai Efendi:

“Doğrusu Allah için bulunmaz öğretmen!” deyince belediye reisi kaymakamın yüzüne baktı:

“Ne anasının gözüdür o!” gibilerden...

Babafingo boyuna anlatıyordu:

“Nahit bilgili çocuk! Çalışkan çocuk, üstelik halka da kendisini sevdirmiş. Kasap çırağından tut gemicisine kadar bütün gençler onun peşinde!”

Herkeste bir kuşku başlamıştı. Bu kadar ileri gittikten sonra nasıl çark edecekti geriye.

“Kışın halk dershaneleri açılınca herkes onun dershanesine akın etti!”

Valinin ele aldığı en önemli iş, bu halk dershaneleriydi. Gözlerinin içi parlayıverdi. Vekâlet nedense çok duruyordu üzerinde. Başöğretmen, valinin parlayan gözlerinin içine bakarak tasdik etti.

“Evet beyefendi, doğrudur!”

Babafingo coşmuştu:

“Bir müsamere hazırladı ki, sormayın! Ertuğrul Muhsin halt etmiş yanında!”

Başöğretmen okula ait bir başarı olduğu için yardım olsun diye:

“Evet beyefendiciğim, doğrudur!” dedi.

Vali şimdiye kadar öğretmenden memnun olan ne bir köye

rastlamıştı, ne bir kasabaya... Ne de öğretmeninin başarısını böyle candan tasdik eden bir başöğretmene.

"Bravo, aşkolsun!" diye bağırdı. Durum millî eğitim müdürünü de coşturmuştu. Böyle bir öğretmenin varlığından hiç haberi olmadığı halde:

"Raporları da zaten çok parlak!" diye doğruladı.

Başöğretmen:

"Eeee, bu kadarı da fazla!" dedi içinden.

Şikâyetçiler, adamakıllı şaşırmışlardı. Ne oluyordu yani.

Babafingo:

"Bu genç daha ne kadar süre öğretmenlikte kalacak, bundan daha ehliyetli bir başöğretmeni nerde bulacaksınız!" diye sesinin perdesini birden yükseltiverdi. Hacı Senai, bereket versin hemen gerisini getirdi:

Cumhuriyet Okulu başöğretmeninde şafak atmıştı. Ayağı kayıyor muydu yoksa!

Vay namussuz Babafingo vay!

"Her iki okuldaki başöğretmenlerden çok memnunuz. Yüzlerine karşı övmek gibi olmasın, her ikisi de ehliyetli arkadaşlar. Nahit Artemel'i bu iki değerli arkadaşın yerine geçirmek her bakımdan yakışık almaz. Civar kazalardan birine, meselâ yeni açılan Gümüşova nahiyesi başöğretmenliği-ne..."

Söz buraya gelince vali yaslandığı koltuktan doğruldu. Millî eğitim müdürüne:

"Not alın lütfen!" dedi.

"Çok isabetli bir iş olur! Böyle gençler kenarda köşede har-

canmamalı... Ellerinden tutmalı, her fırsatta müzahir olmalıyız böyle kıymetli gençlere!”

Karşılıklı iki sıra olmuş şikâyetçiler, söz buraya gelince söz-birliği etmiş gibi yutkundular. Ciğerlerinde tam yirmi dakikadır birikip kalmış havayı bir kalaycı körüğü rahatlığıyla hep birden salıverdiler:

“Ohhh!!!”

İNSAN SARRAFLARI

"Hakaret telâkki ederim bu sözlerini!" diye dikleşti, "Ben ha, ben anlamam otelcilikten ha!"

"Hiç telaşlanma!" dedim, "Ben nasıl demircilik, kalaycılık yapamazsam, sen de otelcilik yapamazsın dostum. Hani emekliye ayrılmadan önce hep tavukçuluktan, tavuk üretmekten, etinden, yumurtasından faydalanmaktan söz ederdin, ne oldu sana birden? Emekli ikramiyesini alır almaz cayıverdin!"

"Otelciliğin turizmdeki yerini düşündüm. Memleketin gelişmesinde turizmin önemini inkâr edemezsin ya!.. Turizm deyince insanın aklına ne gelir, otel gelir, otelcilik gelir! Bak İspanya'ya her yıl tam sekiz milyon turist geliyormuş. Düşün bir kere! Her turist yüz dolar bıraksa... Eder, sende se-

kiz yüz milyon dolar. Bizim paramızla tam sekiz milyar Türk lirası...”

“Pekiii...” dedim, “Bu paradan sana ne? Senin cebine mi girecek?”

“Herkes turizmi benim gibi anlasa, benim gibi herkes önem verse, bu sekiz milyon turist, yola girmişken buraya da uğramaz mı? Bütün mesele onları memlekete çekebilmekte... İlk iş, bunlara yatacak yer sağlamak! İşte otelcilik...”

Sözünü kestim:

“Doğru söylüyorsun; ama bu iş sana göre değil! Bu parayı bankaya versen daha akıllıca bir iş yapmış olursun; sen müdürlüğe, umum müdürlüğe alışmış adamsın... Müşterilerin her şeyi sana batar. Otel müşterileri dünyanın en ele avuca sığmaz adamları... Yapamazsın sen!”

“Yeter!” diye yürüdü üzerime, “Düpedüz hakaret ediyorsun. Küçük görüyorsun beni, ben, ben... Adam sarrafıyım ben... Adamı gözünden tanırım. Tam otuz beş yıllık memurluk hayatımda...”

“Haydi hoşçakal!” dedim.

“Otuz beş yıllık memurluk hayatında çok yoruldu. Devlet seni emekliye ayırdı ise, biraz dinlenesin diye ayırdı.”

Dinlemedi beni, eski Belediye Oteli’ni kiraladı. Şu duvarını, bu duvarını yıktı. Aklına gelmedik yerlerinden pencereler açtırdı. Bir oda ayırdı kendine. Kapıya yakın, geniş bir oda... Kapısına, hani o resmî daire işi bir tabela çaktırdı. Siyah üzerine yaldızla, ‘Otel Müdürü’ yazılı bir cam tabela... Son emekliye ayrıldığı gün umum müdürlük odasında konfor olarak ne varsa, doldurdu bu odaya... Telefonlar çifter çifter... Ziller, diktafonlar... Yerlerde muşambalar, kula halıla-

rı, merdivenlerde yol halıları... Bir de otelin giriş kapısının üstüne büyük bir tabela, 'Yeşil Sakarya Palas Otel'i'...

Müdür odası ile giriş kapısı arasında bir salon vardı. Bu salona bekleme salonu da denebilir. Şık masalar sandalyeler... Bir de kahve ocağı koydu merdiven altına...

Akşam çaylarını bu salonda içerdik. Derken burası işlek bir gazino halini alıverdi. Memleketin kumarcıları için en elverişli bir yer olup çıkmıştı.

Otel Müdürü Ragıp Bey, kumarı bu salondan alıp otel odalarına çıkarmasını bir deneseydi, kısa zamanda yaptığı bütün masrafları çıkarabilirdi... Ama ne gezer o anlayış bizim Ragıp'ta!

Akşamları sık sık uğruyordum. Bir çay karşılığı ne şikâyetler dinlerdim Ragıp Sakarya'dan çalıştırdığı adamların pisliğinden, hırsızlığından, terbiyesizliğinden başlayarak, müşterilerin densizliklerine, saygısızlıklarına geçerdik. Para vermeden kirişi kıranlara her gün biraz daha tempoyu arttırarak söver sayardı. Çok öfkeli bulmuştum bir gün onu:

"Hayrola Ragıpçığım?" dedim.

"Bırak Allaaaaanı seversen!" dedi, "İnsanlarda artık ne âr kalmış, ne haya!"

"Ne oldu gene?" dedim.

"Geçen gün bir müşteri geldi. Cumartesi günü öğleden sonra... Bir posta ihbarnamesi getirdi. Üç gündür de bizde yatıyordu, sekiz numarada... 'Ragıp Bey,' dedi, 'şu kepezeliğe bakın!... Bugün param gelmiş İzmir'den, iki bin sekiz yüz lira... Bana havale dairesi kapandıktan sonra veriyorlar ihbarnameyi... Yahu artık bu postacılar da başladı atlatmaya, bankacılar gibi!'"

'İhbarname otele mi gelmiş?' diye sordum.

'Bilmiyorum.'

'Dışardan bir adrese mi gelmiş?.. Ne yazıyordu ihbarname-
de? Eline alıp da bakmadın mı?'

'Yooooo!'

'Haaaa anladım... Sana adam dedi ki, Ragıp Beyciğim, çok
rica ederim. Pazartesi günü mutlaka paramı alacağım. Bana
o güne kadar iki yüz lira verebilir misin, dedi, Bu, üç yüz de
olabilir... Dört yüz de...'

'Hayır, hayır, tam iki yüz? Nerden biliyorsun?'

'Nerden bileceğim?.. Otelcilere sık sık yaparlar bunu. Gerisi-
ni de söyleyeyim istersen?'

Aptal aptal bakıyordu yüzüme:

'Pazar günü akşamı da geç vakit bir uğradı...' diye başla-
dım.

'Aman Ragıp Beyciğim,' dedi, 'bir iki yüz lira daha lâzım ol-
du. Yarın saat dokuzda mutlaka öderim. Öyle olmadı mı?'

'Evet! Tam anlattığın gibi!'

'Sen de çıkardın verdin. İki yüz verdin nasıl olsa, bir iki yüz
daha ister istemez vereceksin? Pazartesi oldu. Adam giyin-
miş, tıraş olmuş indi aşağı... Ragıp Beyciğim, şu nüfus cüz-
danımı müsaade edin de, postahaneden paramı alayım...
Öyle olmadı mı?'

Ragıp Bey, gözlerimin içine hışımla bakmaya başladı:

'Eğer, dedi, 'Çocukluğundan beri arkadaşım olmasan, mut-
laka bu adamla işbirliği yapıyorsun derdim sana! Bereket
versin, namuslu adam olduğunu biliyorum da...'

'Nüfus cüzdanını koydu cebine... Bir daha da görünmedi... Öyle değil mi? Sen hemen odasına fırladın, boş bir çantadan başka hiçbir şey yok!'

'Pes, diye bağırdı, 'bu kadarı da fazla!.. Polis hafiyesi misin, yoksa dolandırıcılık masası şefi mi?'

'Hayır!' dedim, 'Herifle ortağım! Yahu, Ragıpçığım sana demedim mi, otelcilik ince iştir diye, yapamazsın sen! Bakanlıkta müdür olursun, umum müdür olursun; ama otel müdürlüğü yapamazsın demedim mi? Dertsiz başını derde soktun durup dururken... Dört yüz lira senin tam bir haftalık, on beş günlük kazancın!'

Bana anlattığına da, anlatacağına da pişman olmuştu, kollarını gözlerinin üstüne yıktı, çayları içinceye kadar tek bir kelime konuşmadı.

Aradan çok geçmedi. Bursa'dan gelen bir arkadaşı misafir etmem gerekiyordu. Bizim ev, bu aylarda Yeşil Sakarya Pallas Oteli'nden daha çok işler... Biz bile sofalarda yatarız çokluk çocuk. Tuttum bu arkadaş, özür dileyerek bizim Ragıp'ın oteline getirdim. Baktım Ragıp'ın gene nevri dönük:

'Nasılsın Ragıpçığım?' dedim, 'Bu sefer kaç lira kaptırdın, üç yüz mü?'

Baktı gözlerimin içine başını iki yana sallıyordu:

'Tutturamadım mı?' dedim, 'Ya üç yüzdür, ya dört yüz!'

Kendini zorlayarak acı acı güldü. Susuyordu:

'Bu otele büyük açığözlerin geleceğini sanmıyorum.' dedim, 'Nihayet beş yüz liraya kadar iş yapabilenler gelir. Senin kapasiten de o kadardır. Benim kadar onlar da kavrayabilir bunu.'

İçini çekti:

'Tam beş yüz lira!' dedi, 'Beş yüz liram daha gitti!'

'Bu seferki iş ihbarname gösterecek değil tabii! Sakın hesabı cari cüzdanını gösterecek olmasın?'

'Evet,' dedi, 'öyle! İş Bankası'nda hesap açtırmış. Defterde tam elli bin lira para yazılı!'

'Dikkat etmemişsin. Tam 50.050 lirası olacak!'

'Peki, nerden biliyorsun sen?'

'Canım Ragıpçığım bunları bilmiyorsun da nasıl otelcilik yapmaya cesaret ediyorsun?'

'Yahu, bilmek zorunda mıyım ben?..'

'Bilmek zorundasın ya!'

Şaşkınlıktan gözlerimin içine dalıp kaldı:

'Ne bakıyorsun? Hani adam sarrafı idin sen?.. Adamı bir bakışta gözünden tanırdın?'

Suçlu suçlu önüne bakıyordu... Yalvarır gibi:

'Söyle Şemsiciğim!' dedi, 'Bu adamın banka defterindeki parayı kuruşu kuruşuna nasıl bildin?'

'Adam herhangi biri adına bankaya 50 liracık yatırmıştır. Bu '50' sayısının baş tarafına doğru inandıracak kadar sayı eklemiştir. Bu '50' lira olmuştur tam 50.050 lira... Belki de adam hüviyeti yanında olmadığını söyledi, otele yatarken bu cüzdanı gösterdi sana...'

'Öyle oldu!'

'Bu kadar parası olan adamdan hiç kuşkulanmadın tabii... Sonra hemen bir saat sonra geldi, bankaların kapalı olduğunu söyledi. Biraz harçlık istedi. Açtın kasayı... Bozuk para var mı diye baktın...'

'Tamaaam! Öyleyse beş yüz lira kaptırdın adama!'

'Öyle oldu!'

'Ehhhh... Artık insanları tanımaya başlıyorsun demektir. Daha doğrusu paralı görünmek zorunda olanları... Neyse onu bırakalım da bizim arkadaşta temiz bir oda ayırtıver, akşama gelip yatacak!'

Oturduk hep birlikte yeni demlenmiş bir çay içtik.

Ertesi gün otele arkadaşı görmeğe gitmiştim. Erken erken Ragıp Sakarya kapıda bekliyordu beni:

'Yahu!' dedi, 'Ben de sana adam gönderecektim az daha!'

'Ne oldu?' dedim merakla, 'Yoksa...'

O, hiç soğukkanlılığını bozmuyordu:

'Sen nerden tanırırsın bu adamı?'

'Nerden mi tanırım?'

Başladım düşünmeğe... Sahi, ben bu adamı nerden tanırdım? Şarkta öğretmenken o da bucak müdürlüğü yapmıştı birkaç ay... Aradan on sene geçmişti. Beyoğlu'nda karşılaşmıştım bir saz salonunda. İthalatçılık yaptığını söylemişti.

'Çok eskiden tanırım!' dedim.

'Adresi?'

"Adresini bilmem... Anadolu'da dolaşır durur. İthalatçılık yapardı ama... Bilmem şimdi ne yapar?'

Gururla gözlerimin içine baktı:

'Ben söyleyim... Şimdi de dolandırıcılık yapıyor!' dedi, 'Zaten görür görmez gözüm tutmamıştı onu!'

'Ne yaptı?' dedim, 'Ne dolandırdı?'

'Sadece yedi yüz lira!'

Memnundu, gözlerinin içi gülüyordu:

'Sen gider gitmez, cebinden bir bin liralık çıkardı, 'bunu lütfen bozar mısınız!' dedi, açtım kasayı... Baktım hep beş yüzlük... İsterseniz iki beş yüzlük yapayım dedim. Dudağını büktü, yaramaz işime dedi. Yüz liralık yok mu, diye sordu. İki tane var dedim... Cebinden bir zarf çıkardı. Bir bin liralık koydu içine, buyrun dedi, bu para kalsın kasada, bana lütfen o iki yüz lirayı verin! Çıkardım verdim. Zarfı alayım mı almayayım mı diye düşünüyordum. Son olaylar açmıştı gözümü... Benim tereddüt ettiğimi anlayınca kalsın efendim dedi, kasada kalsın! Üzerimde fazla para taşımam! Aldım elinden zarfı, koydum kasaya... İki yüz lirayı katladı, attı cebine. Sonra tam çıkarken, 'Efendim,' dedi, ne olur ne olmaz siz bir beş yüzlük daha verin. Belki iki yüz lira yetiştirmez. Tuttum, bir beş yüz daha verdim. Bin lirası nasıl olsa kasadaydı. Teşekkür edip çıktı. Gidiş o gidiş! Gece geç vakitlere kadar bekledim. Doğrusu yine bir kurt düşmüştü içime. Açtım kasayı... Zarfı buldum, bir de açtım ki... İçinde Hitler Almanya'sı zamanında basılan bin liralık bir mark!'

Ben donup kalmıştım, ama bizim Ragıp keyifli keyifli gülüyordu nedense!"

GAZUZ KAPAKLARI

Boyacı Bekir'in en küçük oğlu, gazoz kapağı topluyordu pazar yerinde. Kõşeden tũyleri, diken diken eden bir 'Cankurtaran' çıktı. Sesini duyan, olduğu yere çakılıyordu. Bira kamyonu daha meyhanenin önüne varmadan zınk diye durmuştu. Hasan'ın kavun arabası da öyle. Sakanın eşeği bile, "Çüşüş!" emri almadan frenlemişti. Şekerci Emin kepçeyi kazanın içine bırakıp kapıya fırladı. Terini silmeye vakit bulamadan sokağın içine sapan arabanın peşine düştü. Kasap çırağına:

"Koş!" dedi, "Ustanın evinden yana saptı."

Nuri için, iyi bir fırsattı bu, takıldı Emin'in peşine. Bir sürü çocuk da arkalarından... Boyacı Bekir'in en küçük oğlu Şaban en öndeydi.

Cankurtaran Teneke Mahallesi'nin ortasında, sulak yere dikilen kavak gibi birden boy atan üç katlı apartmanın önünde durdu. Hani şu telefonlu apartmanın.

Kasap Recep burda otururdu. Çırağı, kapıdakilere sordu:

"Bizim ustalarda sakın bir şey olmasın!"

"Kim, senin ustan?"

Soranın burnu telaştan koku almamıştı. Oysa leş gibi et kokuyordu çırağın üstü başı.

"Recep Usta'nın canım!"

"Onlarda değil!"

"Kimlerde?"

Vazifesi burada bitiyordu kasap çırağının. Gerisini kendi keyfi için istiyordu. Öbürü de işin bu inceliğini kavramışa benziyordu.

"Kimdeyse kimde? Sana ne!" dedi.

Çırak başka birine yanaştı:

"Kime geldi cankurtaran?"

"Senin işin yok mu be!" diye tersledi sorduğu adam.

Soruları bitmiyordu çırağın:

"Kimin için geldi?"

"İçerde ne oluyor?"

"Hasta mı var?"

"Doğuran mı var?"

Esas öğrenmek istediği bunlar değildi:

“Kim kimi vurdu?” diye sormak istiyordu; ama böyle de sorulmazdı ki...

Boyacı Bekir’in en küçük oğlu Şaban da bula bula soracak Nuri’yi bulmuştu:

“Nuri be!” dedi, “Nooluyor içerde?”

“Noolacak biri ölmüştür, kalabalığa bakılırsa...”

“Belki de yaralıdır...”

“Zehir içmiş olamaz mı?”

“Niye zehir içsin?.. Gazoz dururken, soğuk gazoz... Abooo-ovv, bu sıcakta ne de gider ya!..”

Gözleri ile kaldırımın üstünü araştırdı.

“Bak!” dedi, “Gazoz kapağı!”

Aldı, cebine attı. Elini cebine daldırmışken şöyle bir şingirdattı:

“Akşama oyun var mahallede!”

“Sizin mahallede kapaklar kaçtan gidiyor?” diye sordu çirak.

“Onu beşten!”

“Oynar mısın benimle!”

“Oynarım!”

“Ne kadar gazoz kapağın var?”

Elini cebine soktu, tekrardan şingirdattı. Bir cevaptı bu. Çirak kapakları az bulmuştu.

“Yetmez bende bir torba var. Hani naylon torbalar var ya... Tarhana torbaları... Onlardan bir torba...”

Şaban hiç naylon torba görmemişti. Ama bozmadı:

“Anladım” dedi, “Az! O torbalar, çok küçük. Benim evde bir kesekâğıdı var. Ben, onunu beşten satıyorum aşağı mahalledekilere... 100 tane satsam eder.”

Piyasada gazoz kapağı yoktu. Gazozcular bile çocuklardan satın alıp şişelere geçiriyorlardı.

Birden hesabı doğrultamamıştı:

“Ne eder?” diye Nuri’ye sormak zorunda kaldı.

“Bilmem ben!” dedi, “Okula gitmedim, sen gittin mi?”

“Hadi ordan sen de... Gazoz kapaklarının kaç kuruş ettiğini bilmek için de okula mı gidilir? Dur bakayım. On kapak beş kuruş... Yirmi kapak on kuruş... Otuz kapak on beş... Kırk, yirmi... Elli kapak, eder yirmi beş... Nasıl?”

“Benim aklım ermez, usta bana ‘Para işine sen karışma!’ diyor. Karışmam ben.”

“Elli kapak yirmi beş ederse... Yüz kapak da, elli kuruş eder.”

“Yüz tane gazoz kapağı elli kuruş mu eder dedin. İyi para be! Yani ben yüz tane kapak toplasam elli kuruş kazanır mıyım?”

“Kazanırsın ama...”

“İki yüz kapak toplarsam, yüz kuruş kazanırım demek... Usta bana günde elli kuruştan haftada üç lira veriyor. Dükâna gelmesem de, bütün gün gazoz kapağı toplasam... Ha ne dersin?”

“İyi; ama sen kime satacaksın bunları?.. Ben satıyorum ama... Oyun yerlerini dolaşıyorum. Oyun tam kızıştı mı sürüyorum kapakları!”

“Ben de öyle yaparım!”

“Yapamazsın sen! Ben iki senedir bu işin içindeyim. Kimde para var, kime veresiye verilir, bilirim ben. Sen kaptırırsın malları.”

“Ben toplayıp da sana satsam.”

“Bak bu olur işte... Ben senden elli tanesini on kuruştan alırım. Ha, işine geliyor mu?”

“Yani, yüz tanesi yirmi kuruş... İki yüz tanesi kırk!”

“İyi para değil mi?”

“Hamallık be!”

“Hadi iki yüz tanesine elli kuruş vereyim!”

“Sana ne kalıyor?”

“Ne kalıyorsa kalıyor, sana ne?”

Ortalık bir anda kararmıştı. İki polis kalabalığı itip kakmağa başlamıştı.

“Geri basın biraz daha!.. Hastaları indirelim.”

Demek, yukarda hastalar vardı. Hem de bir kaç tane hasta...

Nuri:

“Vay anasına!” dedi, “Yaralı filan yokmuş.”

Şaban buna inanmamıştı:

“Belki yaralı vardır da, polis onlara, hasta diyor.”

“Sana bir şey söyleyeyim mi? Bu hastalar sakın birbirlerini intihar ettirmesinler?”

“Hadi ordan sen de. İnsan başkasını intihar ettirmez. Kendi kendini intihar ettirir.”

“Senin aklın böyle şeylere ermiyor galiba... Birbirlerini severlerse ne yaparlar?”

“Ne mi yaparlar? Çeker tabancayı vururlar. Geçen gün gazetede okudular... Şişli’de mi ne... Karşılıklı zehir içmişler...”

“Onlar çok kibar insanlarmış... Bizim mahallede öyle yapmıyorlar. Hem sevdiği kızı öldürüyor, hem de kızı seven adamı... Sonra da son kurşunu kulak tozuna boşaltıyor. Dann!..”

Apartmanın kapısında kadınlı, erkekli bir dalga geldi. Dışardaki kalabalığa bindirdi. Nuri ile Şaban birden ayak altında kalır gibi oldular.

“Vay anasına!” dedi, “Herifin biri ayağıma bastı.”

Şaban sağ kolunu ovuşturuyordu:

“Beni de ezdiler; ama ben öğrendim neden hasta olduklarını!”

“Neden hastalanmışlar?”

“Neden olacak?... Şeyden...”

Birden söylemek istemiyordu. Nuri’de beklediği ilgiyi bulamamıştı. Onu biraz heyecanlandırmak için:

“İki kadınla bir erkekmiş... Telefonlu katta oturanlar... Biri ölmek üzereymiş galiba... İkisi de ağırmiş, çok ağır... Ben kızı gördüm kolunda altın saat vardı.”

“Söylesene, neden hastalanmış bunlar?”

“Şeyden lan... Pastadan!”

“Pastadan mı?”

“Pastadan ya!”

“Hadi ordan, pastadan insan hastalanır mı hiç!”

“Zehirlenmiş!”

“Nasıl zehirlenir be!”

“Pasta çok tatlıymış... İçi bayılmış yiyenin!”

“Nasıl bayılır yahu!”

“Ben gördüm onları... İçleri de bayılmıştı, dışları da... Sapsarıydı kızın yüzü. Sen hiç pasta yedin mi?”

“Ben mi? Geçenlerde bizim Ali, Beyoğlu’na çıkmış vitrinde görmüş pastaları... Çok tatlıymış... Yeşil, yeşil tadı görünüyormuş üstlerinde.”

“Çok mu tatlıymış?”

“Çooook!.. Yiyenin içi bayılmasın diye biraz da çukolata koymuşlar üzerine!”

“Ben onlardan iki tanesini yesem bayılmam!”

“Ben on tanesini yerim be!”

En son erkek hastayı da indirdiler kucakta. Saçları ıslaktı, alınına vıcık vıcık yapışmıştı. Kapı kapanınca, cankurtaranın şoförü, marşa basmadan önce düdüğe bastı. Bu düdük seyircilerin heyecanını kamçılammıştı yeniden. Ağlayanlar, bağırıp çağırınlar bir anda kaynaşiverdiler. Araba zor zoruna kurtuldu aralarından, köşeyi döndü.

Telefonlu katın, kapalı kalan son perdesi de açıldı. Yaşlı bir kadın:

“Yavrularım!” diye içindeki acıyı boşalttı sokağa, “Hay yemez olaydınız!”

Şaban:

“Arkadaş!” dedi, “Var mısın?”

“Noolacak!”

“Ben Beyoğlu’na gidiyorum.”

“Ne yapacaksın Beyoğlu’nda?”

“Pastalara bakacağım! Zehirli pastalara...”

“Ben gidemem!”

“Neden gidemezsin?”

“Dükkân var.”

“Akşama gideriz, var mısın? Gideriz değil mi?”

“Gideriz!”

“Pastanın biri kaç kuruştur dersin?”

“Çok pahalıdır... Bir lira falan...”

“Bir lira falan mı?”

“Eee, işte o kadar...”

“Yani iki yüz gazoz kapağı...”

“Yol parasını da koy!”

“Yayan gideriz!”

“Gider miyiz?”

“Gideriz!”

“Gideriz de pasta mı alırsınız?”

“Yooo!..”

“Öyleyse neden ‘Yol parasını da koy!’ dedin!”

“Dedim işte!”

Ama o gün gidemediler. Şaban beklediği kapak satışını yapamamıştı. Ertesi gün de gidemediler. Cumartesi günü Nuri haftalığını almıştı. İkisinde de para vardı. Bir otobüse atla-

dılar. Bayıldılar ellişer kuruşu... Beyoğlu'nda görecekerdi pastaları; ama ikisi de hep filmlerden konuşuyorlardı. Yeni bir sinema yapılmıştı Beyoğlu'nda. Akıllarında pasta vardı; ama hiç lâfını etmiyorlardı nedense. Belki de paralarına kıyamadıklarından...

Biçimli bir yerde indiler. Pastacı dükkânını ilk gören Şaban oldu. Koştular, dayadılar burunlarını vitrine. Yeşilli, sarılı pastaları aradılar gözleriyle... Şaban:

"Bak!" dedi, "Yeşil, yeşil... Kimbilir ne tatlıdır, bayıltır insanın yüreğini..."

"Çok zehirlidir onlar. Sarıları daha ucuzdur."

Şaban birden kapıya doğru yürüdü:

"Alacağım ben!"

İçeri girmişti bile. Nuri de peşinden. Beyaz önlüklü adama parmağı ile gösterdi:

"Şunlar kaç kuruş?"

Adam cevap verecek yerde:

"Çıkın!" diye bağırdı, "Çıkın dışarı, satılık değil!"

"Neden amca? Herkes alıyor?"

"Siz herkes misiniz be! Gidin de arka sokaktan simit alın!"

"Amca, nah, bak! Paramız var, ver bize bir tane!"

Müşteriler giriyordu içeri. Onlardan utanan tezgâhtar:

"Verin kasaya yüz elli kuruş... Çabuk alın da defolun!"

Bir lira değildi demek... Şaban parayı çıkardı, verdi sonra eğildi tezgâhın üstüne:

"Şunlardan... Şu yeşilli pastalardan!"

“Çok zehirli olsun amca!”

Bunu bir şaka sanan tezgâhtar gülmüştü:

“Nasıl olsun, nasıl?” dedi.

“Çok zehirli olsun bayılsın insanın içini!”

Tezgâhtar:

“Alın!” dedi, “En zehirli pastamız bu!”

Şaban kaptığı gibi fırladı ara sokağa. Arkadaşına yarısını veremezdi; ama ucundan bir parça tattırabilirdi.

“Al!” dedi, “Sen de ye!”

Önce yeşil yerini yaladılar, sonra ucundan azar azar ısırıldılar. Şaban:

“Çok tatlı!” dedi, “Adamın içini bayıltıyor.”

Son lokmasını da yuttuktan sonra elinde kalan kâğıdı yaladı:

“Bu kadarı adamı zehirler mi acaba?” dedi.

“Neden zehirlemesin! Biz hem küçüğüz... Hem de alışık değiliz...”

“Öyleyse hemen mahalleye dönelim! Pastanın kâğıdını da saklayalım, gösteririz çocuklara...”

Hemen bir otobüse bindiler, yolun birazını da yürüdüler.

Mahalleye gelmişlerdi. Cami duvarının dibine uzandılar. Şaban pastanın daha çoğunu yediğini belirtmek için:

“Arkadaş!” dedi, “Ben zehirlenmeye başladım galiba!”

“Nerden anladın?”

“İçim cayır cayır yanıyor.”

"Benim daha yanmıyor!"

"Benim çok yanıyor. Senin belki de hiç yanmıyordur."

"Yanmaz olur mu, yanıyor!"

"Ama benimki kadar yanmaz!"

"Sen daha çok yedin de ondan!"

"Sonra... Benim midem de bulanıyor!"

"Başın da dönüyor mu?"

"Başım da dönüyor!"

"Gözlerin de kararıyor mu?"

"Gözlerim de kararıyor!"

"Benim de midem bulanıyor, gözlerim kararıyor; ama çok az!"

"Şimdi ne yapacağız?"

"Telefon edelim de, cankurtaran gelsin!"

"Nerden telefon edelim? Paraya yazık değil mi? Hem kime telefon edeceğiz!"

"Karakola gidelim."

"Gidelim."

Peşlerine çocuklar da takılmıştı. Üç dört gündür pasta zehirlenmesi hikâyesi ile dolgun olan mahallenin çocukları, ne söylenirse inanmaya hazırdılar.

Şaban:

"Biz Beyoğlu'nda pastadan zehirlendik!" dedi, "İşte pasta-nın kâğıdı!"

"Kaç tane yediniz?" diye sordu çocuklardan biri!

“Üç tane yedik!” dedi Nuri, “Gözlerimiz kararıyor, başımız dönüyor, midemiz de bulanıyor.”

Çocuklardan birisi daha sordu:

“Kustunuz mu?”

“Biz mi? Kustuk tabii... Ama az kustuk!”

“Zehirler içerde kalmıştır, çok kusmak lâzım.”

Karakola girdiler.

Arkadaşları, Nuri ile Şaban’a söz bırakmamışlardı. Olanı biteni eksiksiz anlattılar. İşte pastalardan birinin kâğıdı da ellerindeydi.

Çocukların mideleri yoklanmalıydı. Komiser telefona yapışmadan önce hastaları kanepenin üzerine yatırdı.

Sonra cankurtaranın telefon numarasını çevirdi.

Ertesi gün bütün gazetelerin birinci sayfalarında şöyle bir haber:

“Pastadan iki çocuk ağır surette zehirlenerek cankurtaranla İlk Yardım Hastanesi’ne kaldırılmıştır. Çocukların bu zehirli pastalar, Yaylan Pastanesi’nden aldıkları, ambalaj kâğıdından anlaşıldığından satıştaki pastalar kimyahaneye gönderilmiştir. Tahlil neticesi bütün pastaların bozuk olduğu anlaşılmış, pastaların imhasına ve pastahanenin bir ay müddetle kapatılmasına.

PATRON İÇERDE Mİ?

Ben burda kapıcı mıyım, odacı mıyım, ayakçı mıyım, kayıt memuru mu, özel kalem müdürü mü, yoksa abone memuru mu?.. Patronu görmek isteyen, damdan düşer gibi girer odama... Ben oda diyorum ya bekleme salonu demek daha doğru olacak. Çalışıyor muyum, yazı mı yazıyorum, yoksa okuyor muyum, onları hiç ilgilendirmez, dayarlar ilk soruyu:

"Patron içerde mi?"

"İçerde!"

Bununla yetinmez ki... Patron içerde ise girmesi gerekmez mi?.. Girmeeez! Hemen peşinden ikinci soruyu dayayacaktır:

"Kim var yanında?"

"Kimse yok!"

Artık girebilir yanına değil mi? Ne gezeer! İçliğini, cıçığını öğrenmeden, içerde ne halt işlendiğini anlamadan girer mi sanıyorsunuz? Yeniden kazık bir soru daha:

"Öfkeli mi, keyifli mi?"

Gel, çık, işin içinden! Bu öyle kolay kolay karşılığı verilecek bir soru olabilir mi? Hem efendim, öfkeli olsa ne olacak, keyifli olsa ne olacak! Benim için neyse ne; ama herhalde, soran için çok önemli olsa gerek!

Patronunun odasına her girenin, uzaktan yakından mutlaka parayla bir ilgisi, ilintisi vardır. Patron eğer öfkeliyse, kolay kolay söktüremeyecektir alacağını. Keyifliyse o başka! Ama öfkeli dersem hemen dönüp gidecek mi sanıyorsunuz? Bunun nedenini, niçinini öğrenmek için de sorular düzenlemekten bırakacak mı sanıyorsunuz yakamı?..

Patron bu! Kırk tarakta bezi vardır. Bu yüzden her zaman odasında bulmak zor olur, soranlar için "Patron içerde mi?" sorusuna, "İçerde yok!" karşılığını verince de iş bitmez. Bu kez de, başka bir soru dayayacaktır arayanlar:

"Nereye gitti? Kiminle gitti? Ne vakit dönecek?"

Daha önemlileri vardır soruların:

"Bankaya da uğrayacak mı? Yoksa havaleleri mi alacak postadan?"

Bunlara teker teker verdiğim cevaplarla da yetinmez el oğlu. Daha kurnazcalarına, baş vuracaktır:

"Peki... Saat kaçta çıkmıştı?"

"Saat mi? On biri geçiyordu."

"Patron yemeği nerde yer?"

Patronun nerde yemek yediğini bildiğim halde, ters bir zamanımdaysa:

“Hiçbir yerde yemez, evden getirir. Odasında yer!” der, atlatırım.

Ama gene de kurtulamam:

“Demek beş on dakikaya kadar gelecek... Öyle mi? Bekleyeyim bari!”

Al başına belâyı! Çeker masanın üstünden bir gazete, çöker karşıma! Çalışabilirsen çalış... Elindeki gazeteyi okuyacak mı sanırsınız! Gözleri fıldır fıldır masamın üstündeki kâğıtlarda, duvardaki resimlerde, kenara köşeye atılmış gazete-lerde... Sonra biçimine getirip üstüne elzem olmayan bir sürü de sorular:

“Kaç aboneniz var? Kaç basıyorsunuz? İadeniz ne kadar? Öbür gazeteler gibi siz neden piyango yapmıyorsunuz?”

Bu sorularla da yetinmez, politikaya atlar:

“Sizin patron hangi partiden?”

Ben, adamına göre bir karşılık versem de, o yenisini soracaktır:

“Sizin gazete neden hükümeti desteklemiyor?”

Oysa bizim gazete, hükümeti de, iktidarı da destekleyen tek gazetedir. Patronun yüzünden! Adam, bizim gazeteyi bir gün olsun eline alıp da okudu mu bakalım!

Bu soru hastalarının içinde kızdıklarım da vardır, sevip saydıklarım da... Beni deli edenler olduğu gibi, incitmeden soru düzenleyip ağzımdan lâf alanlar da bulunur. Bir Hasan Yılmaz vardır ki, evlere şenlik... Patrondan it gibi korktuğu halde, bütün aslanlığını, yırtıcılığını bana gösterir:

"Nerede bu adam? Gene mi yok? Ne vakit gelecek be? Git gelden iflahım kesildi! Patronsı patronluğunu bilsin, otursun yerinde! Biz yazarlığımızı biliyoruz ya! Tek yazı sektiriyor muyuz hiç! Pekii, bugün göremeyecek miyiz?"

Sanki benim patron! Sanki adamın işi benimle! Be mübarek adam, senin patronundan bana ne! Alacağın varsa alırsın, aldığın zaman, aldığın zaman benimle mi bölüşüyorsun! Ne üfleyip duruyorsun kafamı!..

Sözümüne gazetenin ileri gelenlerindedir bu Hasan Yılmaz. Kafasının içi kömürlük gibidir. Göz gözü görmez. Örümcekler, bir köşeden bir köşeye ağ kurmuş beklerler. Memleketin yararına bugüne kadar tek bir düşünce girmemiştir, bu kömürlüğün kapısından içeri. Hele bir girsin! Daha kapıda çullanacaktır bu örümcekler, üzerine...

Geçen ayın sonlarında, ellerini ovuştura ovuştura girdi odama. Tığ teberdi, duruşundan belli... Elini sokmuş gibi biliyordum cebine, sigara parası bile yoktu. Selâmsız sabahsız yanaştı masama. Burnunun ucuyla kapıyı gösterdi:

"İçerde mi?"

"Evet!" diye kestirip atmak istedim, ikinci soruyu dayadı:

"Yanında kim var?"

"Kimse yok!"

"Ne yapıyor içerde?"

"İçerde ne yapar, oturur!"

"Yani ne iş görüyor?"

Ters ters yüzüne baktım:

"Bilmiyorum!"

O, benden daha sert bir suratla:

"Neee!.. Bilmiyor musun? Nasıl bilmezsin! Ne demeye oturuyorsun burda!"

"Ben abone memuruyum..." diyecek oldum, üzerime yürüdü:

"Yapamayacaksan bu işi, git de yerine açığız biri gelsin!.."

Bugün nedense Hasan Yılmaz'ın patronun odasına girmesini istemiyordum. Patronu koruduğumdan mı? Yoksa bu adamı parasız dolaştırmak istediğimden mi? İkisi de değil; ama o gün gazetede çıkan yazısına kızmış olmamdan belki de...

"Ben odasına iki saat önce girmiştik!" dedim, "Çok öfkeliydi!"

Bu cevap onu biraz yumuşatmıştı:

"Yaaa!.. Öfkeliydi demek!.. Kime kızmıştı acaba?"

"İdare müdürüne verdi veriştirdi, Halûk Bey zor kurtuldu elinden!"

"Neden kızmış olabilir?"

"Bilmem; ama Halûk Bey çok avans veriyormuş bugünlerde! Patron öfkesinden ter ter tepiniyordu, 'Gelene geçene avans veriyorsun!' diye."

Boynunu büktü, yalvarır gibi sordu:

"Öfkesi geçti mi dersin o zamandan beri?"

"Hiç sanmam! Homurdanıp duruyordu içerde!"

Bu kadarı yeterdi ona! Koltuğunun altına kısırdığı yazı tomarını eline aldı, öfkeyle sol avcuna vurmaya başladı:

"Demek bugün hayır yok desene!"

"Öyle görünüyor!"

Arkasına bakmadan yürüyüp gitti.

Bir sabah erken gelmiştim. Bizim gazetede çıkan ilânları, kırmızı kalemle çizip üzerlerine pul yapıştırıyordum. Sıra son günün gazetesine gelmişti, sayfalarını şöyle bir karıştırdım. Hasan Yılmaz'ın yazısı, köşeden kara kara bakıyordu yüzüme. Sanki satırların arasından örümcekler sarkıyordu. "Bakalım, gene ne halt karıştırmış!" diye şurasını burasını okurken bitirdim yazıyı. Kafatasının içinde bir kaşık beyni olanı, cin ifrit edecek bir yazıydı bu! Neler, ne yobazlıklar yoktu ki içinde!.. Ahlâkın bozulduğundan, öğrencilerin taaa ilkokuldan kız-erkek diye ayrılması zorunluluğundan, çarşafın uyarca bir kılık olduğundan dem vuruyor, işsizliğin artma nedenlerini ahlâkın bozulduğuna bağlamakla yetinmiyor, işi tembelliğimize kadar götürüp bağlıyordu!..

"Biz tembel milletiz!" diye bitiriyordu yazısını!

"Gösteririm ben sana tembel milleti!" dedim içimden, "Almanlar iki yüz bin Türk işçisini tembel olduğu için çalıştırmıyorlar, öyle mi!.. Dur, ben sana gösteririm tembel milleti!" dedim, "Sen düşersin benim tekkeye!"

Gazetenin baskı sayısı düştükçe düşüyordu son günlerde... Bunun neden ileri geldiğini geldiğini bilen yoktu. Bütün nedenler ortada olduğu halde, kimse açık açık söyleyemiyordu.

Patron sabahtan gelmiş, ortalığı kasıp kavuruyordu. Beni, Hasan Yılmaz'ın yazısını okurken bastırmıştı:

"İlânları mı işaretliyorsun, gazete mi okuyorsun!" diye çıkıştı.

Hem savunmamı yapayım, hem de bir çivicik koyayım diye, başladım:

“Hasan Yılmaz’ın yazısına şöyle bir göz gezdiriyordum...”

“Sus!” diye yürüdü üzerime, “Hepiniz aynı tabakhane malı-sınız! Kimin kime, ne demeye hakkı var! Batırdınız gazeteyi el birliği ile!”

Girdi odasına, hızla çaktı kapıyı da! Aradan beş dakika geç-mededen Hasan Yılmaz göründü karşıdan, sanki ısmarlamı-şım gibi... Çatılan kaşlarımı, gerilen sinirlerimi düzenledim, en tatlı sesimle:

“Buyrun Hasan Beyciğim!” dedim.

Şaşırmıştı Hasan Yılmaz, alışmadığı bir karşılanıştı bu! Ka-şıyla gözüyle sordu, dost görünmeye çalışarak:

“İçerde mi?”

“İçerde Hasan Beyciğim!”

“Yalnız mı?”

“Kimsecikler yok yanında!”

Yüzümün yumuşaklığını görünce, birkaç soru daha sorup durumu pekiştirmeyi yararlı buldu:

“Çalışıyor mu?”

“Hayır Hasan Beyciğim, bir mizah dergisi karıştırıyor!”

“Keyfi yerinde olmalı patronun...”

“Hem de nasıl! Sabahleyin şakalaştık bile... Çok keyifliydi, seninki çokook!..”

Elindeki çantayı masamın üstüne bırakarak canlı canlı so-kuldu patronun kapısına... Parmağını kıvrıp üç kez vurdu. Ses yok! Bir daha vurdu, gene ses alamadı. Döndü, yüzüme baktı.

"Gir canım!" dedim, kaşımla gözümle.

Benden aldığı güçle küt diye daldı içeri. Girmesiyle patronun içerde patlaması bir oldu:

"Çık dışarı, çık!.. Ben gir demeden nasıl girersin sen!.. Gazeteyi mahvettiniz! Ne büyüklere saygı kaldı, ne disiplin!.. Enseyeye tokat gidiyorsunuz mürettip çıraklarıyla! Odamıza kapanıp gazetemin hesaplarını da yapamaz oldum! Çık diyorum sana! Daha duruyor, defol!.."

Kafasına bir tokmak yemiş gibiydi. Salınarak masama doğru geldi, bıraktığı çantayı kıstırdı koltuğunun altına. Yüzüme bir süre şaşkın şaşkın baktıktan sonra, ağır ağır yürüdü, gitti.

PARTİ ADINA

Parti Başkanı Kafaoglu, ilköğretim müfettişini karşısına almış, partisinin görüşünü açıklıyor:

“Resmen şikâyetimiz vaaa öğretmen Yılmaz’dan. Neden mi şikâyetimiz vaaa... Bu adam gumarcının biteği. Hem de oynadığı gumar Müslümanlığa yakışmayan ecnebilerin oynadığı bi kâat oyunu. Hani on kâadına iki beş, tavla oynasa yüreğim yanmaz. Bekâr adam derüz, hakkı vaa... Gumar oynamasın da gızımıza, gısrığımızı mı sataşsın? Herifçioğlu dutuyor sağına soluna, bi de karşusuna gendüsü gibi birigarı, ikisi erkek, öğretmenleri alıp onları da baştan çıkarıyo-oo... Şikâatımız vaa bu Yılmaz denilen gumarcıdan! Pekiii sen diyeceksin ki öbürkülerden neden şikâatçı değilsin deyalunuz bu Yılmaz’dan şikâatçısın? Neden mi ondan şikâatımız? Söyleyim zatınıza. Bu Yılmaz denilen delikanlı boz-

guncunun biri... Şehir gulübünde herkes yirmi bir çekerken, prafa, pastıra oynarken üç öğretmeni ayartıp pokere teşvik ediyooo!..”

Müfettiş sözünü kesecek oldu Kafaoglu'nun.

“Amma Sayın Kafaoglu, kendi aralarında, fasulyeyle oynadıklarını söylediler bana, sorduğum zaman!”

“Daha nesine oynasınlar Müfettiş Bey! Hem de fasulyesine haaa!.. Töbe, töbe, günaha girdiklerini açık açık söyleyorlar da daha ne duruyorsun? Allah'ın nimetiyle gumar haaa!.. Bugün fasulyesine, yarın nuhuduna, mercimeğine, öbür gün de parasına... Sana işin doğrusunu söyleyim mi Müfettiş Bey? Bu öğretmenlerin her ne vesileyle olursa olsun bir araya gelmeleri partimizce katıyken doğru görülüyor. Bir kerem üçü dördü bir araya gelip de vakıtlı, vakıtsız şurda burda kafa kafaya vermeye başladılar mı bunun önüne durulmaz. Biz parti olarak dört kişinin bir araya gelmesine göz yumarsak, ilerde hükümeti devirmek için toplantılar yapmaya başladılar mı, nasıl gontrol ederiz? Siz bu gece falan yerde toplandınız mı? Toplandık! Eeee?.. Ne halt etmeye toplandınız? Poker oynamaya! Ayıkla pirincin taşını! Olmaz böyle şey Müfettiş Bey! İş karışır, Arap saçına döner, çıkamayız işin içinden!”

“İyi; ama bunlar akli başında öğretmenler, plân defterleri, ders defterleri günü gününe yazılmışken... Ben tutar da, ‘Yılmaz Akarsu, poker oynadığı için burdan alınsın!’ nasıl derim bizim müdüre...”

“Biz parti olarak... İktidar partisi olarak atılmasını istiyoruz. Bu dörtlü poker oyunu bizim politikamıza aykırı... İstemiyoruz dörk kişilik oyun! Ancak karşı karşıya tavla... Pastıra! Alafranga oyunlardan da bezik! Yani hep ikili oyunlar... Biz dış politika da bile üçlü dörtlü oyunlara gelemeyiz. Anlaş-

malarımız bile baştan aşağı ikili... Hep karşı karşıya!.. Dörtlü oyun, politikamıza neden mi aykırı?.. Karşısındaki oyuncu, dü şeş attı mı, işine gelmezse şeş beş diyebilirsin ikili oyunlarda!.. Tanık yok çünkü... Dörtlü oyunlarda her zaman için, hır çıktı mı, iki tanık hazır! Büyüklerimiz ikili anlaşmaları neden yaptı? Zamanı gelince su koyvermek için... Biri davacı biri davalı! Hani tanık! Yani demek istiyorum ki Müfettiş Bey, bu poker oyunu da partimizin programına, tüzüğüne aykırı mı aykırı!..”

Bu haklı savunuyu karşısında dili tutulan Müfettiş Recai Canyakan, defterini çıkartıp not almak zorunda kaldı; çünkü o her şeyden önce bu partinin desteğiyle ayakta duran, köşekapmacalarda ortada kalmayan günün adamı işbilir müfettişlerdendi. Yılmaz burdan alınırsa geriye kalan üç öğretmen kimsenin başını ağrıtabilecek soydan değildi.

Denetlemesini yapıp da ilçeden ayrıldığı günün akşamı Parti Başkanı Kafaoğlu, Misakı Millî İlkokulu'nun Millî Eğitim Memurluğu odasına şöyle bir geçerken uğramak zorunda kalmıştı. Kahveler içildikten sonra Öğretmen Yılmaz, okutduğu sınıftan, dersin tam ortasında çağrıldı.

Kapıyı vurup içeri girince karşısında Kafaoğlu'nu görmüştü. İkisine birden:

“Buyrun efendim!” dedi, “Beni istemişsiniz!”

Millî eğitim memuru bu ilçeden yetişmiş değerli bir başöğretmendi. Bir süre genç arkadaşını beğeniyle süzdükten sonra:

“Buyrun oturun, Yılmaz Bey!” dedi.

Yılmaz, daha çok Kafaoğlu'ndan çekindiği için oturamıyordu:

“Aman efendim!”

"Otur rica ederim! Sayın Başkan diyor ki... Hele otur canım!"

İster istemez ilişti sandalyenin kenarına:

"Dinliyorum!"

"Poker oynuyormuşsunuz birkaç arkadaş bir araya gelip de..."

"Ben mi oynuyormuşum efendim?"

Kafaoğlu atıldı hemen:

"Canım saklama!" dedi, "Genç adamsın oynayacaksın tabii... Çoluk yok, çocuk yok!"

"Hayır oynamasına oynuyoruz; ama bizim oynadığımız da oyun mu... Fasulyeyle... Arada sırada bayramda seyranda kuruş kuruş..."

"Maksat nesine oynandığı değil... Ustaca oynandığı... Sor-dum arkadaşlarına... Bu oyunu senden daha güzel oynayan yokmuş... Bi daneymişsin burda. Eşin menendin yoğumuş! Hiçbir mamur eline su dökemezmiş pokerde. Pardon sana..."

Başöğretmen tutamadı kendini:

"Aferin be Yılmaz!" dedi, "Bravo!"

"Aman efendim iltifat ediyorsunuz!"

Kafaoğlu en yumuşak sesiyle getirdi gerisini:

"Senden iricamız, bu gece partimiz namına, Ankara'dan gelen misafirlerimizle aralarına karışıp oyun oynamak!.. Geçen sefer gelişlerinde mahcup olduk memleket namına bi dane poker oyuncusu çıkartamadık efendiden... Gravatlı bir oyuncu!"

“Efendim ben ancak ufak ufak kendi aramızda...”

“Büyük büyük oynayacaksın bu sefer! Onlardan mı korkacaksın!”

“İyi; ama aldığımız aylık...”

“Bırak aylığını yıllığını be!.. Memleket namına, parti namına!”

“Ya içeri gidersem...”

“Sana memleket şerefi için oynayacaksın diyorum. Arkanda koskoca parti vaa! Elverir ki möhterem misafirlerimizin canları sıkılmasın. Sonaaa... Görsünler, bilsinler ki... Bizim ilçe merkezinden de kendileriyle bi masada oturup ister yuvarlak masa olsun, ister dört köşe masa... Boy ölçüşecek çok uyanık, çok kültürlü genç delikanlılarımız yetişmekte... Al şunları da, koy cüzdanına! Bol para oldu mu rahat oynarsın! Poker denilen oyun da particilik gibi... Cebin dolu oldu mu, salla sallayabildiğin kadar. Bu oyunun aslı esası palavra! Korkma salla boyuna!.. Arkanda koskoca Parti Başkanı Kafaoğlu vaaa!.. Yutarlar mı yutmazlar mı heç düşünme! Göster gendini büyüklerimize!”

MORFIN İĞNESİ

Çerkez Kâmil, merdiven altında çay demlemişti. Sırtı sıra üç bardak yuvarladıktan sonra çaydanlığı önüne sürdü:

“Varsa şekerin, koy da iç!” dedi.

Ben düşünürken dayanamadı. Bardağını bir kere daha doldurdu:

“Çaysız yapamıyorum. Çaylan sigara olsun, ekmek su istemem.”

Çayı kırtlama içerdi. Ağzına bir şeker kırığı kısırdı. Hızını alamadı, bir daha doldurdu. Kapağını açıp baktı çaydanlığa:

“İçer misin?” dedi yeniden.

Belli ki kıyamıyordu vermeğe.

"Sen iç!" dedim.

"Bunu da Şemsi'ye verelim. Ha ne dersin? İki gündür toz bulamadı çakal. İflahı kesildi harmanlıktan. Ulan Şemsi getir bardağını!"

Şemsi yatağına uzanmış, tazı gibi titriyordu. Üstüne çekmişti çulunu. Çerkez Kâmil çaydanlığı bir kere daha çalkaladıktan sonra:

"Getir bardağını be! İç sıcak sıcak!" dedi.

Şemsi kalktı ayağa, gözkapaklarını araladı:

"Çerkez aaabi be!" dedi.

"Söyle ulan Arnavut çingenesi!"

"Demir üç gündür zindanda!"

"Ne yapalım zindandaysa!"

"Toz bitti!"

"İlhami'den hap al da, kır krizini!"

Acı acı güldü:

"İlhami ha! Günahını vermez adama... Ne sarı çiyandır o!"

Getirdi su bardağını uzattı:

"Koy şuna biraz! Ağzım dilim kurudu. Ulan ne iştir bu! Bizde arpa olur, mal bulunmaz. Geçende mal kepezeliğinden geçilmiyordu. Mangır yoktu o zamanlar..."

"Ulan paran yoktu da tozsuz mu kaldın! Uydurup kaydır-dın, verdin burnunun hakkını!"

"Gene mal olsa da para bulunmasa. Pabucumu satar, yatırırdım!"

Geçen sefer Şükrü'nün iskarpinlerini götürüp satmış, toza yatırmıştı. Sıra kendi pabuçlarına gelmişti artık.

Şekersiz içiyordu çayı. Çerkez dayanamadı:

"Al şu şekeri at ağzına be!"

"Ağzımın tadı mı var be âbi! Ha şekersiz içmişim ha şekerli... Hepsi bir kapıya çıkar."

Cezaevinin en rahat koğuşu, verem koğuşuydu. Gardiyanlar bile uğramazdı. İmralı'dan kovulma bir hastabakıcı vardı. Aklına estiği zaman gelir, bir iki kişiye iğne yapıp yanlardı Beyler Koğuşu'na. Sigara boldu orda, çay, kahve de boldu.

Köşedeki yataktan Kâzım sesleniyordu:

"Nerde bu pezevenkler!"

Altına yapıp koğuşu kokutmasın diye Şoför Cemil fırladı.

"Ne zorun var gene?"

Ne zoru olacaktı, ördek istiyordu işte. Oturak isteyecek hali mi kalmıştı. Hastabakıcı cenabetlerine kalsa çoktaaan sabah olurdu. Gitti, bir ördek getirdi helâ aralığından. Çerkez Kâmil:

"Yaptın bi hayır!" dedi, "Getirmişken, üstünü aç da tutuver bari... Boyuna yatağına kaçırıyor. Kendinden geçmiş gariban."

"Köftesini, hoşafını yürütmeğe gelirler öbür koğuştan. Ördeğe gelince Şoför Cemil! Naaah alırlar bundan sonra!"

"Yarına sağ çıkarsa sen konarsın, uzat ördeği!"

Doktor geçenlerde sormuştu Kâzım'a, "Neye bu kadar geç kaldın!" diye. O günlerde daha iyiceydi. Kâzım:

“Tam on beş gün motor beklettiler Doktor Bey!” demişti, “Ama pamuk için Bandırma’ya İodosta bile motor çıkarmaya utanmadılar!”

Artık her şeyi korkmadan söyleyebiliyordu. Pamuk, İmralı müdürünün sevgili köpeğiydi. Tabldottan çıkan balığı yerken boğazına kılçık kaçırmıştı. Bütün bir gün öksürüp aksırdıkça içi parçalanmıştı Müdür Bey’in:

“Götürün hayvanı baytara!” demişti. Baytar taa Bandırma’daydı. Vizite defterine adı yazıldı Pamuk’un. Motora koyup Bandırma’ya gönderdi. Cins köpekti pamuk. Müdür Bey “Yüz mahkûma değışmem Pamuk’u!” derdi.

Hava İodostu o gün. Dalgalar adam boyuydu. Deniz tutmuştu Pamuk’u. Midesi bulanıp da başlayınca kusmaya, boğazındaki kılçık da çıkıvermişti. Köpek kurtulmuştu; ama baytarın gene de görmesi gerekiyordu. Vizite defterine adı yazılmıştı bir kere.

Arnavut Şemsi çayı içince dizlerine biraz can gelmişti. Çıktı hap aramaya öbür koğuşlara. Hap olsun da Dover’e kadar yolu vardı. Altı tanesi krizi eh şöyle böyle kırabilirdi. Kısımlara geçmeğı de yasak etmişti müdür. Ne adamdı bu müdür be! Köfte Mustafa’nın zorundan yapıyordu bu baskıyı. Gelen geçen satıcılığa başlamıştı son günlerde. Köfte Mustafa kime satacaktı da müdüre haracını verecekti. Haftada beş yüz kâğıdı nerden çıkaracaktı!

Köfte Mustafa üç gündür kurmuştu vara-geleyi. Paketler beş kâğıda yükselivermişti. Adembabaları kimse düşünmez olmuştu. Zulalar boşalmıştı üç gün içinde... Eski satıcılar darmaduman olmuştu. Demir, zindana atılmış, Çakır Toptaşı’na sürülmüş, Arap Kerim Paşakapısı’na... Kim kollayacaktı böyle günde verem koğuşundaki fakir fukarayı? Bu kadar da gaddarlık olur muydu be!..

Gardıyan dokuza doğru kapıda bir göründü. Kelleleri sayıp "Allah kurtarsın!" bile demeden çekip gitti. Bu verem koğuşunda disiplin hak getire! Doktor yüz veriyordu bu pis sarartmalara. Sıraya girip tekmil bile vermelerine razı değildi bunların. Ulan beş dakika dikilmeylen ölür müydü adam be! Hasta masta... Hapishanede değiller miydi bu ölemedikler!..

Kâzım'ın sıkıntısı vardı bu akşam. Boyuna inliyordu fakara. Çerkez Kâmil yeni sigarasını kendi izmaritinden yakarken:

"İğnesi yapılmadı mı bu akşam?" diye sordu ortaya.

Şoför Cemil:

"Ne iğnesi?" dedi, "Koğuşun kapısından bile bakmadı Şakir Efendi!"

"Çağır gelsin!"

Şoför Cemil çulunu çekmişti üstüne. Yatağından çıkmak istemiyordu; ama Çerkez Abi'yi de kırmak olmazdı. Gene kendisi zararlı çıkardı sonunda. Yarın ziyaret günüydü. Bir tavuk budu olsun düşerdi payına.

"Çağırayım Abi!" diye fırladı yataktan. Konyalı lâfa karıştı oturduğu yerden:

"Bu Arnavut Şemsi'ye ne oldu acaba? Görünmüyor sayımdan beri!"

Çerkez Kâmil:

"Çakıyorum dalgasını!" dedi, "İlhami'den aldı dersini o!"

Şoför gitti geldi:

"Şakir Efendi öbür koğuşta... Altmışaltı oynuyor beş kâğıdına!"

Sonra Şoför Cemil'e döndü:

“Çağır şunu, çabuk gelsin!” dedi.

Çok geçmeden Şâkir kapıda görüldü:

“Ne var!” dedi, “Kim çağırıyor beni?”

Gözleri dönmüş, yanakları al al olmuştu. Oyunda kaybettiği duruşundan belliydi. Hızını alamamış dövüşken bir Hint azmanı gibi dikleşiyordu. Sırtındaki beyaz gömlek onu bizden ayırır gibiydi; ama hem tehlikesiz bir akıl hastası, hem de on beş yılın on birini yatmış bir katildi. Çerkez Kâmil onun ne deliliğinden korkardı ne katilliğinden:

“Şuraya bak!” dedi, “Şuna iğnesini vuracaksan vur! İki saat tir bağırıp çağırıyor! Var elbet bir sıkıntısı.”

“Vakti var daha!..” deyip oyuna dönmek istediye de, “Vur iğnesini de sonra ne halt edersen et! Yazık be!” diye çıkışınca bir tomar anahtarı çıkardı arka cebinden.

“Peki, vuralım da çıksın aradan!” dedi.

Dışarda dolap açıldı. İğne küveti çıktı ortaya, şingir mıngır... Az sonra gazoz ağcının pompa sesleri gelmeye başladı. Çerkez Kâmil söylenip duruyordu:

“Vermezsen sıkıyı, bu deliyle başa çıkamazsın! İmralı onunla başa çıkamamış da geri göndermiş!”

Kapıda bir ara Arnavut Şemsi görüldü. Aklına bir şey gelmiş gibi döndü gitti helâdan yana. Şoför Cemil içerden sesleniyordu:

“Şakir Efendi! Gene iğneleri yakmayasın!”

Bir ara Sansar da görüldü kapıda. İçeri girmedi. Şoför Cemil, Konyalı'nın yatağına oturmuş, başından takkesini çekmek için onu lâfa tutuyordu. Nihayet Şakir Efendi, elinde enjektörle girdi içeri. Doğru Kâzım'ın ayak ucunda dikildi.

Kolundan mı, kalçasından mı nerden vuracağını düşünüyordu. Her yanı iğneden delik deşikti. Kalçasından vurmaya karar vermişti. İri elleriyle pijamasını sıyırdı. Birden dayandı iğneyi. Dayanmasıyla öbür elindeki pamuğu bastırması bir oldu. Kâzım'ın olandan bitenden haberi yoktu. Battaniyesini Şoför Cemil çekiverdi üzerine. Çerkez Kâmil:

“Hadi!” dedi, “Bekletme Sansar'ı dip koğuştta. Doğru altmışaltıya!.. Ulan ne hikmetse, bu verem koğuşuna ne doktor uğramak ister, ne gardiyan! Sık sık Azrail de uğramasa can sıkıntısından patlayacağız!”

Sözünün Kâzım'a dokunacağını düşünerek çevirmeğe çalıştı:

“Onun bile yüzünü görmez olduk on beş gündür. Hadi git de şu Arnavut Şemsi'yi gönder. Onu bile çok görüyorlar bize!”

Saat onu bulmuş, kimsenin gözüne uyku girmiyordu. Kâzım uyuyacak yerde yatağının ortasında oturuyordu. Bir ara elini Şoför Cemil'den yana salladı.

“Gel!” demek istiyordu. Şoför işareti anlamış, koşmuştu:

“Ne var!” dedi, “Ne istiyorsun?”

“Mektup... Köye!..”

Şoför Cemil, yastığının altından kâğıt kalem aldı.

“Söyle!” dedi, “Yazalım!”

“Ben bildiğim gibi söyleyim, sen biçime koy da yaz!”

“Peki!” dedi, “Sen söyle!”

“Şaziye...” diye başladı, “Gayrı helâl et hakkını... On bir yılı doldurduk da, bir yılı tamamlayamadık. Kimseden bir şikâyetim yok. Elimizden geldiği kadar uğraştık cezamızı dol-

duralım diye. Çok gayret ettik. Ölüm kâğıdım gelir gelmez hemen evlen! Kızımı babasız koma. Defterimdeki parayı düğününe harcarsın. Dirlik düzenlik içinde yaşayın. Selâm.”

Adresi zor söyledi, soluk soluğa, sonra başını koydu yastığa.

Ferahlanmış gibiydi. Beş on dakika böylece yattı. Çerkez Kâmil ayağa kalkmıştı. Eğildi Kâzım’a baktı:

“Uyumuyor bu!” dedi, “Güya Şakir Efendi iğne yaptı, morfin iğnesi.”

Sonra Şoför Cemil’e döndü:

“Çağır şu Arnavut Şemsi’yi!”

Bir şeyden kuşkulanmıştı. Kâzım ayaklarını altına alıp yükoyun öyle kaldıktan sonra birden başını kaldırdı:

“Arkadaşlar...” dedi, “Gücenmeyin bana... Sıkıntı var içimde... Bi dakika... Bi of çekeceem!”

Başını geri vererek:

“Hohhh!” diye soluğunu boşalttı. Yeniden soluk alıp vermek büyük bir işti. Başı yastığa düşüverdi. Çerkez Kâmil koştı, bileğine yapıştı.

“Kurtuldu!” dedi.

Şoför Cemil... Şemsi’yi kolundan tutup getirmişti. Keyifli keyifli sigarasını çekiyordu. Kâzım’ın baş ucunda toplandığımızı görünce her şeyi anlamıştı:

“Tamam mı?” dedi.

“Nur içinde yatsın!”

Merdiven altından sedyeyi getirdiler. Uzattılar koğuşun ortasına.

Ne kadar üzgün durmaya çalışsa da, gözlerinin içi gülüyordu Arnavut Şemsi'nin. Her şey ayna gibi ortadaydı. Şakir Efendi'ye üç beş kâğıt toslamış, helâ aralığında Kâzım'ın morfin iğnesini yemişti kaba etine... Gözlerine fer, dizlerine can gelmişti.

Kâzım'ı, kendi battaniyesine sardılar. Uzattılar sedyeye. Hastabakıcılardan biri gelmemiştir. Gardiyan onu çağırarak yerde bizim hastalara çıkışıyordu:

"Ulan, yapışsanıza sedyeye be!.. Bugün onaysa yarın da sizeler!"

İş

İş arıyorum iş! 54 yaşında tensikata tabi bir evkafçıyım; ama henüz elim ayağım tutuyor. Taşı sıksam suyunu çıkarırım. İlimden de bilimden de bihaber değiliz. Çok mürekkep yaladık, kurutmak için çok yazı höhladık. İdadide hayli dirsek aşındırdık... Ama eski idadi; emin olun kendimi üniversite mezununa değişmem. Hiç olmazsa kendi istidamı kendim yazarım ben!

Tam, en tecrübeli, en verimli çağımızda, işsiz kaldık. Bu işte benden ziyade devletin kaybettiği ortada, kime anlattırın! Şimdi sil baştan yaptık demektir, yeniden iş arıyorum. Ekme parası çıkaracak öyle şeyler var ki, gözü kör olsun, bekâr olacaksınız. Benim gibi altı çocuk babasına böyle işler yakışmaz. Hani elimden hiçbir şey gelmese gider kumarcı kahvelerinde erkete bekler, muhabbet tellâllığı yaparım, bir de

onların namusu, şerefi! Evde çoluk çocuk var. Üç çocuğu bir yana bırak, ben de öyle bir çoluk var ki, dostlar başına! Beş dakika sektirmez, hava karardı da, ben görünmedim mi, soluğu doğru karakolda alır. Ne kumarcılığım, ne ayyaşlığım hatta... Hatta içyüzümü herkesten iyi bildiği halde, ne de zamparalığım kalır. Evlenecek adam değiliz; ama farkına çok geç vardık. Biz eve karı değil, kedi alsak ciğer getiremeyiz, açlıktan öldürürüz.

İşten atıldığımın üstünden henüz bir hafta geçmemişti ki, bayan ütülü elbiselerimi getirdi.

"Hadi!" dedi, "Şunları giy! Pabuçlarını da boyat, doğru iş aramaya!"

Kendime bir çeki düzen verdikten sonra, girdim yola. Karım çok haklı. Senin, içerde cevherin olmuş, kim görecektir. Herkes kılığa kıyafete bakıyor.

Başladım kapı kapı dolaşmaya. Önüme çıkan resmî, hususî, telefonlu, telefonsuz, müdürlü, şefli ne kadar daire, ticarethane, iş yeri varsa teker teker dolaşım. Sanki hepsi sözbirliği etmişler. Telefonlusu ne derse, şeflisi de onu söylüyor. Müdürlüsü hangi ağızla beni yakasından, silkerse, telefonsuzu da aynı biçimde beni kovalıyor.

"Adınız, soyadınız? Nerde oturuyorsunuz? Makinede yazabilir misiniz? Dil bilir, eski harfleri okur musunuz? Adresinizi aldım. İlk fırsatta çağırıyorum. Güle güle!"

Eğer tavsiye mektubuyla geldimse konuşma biraz daha uzar:

"Şimdi adama ihtiyacımız yok. O tavsiye mektubunu gönderen zata arzı hürmet ederim. Çok, çok muhterem bir zattır. (Ben yakından bilirim ki, namussuzun biridir.) Ona söyleyin hemen ilk fırsatta... Emir telakki ederim. Malûm işler,

son günlerde... Varlık, darlık, pahalılık, son günlerdeki, dar-
gınlık, piyasadaki durgunluk!"

Öyle yerlere girip çıktım ki, yalnız adresimi almakla yakamı bırakmadılar. Posta pulundan telgraf parasına kadar alıp sağlama bağladılar.

Bir gün iş bulma servisi denilen bir yazıhaneye girdim. Fındıkkurdu bir bayancık oturmuş... Beni gayretten tatlı bir yüzle karşıladı. Yer gösterdi... Bir an işsizliği, parasızlığı unuttum. Adresimi gönlümü, üstelik de son beş liramı aldı. Hemen kafamda bir şimşek çakmıştı. Bayan başkalarına iş bulayım derken kendine iş bulmuş oluyordu bir bakıma!

Verdiğim beşlik helâl olsun! Bana bugünkü şu parlak işimi, verdiğim o beş liracık sağladı.

Kızın yanından çıkınca başladım derin derin düşünmeğe:

"Ben ki..." dedim, "Şu memlekette açık göz geçinirim. Geldim beş liramı tatlı diller döken bayancığa gönül rızası ile kaptırdım. Ben de böyle bir iş kuramaz mıyım acaba?"

Gece uykum kaçtı, sabaha kadar sağa sola dönüp durdum. Düşün babam, düşün. Aradığımı da bulamadım değil. Sabahleyin dik bir sesle karıdan çayımı istedim. Paltomu kızım tutturdu. Kendimden emin bir yürüyüşle alacaklı, Eğinli kasabın önünden gözünün önüne baka baka geçtim. Doğru bir gazete idarehanesine! Verdiğim ilân çok kısaydı:

İtalya'nın Sine Sitesi'nde oynamak üzere kadın, erkek çoluk çocuk artist aranıyor!

Altında evin adresi.

İlândaki incelik sakın gözden kaçmasın. Yerli film çevirecek değiliz! Başvuranları kâğıt muamelelerinden birkaç ay sonra figüran olarak Yeşilçam Sokağı'na göndereceğiz. Bir tec-

rübe filmi için... Herhangi bir filmde figüran olarak! Pek tabii olarak figüranlara verilen elli liranın da müessesemize kalması şartıyla...

Evin bir odasını 'büro' haline getirdim. Kapıya da bir tabelâ:
"Yıldızlar Bürosu."

İş ararken müdürlüklerde gördüğüm gibi fındıkkurdu bir kıza da ihtiyaç vardı. Karı ile bir jüri teşkil ederek bizim üç kızdan küçüğünü seçtik. Minilerini giydirdik. Doğru masanın başına.

Hemen ertesi gün akın başladı. Meğer memlekette ne yüksek sanatçılar varmış, ne dehalar...

Bizim kız tam işinin ehli; gayet tatlı bir sesle soruyor:

"Adınız, soyadınız, nerde oturuyorsunuz?"

Sorunun buraya kadar olanı, dairelerden öğrendiğim. Ötesi benim buluşum:

"Lütfen kayıt parası on lira!"

İş bu kadarla da bitmiyor:

"Yirmi lira da fotoğraf için... Alın bu makbuzu adresi aşağıda yazılı fotoğrafçımıza götürün. İstenilen boyutta resminiz çekilecektir!"

Tabii yıldız olacak gencin, orada yirmi lira daha bayılacağından haberi yok. Bu kadarla da yakasını bırakacak değiliz. Bizim kız isteklerine devam ediyor:

"Sizinle yazışmayı sağlamak için dört posta puluna ihtiyaç var..."

İtalya'da artist olmak, film dünyasında yıldız olmak kolay mı?

Bizim yazıhane karınca yuvası gibi işliyor. Küçük kız çok yorulduğu için ortanca ile büyük kıza da iki masa hazırladık. Evimiz çok dar, genişçe bir yazıhane kiralamak icabediyor. Telefonsuz çalışmak, bizim için çok zahmetli oluyor. Telefon abonesi için beklemek lâzımmış; ama bizim yıldızlardan Neclâ'nın babası söz vermiş. Ben bu işi bir günde çıkarırım; ama başımı kaşıyacak vaktim yok ki...

Henüz Sine Site'ye tek artist gönderemedik. Neden mi? Tecrübe filmi için elli kâğıda figüran olarak yolladıklarımız baş artist olup Türkiye'de kaldılar, başrole çıkmaktan onların da başlarını kaşıyacak zamanları olmuyor.

ATLET KOMPLE

Arabamız, Tuzla sırtlarını geçip İzmit asfaltında yüz kilometre hızla akarken, başladım ben de bu yollardan eski gelip geçişlerimin anılarını tazelemeye.

Karabük'e ilk gidişim değildi bu. Tam otuz yıl önce de şöyle bir yolum düşmüştü.

Yanımdaki şoföre sigara uzatırken:

"O kahve duruyor mu, yerli yerinde?" diye sordum.

"Hangi kahve?" dedi.

"Hani istasyonun az ilerisindeki kahve? Çankırı yoluna doğru..."

"Kahve mi kaldı beyim!" dedi, "Sen Karabük'ü şimdi gör. Koskoca şehir oldu!"

O zamanlar ilkokul öğretmeniydim, çiçeği burnunda. Kanımın fıkır fıkır kaynadığı günler... Filyos'tan Çankırı'ya geçiyordum. Başka yoldan da gidebilirdim ya... Demiryolu yeni yapıldığı için, merak bu, trenle gitmeye özenmiştim. Tam Karabük istasyonuna gelmiştik ki, demiryolcular:

"İnin aşağı!" dediler.

"Yol kapalı!"

"Yağmur yağdı da..." dediler, "Seller altüst etti..."

İndik ister istemez. Ben şöyle dolaylarıma bir göz gezdirdim. Bozkırın üstünde tek başına istasyon binası... Taaa ilerde salaşlı bir kır kahvesi. Bir çay içebilir miyim, diye yürüdüm.

Sönmüş ocağı dürtükleyen kahveci:

"Hayrola!" der gibilerden şöyle bir çevirdi başını, iki demiryolcu tavla oynuyorlardı. Biraz da uyarmak için:

"Yol bozuk da, ilerde..." dedim.

"Gene selden mi bozulmuş?"

"Öyle diyorlar!"

Zarları sallayıp sallayıp attı biri:

"Yolunu yaparlar..." dedi, "Menfezini açmazlar... Böyle olur işte!"

Kahveci umutla istasyona doğru bir göz attı. Üç yolcu daha kopmuş geliyordu. Demiryolculardan biri:

"Eee..." dedi, "İşin iş, taze bir çay demle de içelim artık!"

Kahveci bir kere daha başını istasyona doğru çevirdi:

"Değmez!.." dedi.

Yeni gelenler selâm verip geçtiler bir masaya. En yaşlısı:

“Üç çay!” dedi, “Çabuk tarafından!”

Ters ters baktı kahveci:

“Çabuğu da ne oluyormuş?” dedi, “En azdan iki saat burdasınız!”

“O kadar sürer mi?” diye sordu en gençleri.

“Geçen sefer tam on saat sürmüştü...”

“Hele sen çayları yap da...”

Sonra bana döndü:

“Ne zaman acele işim çıksa, hep böyle olur. Ya araba bozulur, ya da yol tıkanır!”

“Çok mu acele işiniz?” dedim.

“Bir kulüpten çağırdılar da...”

“Demek futbolcusunuz?”

Küçümser gibi baktı:

“Yalnız futbol mu?” dedi, “Atletizm, yüzme...”

Yüzme deyince, ben de kendimi sporcudan sayarak resmîliği kaldırıverdim ortadan:

“Demek sporcusun ha!”

“For oynarım...” dedi, “Yılmaz Spor’da. Aynı zamanda atletizm de. Yüz, iki yüz... İyi koşarım.”

“Ben de yüzerim!” dedim.

“Hangi kulüptesin?”

“Canım yüzmenin kulübü mü olur? Karadenizliyim ben!”

Güldü:

“Dereceleirim var kurbağalamada...” dedi, “Daha çok atletim ben, yüksek atlarım. Bir yetmiş beş! Sonra engelli koşarım. On beş, beş, üç!..”

“Çok güzel!”

“Bahriyeli Tefvik’i taktım, engellide...”

“Aferin!”

“Dört yüz engelli de rekorum var... Ben atletizme uzun atlama ile başladım. İlk başladığım gün, beş altmış!.. Nasıl?”

“Çok güzel. Sonra?”

“Altı yetmiş beş!”

“Bravo!”

“Şöyle bir boyuna posuna baktım. Pek göstermiyordu. Bir altmış sekiz, bilemedin yetmiş... Gerçi boya bakmazdı bu işler. Ne vücutlar vardı. Yay gibi... Bizim bir Saim vardı ki, arabacı Saim derdik, öğretmen okulunda... Bir altmış kuş gibi geçerdi. Boy bir altmış ya var, ya yok!”

Kahveci önümüze çayları koydu. Bütün gün, kaynaya kaynaya pekmeze dönmüştü. Üstelik de buz gibi... Üç dikişle bitirdik. Yolculardan ikisi, içer içmez kalktı:

“Eeee arkadaşlar...” dediler, “Yolcu yolunda gerek!”

Ben de doğrulmak istedim. Bizim sporcu arkadaş:

“Otur oturduğun yerde...” dedi.

“Ya kaçırsak treni?”

“Biz mi?” dedi, “Seni bilmem; ama Çankırı’ya kadar yarışırım trenle!”

Cesaret gelmişti bana da. Hani yüzme bilmeyenlerin bir ce-

sareti vardı ya... Yüzme bilenlerin kendilerini kurtaracağını sanıp başlarlar açılmağa... İşte o cesareten... Biraz sonra da kıyıdan sandallar gider, ikisini de kurtarırlar.

"Geçen sene Fenerbahçe Stadı'nda koşuyordum..." diye bir hikâyeye başladı. Tam ipi göğüsleyeceği sırada ayakları takılmış, geriden gelenlerin kendisini geçeceği sırada hemen fırlamış yerinden, bir göğüs farkıyla birinci!

"Tanırsın Semih'i değil mi?" diye sordu.

"Tanımam!" dedim, "Ben Aslan Nihat'ı tanırım!"

"Ha şu Aslan Nihat... Zeki ondan kat kat üstündür... Leblebi Mehmet, Kelle İbrahim... Ayı Yaşar!"

"Geçen sene Fikret'le nerde karşılaştım, biliyor musun?"

"Nerden bileyim!" dedim.

"Bırak söyletme..." dedi, "İkimiz de aynı kıza asılıyormuşuz senin Fikret'le... Kız Sevim dedim. Sen onları adam mı sanıyorsun. Bir yolunu bulup ben de girsem Fenerbahçe'ye... Top diye oynarım bu adamları... Yakında okursun gazetelerde, adım Hüsnü... Bacak Hüsnü derler bana!"

Bir ara istasyondan sesler gelmeye başladı. Kampana, düdüğü sesleri, ben fırladım, kaçıttım:

"Otur!" dedi, "Acelen ne?"

"Kalırız! Bavullarım trende!"

"Önümüzden geçecek değil mi?" dedi, "Bir koşu, keseriz önünü... Hoop asıldığımız gibi, tamam!"

İster istemez oturdum. Seslendi kahveciye:

"Sen bize birer çay daha yapsana!"

"Kalsın!" dedim, "Ben çay sevmem!"

"Seversin, seversin" diye kestirip attı.

"Bu sefer tamam artık!" dedi, "Buldum adamını. Cevat Abbas'ı duymuşluğun vardır elbet... Hani şu Cevat Abbas! Yeni bir kulüp açıyormuş Ankara'da... Bir telgraf aldım, 'Acele gel!' diyor bana! Göreceksin bundan sonra... Unutma adımı... Hüsnü!.."

"Bacak Hüsnü, unutmam!" dedim.

Bu adı, kendinden öğrendiğim halde birden alınır gibi oldu. Şöyle bir doğruldu. Topuklarını kaldıra kaldıra bir yürüdü. Göğsünü gerip, omuzlarını verdi geriye. Boyu, sandığım gibi bir yetmiş de yoktu... Bir altmış, en çok! Omuzlar içerden bol miktarda vatkalı...

"Ben her sabah bir kilo sütle dört yumurtayı çalkalarım!" diye bir yemek listesine başladı:

"Öğle yemeğinde bir kilo pirzola... Akşamları sadece elma... Beş kilo elma yerim... Doktorumun verdiği rejim bu!"

Demiryolculardan biri:

"Yahu!" diye bağırdı, "Tren kalkıyor be!"

İkimizde de şafak atmıştı. Fırladık yerimizden... Bizim Bacak Hüsnü, istasyona doğru koşacak yerde, trenin önünü kesmek için birden hızlandı. Çiti aşırıp tarlaya doğru vuraçaktı. Bir koşu... Çite kadar vardı; ama gözü tutmadı. Çit şöyle bir metreden daha yüksek değildi. Hızlandı yeniden. Hoop ayağı takıldığı gibi küttt! Tepetaklak tarlanın öbür yanına!..

"Kalk!" dedim, "Geliyor tren!"

Arkasını ovuştura ovuştura doğruldu, ne kırığı vardı, ne çıkığı...

"Koş!" dedim, "Kaçırmayalım!"

"Birden hızlandı. Hızlı yürüyenden biraz daha hızlı... Ben koştuğça açılıyordum. Başımı çevirip baktım. Ohoooo!.. Bizim Bacak Hüsnü, nal topluyordu gerilerde.

"Daha duruyor be!" diye bağırdım, "Kooooş!"

Ekinler yeni biçildiği için rahat olmuyordu bu koşu; ama demiryolunu tarladan ayıran çite de çok bir şey kalmamıştı. Tren yaklaşıyordu gittikçe... Pencerelelerden sarkan yolcular:

"Haydi arslanlar!" diye bağıryorlardı, "Dayanın!"

Çitin kazıklarına yapışmıştım ki, başımı bir kere daha çevirdim geriye, bizim Bacak şişmişti, dikiliyordu tarlanın ortasında:

"Ne duruyorsun!" diye bağırdım, "Kalacaksın!"

Kim koşacaktı? Dili bir karış dışardaydı. Çiti kolayca aştım. Pencerelelerden ihtiyarlar:

"Aman atlama!" diye bağıryorlardı, "Gidersin trenin altına!"

Son hızla trene yaklaştım.

Tam benim hizama gelince müthiş bir fren gıcirtısıyla kazıklarıverdi vagonlar... Zınk!

Önce lokomotif geçti önümden... Sonra gittikçe hızını kaybeden vagonlar... En son furgon, çakılıp kalmıştı önümde. Artık telâşın mânâsı yoktu. Döndüm geriye çite asılı kalan yol arkadaşımı çektim kollarından. Kireç gibiydi benzi.

"Ne oldu?" dedim, "Senin yüz metreler... İki yüz metreler... Yüksek atlamalar?.. Yüksekten atmalar?"

Soluk soluğa cevap verdi:

"Antrenmanım yok!" dedi, "Çiylik!"

Trenden inenlerin yardımı ile tuttuğumuz gibi attık içeriye. Otobüs Gerede'yi geçmiş. Karabük yolunda son hızla ilerliyordu. Şoför burnuma doğru uzattı sigara paketini:

"Daldırdın!" dedi, "Yak bi sigara!"

"Tam trene atlıyordum ki..." dedim, "Tren zıncı diye duruverdi!"

"Sen mi atlıyordun?" diye sordu.

"Evet ben!"

"Yani sen giden trene atlıyordun ha?"

Direksiyonu falan unutmuştu. Şöyle tepemden göbeğime doğru bir süzdü beni:

"Hem de giden trene ha!" dedi.

"Canım!" dedim, "Bundan tam otuz yıl önce!"

"Haaaa!..." dedi, "Yani yirmi yaşında falan... Atlarsın beyim, atlarsın o zaman... Ama birazdan garaja girince göreyim seni! Bakalım şu bizim otobüsten aşağı atlayabilecek misin?"

DALGA KÂTİBİ

Uzun zaman açıkta kalmış bir adamın, beklediğine kavuşmasından gelen coşkunlukla:

“Emredersiniz beyefendi, hemen hareket ediyorum!” dedim.

O, sevincimin, taşkınlığımın farkında değilmiş gibi:

“İyi edersin!” dedi.

Atandığım memurluk için henüz hiçbir bilgim yoktu. Gideceğim kasabayı, harita üzerinde arasam yarım saatte bulamazdım. Trenle mi gidilir, vapurla mı, onu bile bilmiyordum. Bir ucuna iliştiğim sandalyeden birden fırladım. Biraz köpekleşmem, kedileşmem gerekiyordu. Makam koltuğuna doğru üç dört adım attım. Önüme, bir telsiz merkezinden farksız bir masa çıkmıştı. Diktafonlar, telefonlar, ziller, yazı

takımları, ıstampalar, mühürler, kül tabakları. Adını bilmediğim daha bir sürü ıvır zıvır... Bir imza için ne çok da takım taklavata ihtiyaç vardı.

Çeyrek beklerken, çanağına yirmi beşlik düşen dilenciye benziyordum.

"Allah ömrünüzü müzdat eylesin!" diye başladım. O, yaptığım şükran duasının boyunu yeter bulduğu yerde, bir el işaretiyle kesti. Masanın üstündeki zarfı elinin tersiyle iterek:

"Al bunu!" dedi, "Merkeze yazmışlar. Kastamonu'ya. İşin hakkında gereken direktifleri merkezden alırsın! Haydi uğurlu kademli olsun!"

Hafiften kımıldandı. Ben, masanın virajını alarak, tombul, yüzüklü eline yapıştım. Tam öpülecek eldi bu, pamuk gibi... Öptüm, alnımın ortasına getirdim. O hantal el, ufacık, kemikli elimin içinde, bir anda kişiliğini yitirivermişti. Nereye götürsem, gidecek bir hali vardı. İş bittikten sonra, aldığım yere bıraktım. Eli çok öpülmüşlerin kanıksamış davranışıyla:

"Haydi!" dedi, "Yolun açık olsun!"

Daha da durulmazdı burda. Kıçın kıçın kapıya doğru gerilerken:

"Hüsamettin Bey'e selâm söyle! Böyle kartla, mektupla olmaz, gelsin bize! Gelsin de..."

Çiçeği burnunda bir memur adayına fazla açılmak yersizdi.

"Anlar o!" dedi, "Gelsin eve bekliyorum!"

"Emredersiniz beyefendi!"

Ben kıçın kıçın yolumun geri kalan bölümünü de bitirdim. Çıkar çıkmaz, ufak tefek bir kapıcı, İngiliz anahtarı gibi, aldı beni kısılcına:

“Aldın mı emrini?” dedi.

“Aldım!”

“Ama çok uğraştırdın bizi. Personelden bir haftada çıkartabildim. Hele onaydan...”

Demek esas velinimet içerdeki değil, buydu; ama bunun da eli öpülmezdi ya. “Bir teklik nasıl?” diye düşündüm. Bir genel müdür kapıcısı için bu da bir para mıydı? İki buçukluk? Ufak iş değildi bu. Personelden evrakımı çıkartan işte bu kahramandı. Yolluk faslından bir beşlik çektim, toka ettim. Avcunun içine bir baktı. Dudak kıvrıldı. Geri verecek diye korktum. Düşündü, düşündü, bir şeyler söylemesi gerekiyordu:

“Kastamonu’nun nesi meşhurdur?” dedi.

“İşittiğime göre frengisi...”

“Ne, frengisi mi? Eskidendi o!”

“Ben de çok eskiden işitmiştim. Gitmişliğim yok!” dedim.

“Ben biliyorum!” dedi, “Biranı meşhur! Askerliğimi orda yaptım; ama gönderemezsin ki... Sıcak sıcak yenir mübarek. Pilavın üstünde. Başka da bir şeyi yoktur Kastamonu’nun. Bir de kendiri. İyi ip yaparlar, neme lazım!”

“Göndereyim!” dedim.

Güldü, anlayışlı adama benziyordu:

“Yok istemez!” dedi, “Çok şükür yaşayıp gidiyoruz.”

Ertesi gün, Kastamonu’nun urganını da gördüm, han bozuntusu otellerinde yorganını da. Nasrullah Camisi’nin şadırvanından kana kana su içtikten sonra girdim kebabçıya, kapıcının salık verdiği biranı da yedim, pilavını da...”

Kastamonu işte bu kadardı. Ankara’dan aldığım emaneti

götürdüm, müdüre verdim. Bir kâğıda baktı, bir de bana:

“Buyur, otur!” dedi.

Koltukları bıraktım, kapıya en yakın sandalyelerden birini seçtim. O da:

“Buyur şöyle koltuğa!” demedi. Koltukluk bir durumum yoktu ki... Topu topu kırk beş elli kiloluk adamdım.

“Ya!” dedi, “Demek, münhale seni verdiler. Oysa ben buradan birini inha etmiştim. Karıştı işler. Gel, çık işin içinden!”

İşte bu. Gördün mü aksiliği?.. Elindeki kâğıdı inceledi, tarihine baktı:

“Yirmi Mayıs. Yani sen 22 mayısta orda bulunsan, bordroya geçer, haziranı alabilirsin.”

“Beyefendi!” dedim, “O kadar uzak mı gideceğim yer?”

Sert sert yüzüme baktı:

“Senin aklın ermez!” dedi, “Gönderdiğim adam, ay sonuna kadar orda kalmalı.”

“Yani on gün... Ben on gün ne yapacağım?”

“Ne mi yapacaksın? Sana burda geçici iş vereceğim.”

“Nasıl olur, genel müdürün emri...”

“Genel müdürlüğün emrini koy cebine, dursun! Sen bana iş için müracaat eden herhangi bir vatandaşsın şimdi.”

Daha işe başlamadan ayağım kaydırılıyordu:

“Dayan oğlum Niyazi!” dedim, “Bırak bu miskinliği. Ne gel-diye başına, yüzünün yumuşaklığından geldi.”

Müdür:

“Anladın mı?” diye sordu.

“Hayır, anlamadım.” dedim.

“Ne var anlamayacak? Senin çalıştığın İş ve İşçi Bulma Bürosu’na ben birini gönderdim diyorum sana!”

“Ben dururken...”

“Sen dur gene durduğun yerde.”

“Ben artık herhangi bir yurttaş değil, bir memurum.”

“Daha iyi ya! Ben de bir müdür olarak o memura bir iş veriyorum.”

Fazla mı ileri gidiyordum acaba? Ben hiçbir işte ileri gidecek yapıda bir adam değildim. Ne yapıda, ne de kafada... Ne yapсам, kendimi zorlamış olacaktım. Sustum. Müdür:

“Hah şöyle! Yola gel!” gibilerden beni gözleriyle okşadı:

“Bizim işimizin adı İş ve İşçi Bulma... Biz birbirimize iş bulamazsak vatandaşa nasıl bulacağız? Memlekette iş kalmısa... Bütün fabrikalar paydos etse, kahve açar, gene de işçiyi boş gezdiremeyiz.”

“Haklısınız beyefendi!”

Ertesi gün, eğreti işime başladım. Uzun zaman boşta gezip de işe başlamanın bir başka tadı oluyor. Alacakaranlıkta kalktım. Hanın kahve ocağına indim, sıcak su için. Çırak bile kalkmamış. Soğuk suyla sinek kaydı bir damat tıraşı oldum. Kirlidir diye bavula teptiğim gömleği çıkardım. Kirli yakayı yarım santim yukarı kaldırarak, kuşak haline gelmiş boyunbağını sıkıca dizimde ütüledikten sonra bağladım. Boyunbağı ile memurluk arasında sıkı bir ilişki vardır. Sonra ceket ve ceketin düğmeleri...

Saat yediye doğru çıktım sokağa... Her yer kapalı... Nasıl aramazsın bizim memleketin sabahçı kahvelerini?.. Dere bo-

yunda bir aşığı, bir yukarı voltaya başladım. Bekçiler, bir yabancıнын dolaştığını gördükçe gözlerinin birini aralayıp bakıyorlardı. Nerdeyse bana, "Gece yarısı ne dolaşıp duruyorsun?" diye çıkışacaklardı.

Benim ne hırsıza ne uğursuza hiçbir yararı dokunmayacak 1.50'lik boyumu, daracık omuzlarımı süzdükten sonra boyunlarını içeri çekip uyuyorlardı. Bir bekçinin önünden iki defa geçmemek için bütün ara sokakları dolaştım. Sekize doğru, ilk açılan kahveye daldım. Kahveci uzaktan başını uzatıp sordu:

"Hayrola!"

Ne demekti bu? Bir toplandım:

"Sabah şerifleri hayırlı olsun!" dedim.

Herif hiç duymamış gibi:

"Ocak yanmadı daha!" dedi.

"Zararı yok. Ben otururum. Siz bana bugünkü gazeteleri verin!"

"Hangi bugünkü gazeteler?"

"Yani ne gazetesi olursa olsun."

"Bizde gazete falan bulunmaz."

"Burda gazete falan çıkmaz mı?"

"Çıkmış eskiden. İstiklâl Harbi sıralarında. Rahmetli Hüsnü Bey çıkarmış. Açıksöz gazetesi... Sen nerelisin? Yani nerden geliyorsun?"

"İstanbul'dan!"

"Belli!"

“Peki, İstiklâl Savaşı’ndan sonra bir daha gazete çıkmadı mı?”

“Çıktı; ama kulak asma. Biz onlara ilân gazetesi diyoruz. Artırma, eksiltme ilânları çıkar. Bir de büyüklerden gelenin gidenin adlarını yazarlar.”

“Gelen giden olmazsa?”

“Vali ne güne duruyor? Eve giderken arabası benzinciden benzin alsa, hemen bir makale. ‘Muhterem valimiz benzin satışlarını inceledi.’ diye... Arabası bozulup yaya gitse, ‘Tamir edilmekte olan Ankara yolunda incelemeler yaptı.’ diye bir makale daha!..”

Adam kahve ocağından çıkmış, bir sandalye çekip karşıma oturmuştu:

“Doğru söyle!” dedi, “Senin işin ne bu memlekette?”

Ben kısa kesmek için:

“Memurum!” dedim.

“Yeni mi?”

“Yeni!”

“Anladım!” dedi, “Sen hava yollarındasın!”

“Ne havayolu bu? Memleketimizde ben karayolu bile görmedim.”

“Efendi!” diye, yüksek perdeden konuşmağa başladı:

“Bu memlekette eskiden karayolu da vardı, suyolu da... Sen Kastamonu deyip geçme! Bizim eski evlerimizi görsen, aklın dururdu. Evden eve poyralarla su geçirdi. Her evde bir de havuz... Bu suyu hem içer, hem kullanırdın. Alt baştaki komşuyla kavga etmek istersen bahçeni de sulardın. Sonra

yol... Hiçbir memlekette şose yokken bizde vardı. İnebolu'dan Ankara'ya kadar kaymak gibi yol... Yumurta'yı yuvarlasan gider. İstiklâl Harbi'ni bu yol kazandı işte. Hani Ankara'da cephan taşıyan kadın heykeli var ya... Omuzunda mermi tutan kadın..."

"Var."

"İşte o kadın bizim kadınıımızdır. Kastamonu'nun köylüklerinden..."

"Demek, o kadın Kastamonulu..."

"Harp bitti, Kastamonu da bitti! Ne yol, ne demiryolu!.. Ne fabrika, ne tezgâh! Bereket bizim dokuma tezgâhlarına!.."

"Kastamonu biraz sapa kalıyor. Bu Ilgaz Dağı bozuyor işi. Şoförler bile hep yan çiziyorlar. Karabük'ten dolanıyorlar şimdi. Ne yapsınlar, işin kolayı da bu!"

"Bu dağ delinmez mi sanki? Bu Ilgaz Dağı... Daha olmazsa üstünden aşılır..."

"Aştılar. Seksen bin çamımızı yere sererek bir uçak meydanı yaptılar."

"İyi ya, daha ne istiyorsun?"

"Bize ne havaalanından? Biz gene kamyonla gidip geldikten sonra... Bize fabrika gerek. Bize..."

Bir müşteri daha girdi içeri. Kahveci:

"Parti başkanı!" diye bir şeyler fısıldadı. Sonra süt dökmüş kedi gibi girdi içeri. Semaverin altını yellemeye başladı. Başkan girdi yanına, bir şeyler soruyordu:

"Misafir mi, değil mi?"

Kahveci, kendi derdini açmaktan benim kim olduğumu söylemeğe vakit bulamamıştı ki...

“Soruşturuyordum, sen geldin!” dedi.

Başkan kızdı:

“Ne biçim kahvecisin sen! Müdür hepinizin kulağını geçen gün bükmedi mi? ‘Uyanık olun!’ diye. Neyin nesidir bu adam? Nerden çıktı sabah sabah?”

Başkan boyuna söylüyor, ocakçı susuyordu. Artık beni falan unutmuştu.

“Bu uçak meydanı buraya yapıldı yapılabildi gözümeye uyku girdiği yok! Her saniye yukardan biri inecek diye kulağımız kırıste. Eskiden, taaa Dorukhan’dan telefon ederlerdi bana. Kim geliyor, kim gidiyor anlar, ona göre davul mu hazırlanacak, kurban mı, şıpşak çıkardık Olukbaşı yoluna. Şimdi öyle mi? Her saat arkadaşlarla nöbet tutuyoruz. Bir de siz gireni çıkanı kontrol etmezseniz ne olacak halimiz? Kapatalım bu partiyi de, çekilelim bir köşeye!”

Meğer bizim kahveci, ondan keskin partiliymiş:

“Ne diyorsun Reis Bey?” dedi, “Ne demek çekilmek? Nasıl lâf o? Yakışmıyor senin ağzına. Ölmek var, dönmek yok!”

“Peki öyleyse!.. Bu uyuşukluk ne? Uyanık duracağız. Bak bütün gece gözümeye bir dirhem uyku girmede.”

“Öyle olacak işte Reis Bey!..”

“Aç gözünü, kuş uçurtmayacaksın; anladın mı?”

Başkan elindeki kehribar tespihi şakırdata şakırdata geçiyordu. Gözünün kuyruğuyla şöyle bir baktı. Hiçbir şeye benzetemedi beni. Yalnız şunu anlamıştı. Benim gibi bir yarım adamdan ne köy olurdu, ne kasaba. Yanımdan tam geçerken şöyle doğruldum. İçimde gene büyük adam korkusu uyanıvermişti. Ceketimin önünü ilikledim. En azdan bir müdür selâmıyla boynumu kırdım. Tespihli elini sinek kovar gibi

sağ kulağına doğru kaldırdı. Ohhh! Selâmımı almıştı. Beni bir yabancı olarak görmüyordu demek. Ben artık ona göre, bozguncu bir muhalif değildim. Buraya da halkın huzurunu, rahatını alt üst etmeğe gelen bir komiteci olamazdım. Seslendim ocakçıya:

“Arkadaş, bir çay!”

Adam ocaktan başını çıkardı:

“Patladın mı? Senin yüzünden bir araba lâf işittim. Sabah sabah zorun ne? Madem yabancısın, ne çıkarsın erkenden so-kağa?” diye ters ters söylendi.

Bu azar keyfimi kaçırırvermişti. Ne deyip de susturabilirdim şu münasebetsizi?

“Arkadaş, gözünü aç da, iyi bak!” dedim, “Ben turistim, canım ne zaman isterse kalkar gezerim. Kastamonu Kalesi’ni incelemeğe geldim!”

“Sen nesen, anlayamadım?”

“Turist!”

“Hangi partidendir bu turist dediğin?”

“Turistin partisi martisi olmaz! Hatta dini, milleti de olmaz. Turistin dövizi olur. Eğer benim gibi yerli turistse dövizi de olmaz.”

“Peki, göster hüviyetini!”

“Sen ne biçim adamsın be? Turistin ne hüviyeti olur, ne kafa kâğıdı. Ben bir kadınla otellerden birine girsem, evlenme cüzdanı bile sorulmaz.”

“Allasen, kalk, git! Sabah sabah başımı belâya sokma! Birazdan polis görür, muavini görür, müdür görür, karakol karakol dolaştırırlar beni.”

Benden bu kadardı. Daha fazla da duramazdım. Kovulmuş mahalle köpeği gibi kuyruğuma baka baka çıktım, kahveden. Saat sekizi geçmişti.

Eh, sokaklar boş sayılmazdı. Bekçiler beni, neremden tanımışlarsa tanımışlar, yabancı olduğumu bulup çıkarmışlardı. Durup durup bakıyorlar, geçip gitsem bile gözlerini ayırmıyorlardı üstümden. Uçak seferleri başlayalı her yabancıyı bir Merihli sanıyorlardı. Pabuçlarımdan tüysüz kafama kadar inceliyorlar, bir Merihlinin biraz olsun kendilerine benzemesine kızır gibi oluyorlardı. Bu ürkek yaratıklardan birine sokuldum:

“Merhaba arkadaş!” dedim.

Benim kendi dilleriyle konuşmam bayağı tuhafına gitmişti. Durdu, mırıldandı:

“Merhaba!”

“Ben, İş ve İşçi Bulma ve Yollama Dairesi’ni arıyorum.”

“Müdürlüğünü mü, bürosunu mu?”

“Müdürlüğünü dün ziyaret ettim! Bana bürosu lâzım.”

“Nah, şu otelin altındaki tabelâ!”

Başımı o tarafa çevirdim. Sinema reklâmı tahtasından daha büyük bir tabelâ çakılıydı duvarda:

“Kapısı arkada mı?” diye sordum. Herif rahatça güldü:

“Kapısı bacası yok!”

“Memur arkadaş nerde oturuyor?”

“Nerde oturacak, bütün işsizlerin oturduğu yerde.”

“Yani?”

“Kahvede.”

"Ben baktım, kimsecikler yoktu."

"Hangi kahveye baktın?"

"Nah şu kahveye."

Herif yeniden güldü:

"Oraya memurlarla partililer gelir."

Kuşkulu kuşkulu yüzüme bakmaya başladı.

"Demek öyle ha? Haydi eyvallah!" dedim ve yürüdüm.

Gösterdiği kahveye baktım. Ağzına kadar dolu... Biri eşiğin üstüne sandalye atmış... Zar sesleri, masaya inen yumruk gürültüleri, bağırıp çağırımlar, bir uğultu halinde sokağa taşıyordu. İlerde aynı biçim bir kahve... Onun yanında bir kahve daha... Hepsi de tıklım tıklım... Garsonlardan birine yanaştım:

"İş ve İşçi..."

Sözümü kesti:

"Taci Bey mi?" dedi, "Taci..."

Sözünü bitirmeden kurşun gibi geçti yanımdan. Dönüşte:

"Bulamazsın onu!" dedi, yürüdü.

"Şey memuru... İş ve İşçi Bulma... Yanlış olmasın!"

Dönüşte tekrar cevabını verdi:

"Anladım canım!" dedi, "Şu dalga kâtibi! Geç gelir!"

Kahvenin ortasında dikiliyordum. Ocaktan aldığı çayları masalara bıraktıktan sonra geldi:

"Onun işi otobüsçülerle... Git, bilet gişesinden sor!"

"Hangi gişeye sorayım?"

Bir masaya kaptıkaçtı kâğıtlarını bıraktıktan sonra:

“Hangisi olursa?” dedi.

Gişeleri dolaşmaya başladım. Adını duyar duymaz:

“Şimdi burdaydı. Dur bakalım!..” diye uydurma cevap veriyorlardı. Ben “Taci Bey... ” dedikçe, onlar saygıyla “Taci Topaç Bey mi?” diye tamamlıyorlardı. Dürüst adam, dinibütün adamdı bu Taci Bey! Saat beşe doğru Taci Topaç Bey’i bir билет gişesinin önünde yakaladım.

“Ben, memur adayı Niyazi!”

“Bugün daireye gitmiştim. Müdür Bey söyledi. Bir yanlışlık olmuş galiba. Seni Daday’a vermişler. Oysa daha önceden bizim Seyfettin Bey, Fahrettin’i göndermiş oraya. Yani inha etmiş. Neyse, sen yanımda çalışırsın, onun işleri bitene kadar...”

İyiydi, hoştu; ama Taci Topaç Bey, neden böyle sinsi sinsi gülüyordu? İşe daha bir ciddilik vermek için, durup dururken kalktı, elimi sıktı:

“Ben işe bugün başladığımı resmen bildiririm. Yevmiyen kaynamaz, hayırlı olsun!” dedi.

Ben de kalktım ayağa. Ceketimin önü düğmeliydi. Dik açı eğildim, sıktım elini. Ben ne kadar olsa bir memur adayydım, o asil bir memur.

“Haksızlıktan, hak yemekten korkarım. Günü gününe seni işe başlamış göstermezsem vicdanım muazzep olur!” dedi.

“Malumu âliniz ben tam iki yıldır açıktayım!”

“Bunun bir gün daha uzaması beni muazzep eder.”

Oh, aradığımı gerçek âmiri bulmuştum:

“Sizinle çalışmak benim için büyük bir zevk ve...” diye başladım.

Hadi getir bakalım cümlelerin gerisini! Al baştan ettim. ‘Ve’ye gelince cümlelerin akışı zıncık diye duruverdi. Yazışma müsvedesindeki ‘ve’ değildi ki, hemen karalayasın...

“Ve.:. Ve... İstifade...”

Fena değildi bu istifade; ama istifadenin nesi? Nesi olacak, kaynağı... Tamam.

“... Ve istifade kaynağı olacak.”

Hemen yapıştım eline. Sıkmalı mı, öpmeli mi? Ne yapmalıydım? Tacî Topaç Bey, işi benim oyuma bırakmıştı. Yarı belime kadar eğilerek öper gibi yaptım. İçten gelen bir saygıyla adamakıllı sıktım.

Bu kadar töreni yeter görmüştü. Cebinden bir dolmakalem çıkardı. Öbür cebinden çektiği fişlerden birinin üstüne bir tarih kondurduktan sonra gişedeki göbekli adama başını çevirdi:

“Süleyman Efendi!” dedi, “Kaç bilet kestir?”

“İki otobüs çıkardık. Birine elli beş bilet kestir. Oluk başında on kadar da ördek bekliyor!”

“Eder altmış beş. İkinci otobüste kaç yolcu vardı?”

“Altmış üç! On daha yetmiş üç!”

Tacî Bey, fişin üstüne ‘Kastamonu’ diye yazdı. Bir tire çekti. ‘Ankara’... Kalktı, masanın başına geçti:

“Birinci otobüs kaçta kalktı?” diye sordu. Bilet memuru, otobüs sanki yeni kalkacakmış gibi yeleğinin cebinden bir saat çıkardı:

“On birde yolladık!” dedi.

Hemen fişin bir karesine ‘11’ diye yazdı.

“İkinci otobüs?”

“O daaa... ”

Saati inceliyordu:

“İki buçuğa doğru! Sen üç yaz!” dedi.

Yazdı. İki otobüsteki yolcu toplamını masanın üstüne serili gazetede hesapladı. Fişlerde yüz otuz, yüz kırk kişilik yeri boş bıraktı. Dördüncü kâğıdın altına üç satır tutarında bir şeyler yazdı. Bilet memuruna uzattı.

Taci Bey, yazısını yazarken adam, çoktan ıstampayı çıkar-mış, yazıhanenin lâstik mührünü vurup hazırlamıştı.

“Ver!” dedi.

Istampanın mürekkebinin az görmüş olacak ki, mühürü ağzına getirdi, hohladı. Sonra, dördüncü fişin altına “Küt!” diye bastı. Aldı, inceledi. Bu iş, bayağı onun hoşuna gitmişti. Hızını alamadı. Masanın üstündeki gazeteye tak tak basmağa başladı. En sonuncusu okunmaz hale gelince, çekmecenin gözüne attı. Bizim arkadaş kalkmıştı ayağa. Bakışıyla bana da “Kalk!” kumandası verdi. “Rap!” Ben de kalktım. Bilet memuruna döndü, beni tanıma zamanı gelmişti:

“Bizim arkadaş... Ankara’dan göndermişler.”

Ankara’dan gönderilmem çok mu önemliydi? Eğer Sivas’tan gelseydim, “Sivas’tan gönderdiler.” diyecek miydi acaba?

Çalımlı bir hali vardı!

“Görüyorsun ya, biz Ankara’dan gönderilenleri bile böyle

tepe tepe kullanırız işte!" demek istiyordu. Sonra benim dikilip kaldığımı görünce:

"Yürü!" dedi.

Beş dakika kadar, o önde, ben arkada yürüdük. Bir ara, beni hatırlar gibi oldu. Geriye dönüp bakmadan:

"Al şunları!" diye uzattı.

Baktım imzalattığı fişler.

"Koy cebine, sonra doldurursun!"

Başka bir otobüs gişesinin önünde durdu:

"Kaç otobüs?" diye sordu.

"Bir!"

"Neden bir?"

"Harman zamanı! Kışlığını koysun, sapını samanını atsın! Ondan sonra ver elini İstanbul, ver elini Ankara!"

Geçti masanın başına, aynı işlemi bir daha tekrarladı. Gene fişleri uzattı bana:

"Sonra doldurursun!"

Bu gişenin de işini bitirmiştik. Bir üçüncüsüne gittik. Buradaki biletçi, işini bitirdiğimiz biletçilerin tam tersine kupkuru, upuzun bir adamdı. İşi her ikisinden daha çok benimse-diği belliydi.

"Taci Bey!" diye söze başladı, "Babam diyor ki... "

Elinde terazi, yoldan geçen kahveci çırağına gözü ilişti:

"Bak Rıza, baylar ne içecek?"

Taci Bey hiç nazlanmadı:

“Ulan Rıza!” dedi, “Git Tefvîk Efendi’den iki karışık dondurma getir bize!”

Sanki parayı kendi verecekmiş gibi biletçiye de sordu:

“Seninki nasıl olsun?”

Herif ters ters baktı:

“İstemez!” dedi.

Çocuk fırlayıp gitmişti. Gişedeki kavruk biletçi, elindeki kalemle oynuyordu. Dondurmanın gelmesini bekliyordu herhalde. Acısı içine işlemişti. Biz, gelen dondurmalara sarılıp tabakların dibini de sıyırdıktan sonra sigaraları yakınca kalem yerine bıraktı:

“Bak Tacî Bey!” diye söze başladı, “Babam, ‘Adam başına iki lira alacaksın!’ diyor.”

Bizim arkadaş hiç telaşlanmadan sordu:

“Sen ne dedin?”

Herif şaşırılmıştı:

“Ben mi?”

“Ne cevap verdin babana, onu söyle!”

Hâlâ bir şey söyleyemiyordu. Bizim Tacî Bey, yaman bir pazarlıktı. Benim hiç kıvıramadığım bir işti bu pazarlık...

“Babana şunu söyleyemedin mi? Taş atıp da, kolumuz mu yoruluyor? Adam başına yüz yirmi kuruş neyimize yetmez? Böyle diyemedin mi babana?”

Bilet memuru okkanın altına gideceğini anlayınca bir toparlandı:

“Babam diyor ki... Her şeye zam... Kamyon lastiklerini dört

bine zor alıyoruz. Benzine zam, yağa zam. Geçenlerde bir dişli yüzünden araba bir ay garajda kaldı.”

“Haklı baban, haksız değil! Siz de biletlere bindirirsiniz. Ver-sin millet, olur biter!”

“Biz zamlara sizden başlayacağız. Açıktan alıyorsunuz siz.”

Bunu ağzından kaçırmıştı. Kuşkulu kuşkulu bana bakmaya başladı. Taci Topaç Bey kızmıştı artık:

“Açıktan alan biz miyiz, siz misiniz? Taşındığınız her yolcu için fiş imzalayıp açıktan, adam başına yüz yirmi kuruş alan kim? İnsaf be!”

“Peki, siz ne alıyorsunuz? Bilet paraları olduğu gibi size kal-mıyor mu?”

“Siz yüz yirmisini açıktan alırsanız bize ne kalır... Yani İş ve İşçi Bulma ve Yollama Bürosu’na? Başımızda yüzlerce işsiz var. Bu kadar işsizi nasıl barındırıyoruz, biliyor mu baban?”

“Benim daha fazlasına aklım ermez! Aklım erseydi başınıza müdür olur çıkardım. Siz bu listedekileri iki yüzden hesap-larsınız, olur biter.”

Taci Bey, fişleri aldı eline:

“Bir kuruş fazla vermem. Geçen yıl elliden hesapladığımızı unuttunuz galiba. Bir yılda adam başına şu kadar kuruş zam!”

Sonra bana döndü:

“Yürü!” dedi, “Bunların gözü doymaz. İki yüz verirsin, dört yüz isterler. Toprak doyursun gözlerini!”

Yürüyüp gitti, ben de peşinden.

Ellerini arkasına atmış, yürüyordu önümde. Ona yetişmek

için koşuyordum. Gitti, gitti... Tekkealtı köprüsünün başında durdu, yetişmemi bekledi. Dik bir sesle:

"Sen dön artık!" dedi.

"Peki efendim!"

"Fişler sende değil mi?"

"Hepsi de bende!"

"Bu gece doldurursun. Yani kaç yolcu gitmiş birinci otobüste? Diyelim ki, yüz altmış... Şu halde yüz altmış tane isim bulacaksın. Ahmet Yıldırım, Veli Keskin, Ali Çakaralmaz."

Bu kadar fişi ben nasıl dolduracaktım? Bana en azından üç yüz tane de soyadı gerekti. Bu kadar adı, bu kadar soyadını nerden bulacaktım ben?

Oğlumun adı Olcay'dı, kızımın adı da Güler. Bunlardan başkası da gelmiyordu aklıma. Bakalım bu adlarda bu memleketeye uyacak mıydı?.. En çok kullanılan ad, olsa olsa Ahmet'le Mehmet olmalıydı. Hasan ile Hüseyin, Ali ile Osman da geriden gelirdi. Aklıma gelmişken hemen bunları geçirmeliydim listeye; ama nereye oturup da yazacaktım?

Otele bu saatte gidilmezdi. Bu iş için en uygun yer kahveden başkası olamazdı. Çay kenarındaki kahvelerden birine girdim. Beyaz önlüklü garson, cebindeki markaları, bozuk paraları şingirdatarak:

"Buyrun beyim!" diye karşıladı!.. Bağırmasına bağırmişti; ama kıcını dönüp uzaklaşmıştı hemen. Oturacağım sandalyeyi kendim buldum. Cebimdeki kâğıtları koydum masanın üstüne. Yerleştiğimi görünce dikildi başıma:

"Ne içeceksin beyim?"

Bu 'beyim' lâfında bir alay anlamı vardı ya, umursamadım:

“Gazoz!” dedim.

Nasıl olacaktı bu iş? Sorarlar da bu addaki adamların otobüse binmedikleri anlaşılırsa ne olacaktı? Bu kadar adı, soyadını nerden bulacaktım? Uydurup uydurup yazmak kolay mıydı?

“Gazozumuz yok!” dedi, “Ayranımız var...”

“Ayranı sen iç! Bana bir çay!”

O, yanımdan uzaklaşır uzaklaşmaz aklımdaki adları sıradan yazmağa başladım:

“Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin, Ali, Osman...”

Kahveci aynı aceleci haliyle geldi. Hem bardağı masanın üstüne yerleştiriyor, hem yazdığım adları okumağa çalışıyordu:

“Çok meraklı görünüyorsun!” dedi.

“Parti işleri mi?” diye sordu.

“Onun gibi bir şey!”

“Kimin adı bunlar?”

“Birtakım vatandaşların!”

Adam, bıyıkaltından güldü:

“Bu vatandaşların soyadları yok mu?”

Hay Allah, ben sade adları yazmıştım. Soyadı haneleri boştu.

“Haklısın!” dedim, “Şimdi soyadlarını da yazarım!”

“Yani ne esamisi bunlar? Vatan cephesi mi açıyorsunuz gene? Bizim patron tam on iki tane Vatan Cephesi açıydı. Radyoda bile okudular, o zamanlar... Ben on ikisinde de var-

dım. Patron, 'Listelerde bir iki tane de canlı adam bulunsun!' dedi. Safa Kahvesi'nden de bir liste çıkarmışlardı, ona da girmiştim."

O 'Safa' der demez, listeye 'Safa'yı da geçirdim.

"Senin adın ne?" diye sordum.

"Benim adım mı? Mustafa. Ne olmuş? Sen de mi geçireceksin listeye? Bir de sen yaz da tamam olsun! Soyadım Topşakal! Büyükbabam topçuymuş da..."

"Ya bu sakal?"

"Sakalı da sonradan çıkmış olacak."

"Sizin partiyle birlikte çıkmış bu sakal! Patronun adı ne?"

"Bırak şu herifi karıştırma. Nereye girse altüst eder. Onun adı geçti mi, senin kuracağını da ben kurdum diye çıkar ortaya. Vazgeç!"

Getirdiği çayı iki yudumda içtim. Aklıma bir tek isim bile gelmiyordu. Dünya kurumuştum sanki. En iyisi, okul arkadaşlarımdan başlamalıydım. Başladım kafamı zorlamaya: Yanımda kim otururdu? 232. Önümde 238. Arkamda 320. Neydi bunların adları? Muhasebelerde çalıştığımın mı nedir, sayı ezberlemeye alışkındım, adları tutamazdım aklımda.

Kalemi dişlerimin arasına sokmuş, düşünüyordum. Bizim İstanbul milletvekillerinin adları neydi? İki tanesini biliyordum. Öbürlerini bir türlü hatırlayamadım. Ne olursa olsun, o iki adı da geçirdim. Demokrasi devrinde ince düşünmeğe gelmezdi. Bütün adlar, hepsi birdi. Ne farkı vardı Boyabat'tan gelip iş aramaya İstanbul'a gidenlerden? Bizim valinin adı? Mübarekler son günlerde o kadar değişiyor ki... Hangi birinin adını ezberleyeceksin?.. Üç dakika, beş daki-

ka... Hayır, hatırlayamayacağım... Önümde oturan beye sigara yakma bahanesiyle sokuldum:

"Affedersiniz beyim, bizim valinin adı neydi?"

Adam pencereye çevirmiş başını, dalgasını geçiyordu:

"Nazmi Bey!" dedi, "Nazmi Ünaldı!"

Ağzını bıyıkları kapattığından, iyi işitememiştim:

"Ne aldı?" diye sordum.

"Ün, ün!.."

"Bu ad, bizim valinin adına hiç benzemiyor!"

"Neden benzemiyormuş? Daha bir ay oluyor geleli? Parti başkanıyla geçinemediymiş eskisi... "

"Bu sizin vali olmasın?"

"Sizini, bizimi var mı? Kastamonu valisi işte!"

"Ben bizimkini sormuştum da... "

"Haa, anladım! Sizinkiler, yani Halk Partisi'nin valileri yaşayamaz bizim memlekette."

"Yok canım, İstanbul valisi demek istiyorum ben!"

"Bana ne İstanbul valisinden! Ben Fahrettin Kerim'i tanırım. O zaman askerdim Davutpaşa'da!"

"Ne dediniz? Fahrettin mi?"

"Kerim Gökay!"

"Çok güzel! O da yarar işime! Başka?"

Nazmi Ünaldı'yı da, Fahrettin Kerim'i de hemen geçirmiştim listeye.

"Başka yok mu?"

"Ne istiyorsun?"

"Meselâ, eski valinin adı neydi?"

"Mithat Uzgider!"

"Başka, yani ondan önceki?"

"Ali... Ali... Ne Ali'ydi be?.."

Soyadı gelmiyordu aklına. Bana bir zihin açıklığı gelmişti. Hemen Ali Cengiz diye tamamlayıverdim. Çattı kaşlarını.

"Ali Fethi Altınbaş!" dedi, "Hatırladım!"

"Ondan önceki?"

"Faik Titiz!"

"Say geriye doğru!"

Herif, geri vitesini takmış kamyon gibi, tıkr tıkr işliyordu. O söyledi, ben yazdım. İsfendiyaroğulları'na kadar geçtim listeye.

"Çok teşekkür beyim!" dedim, "Bir çayımı içmez misiniz?"

Demiştim; ama pişman da olmuşum. Her liste için bir çay ısmarlarsam... Elimde tam dokuz liste daha vardı, eder dokuz çay. Astarı yüzünden pahalıya gelecekti. Bir seri daha bulmalıydım. Meselâ faili meçhul cinayetler serisi... Tatar güzeli Sulhiye, Sarıyerli Sevim. Beşiktaşlı kimdi o? Canım ne düşünüp duruyordum. Bir gazete bütün bu zorlukları çözümlayıp atıverirdi. Kalktım, tütüncüye kadar gittim.

"Bir gazete ver!" dedim.

"Ne gazetesi?"

"Ne gazetesi olursa olsun!.. Ucuz bir şey olsun da..."

"Geçen haftaninkileri on kuruş eksigiine veriyorum."

“Ver... İsterse bir aylık olsun!”

Adam güldü:

“Hakkın var beyim!” dedi, “Hep aynı şarkı, iğne değiştir çal!”

Bir tanesini uzattı:

“Kendir Bank’tan ikramiye kazananların listesi!” dedi.

“Sahi mi?” dedim.

“Sahi olur mu be?”

“Çok güzel!”

“Allah Allah, nesi güzel? Kime yutturuyorlar? Çoğu ölmüş bunların! Sen mezarlıklar müdürü müsün yoksa?”

“Ne sayarsan say, hadi eyvallah!”

Oturdum kahveye. Partiye katılanları teker teker benim listeye de geçirdim. İşime öylesine dalmıştım ki, akşam yemeğini boşverdiğim gibi, uykuyu da unutmuştum. Bir de dört yanıma baktım, kimsecikler kalmamış. Garsonlar sandalyeleri masaların üzerine dizmişler, ortalığı, süpürmeye başlamışlardı. Tası tarağı toplayacağım sırada bir de ne göreyim, kapıda hani o parti başkanı. Önümde gazete. Harıl harıl doldurduğum listeler... Kendisinden yana baktığımı görünce tatlı bir selâm verdi:

“Çok yoruldunuz!” diye sırtıttı.

“Eh, oldukça! Yoruldum; ama işimi de kolayladım.”

Başıma dikilmiş, yazdıklarımı inceliyordu. Sabahki tersliği yoktu üzerinde. Çok önemli işler yaptığımı anlamıştı demek.

“Efendim!” dedi, “Geceyi bizim fakirhanede geçerseniz, istihafatiniz için, elimizden geldiği kadar çalışırdık.”

“Çok merci! Nasıl olsa, otel hesabı işliyor.”

“Hangi otelde kalıyorsunuz?”

“Köprünün başındaki otelde.”

“Aman beyim, size göre değil o otel! Rahat edemezsiniz. Aziz misafirlerimiz için fakirhanenin bir odasını hazır bulunduruyoruz.”

Bir yanlışlık olmasın diye sordu yeniden:

“Teşrif Ankara’dan değil mi?”

“Evet! Esas İstanbul’dan ama... Ankara’dan diyebilirim.”

Kâğıtlarımı toplamaya başlamıştı bile. Atıldım:

“Ben zannettiğiniz insanlardan değilim. Bırakın kâğıtlarımı. Ben küçük bir memurum. Halk hizmetinde. İşsizlere iş... ” diyecek oldum.

“Hepimiz halk hizmetinde değil miyiz? Demokrasi de bu demek değil mi zaten?”

“Demokrasinin ne demek olduğunu artık öğrendik. Bırakın da, şu listeleri doldurayım!”

“Bu hususta size çok yardımım dokunacak. Elimde iki bin sağlam kütük var. Hem de karşı partiden geçme.”

Ben ayağa kalkınca kahveci geldi, sandalyemi masanın üstüne çıkardı. Başkan, gerisine hiç bakmadan, almış başını gidiyordu. Bir koşu yetiştim. Onun anlayacağı dilde bir şeyler söylemem gerekiyordu. Elindeki kâğıtlara yapışarak:

“Bunları tek başıma doldurmam gerek. Çok gizlidir. Eviniz-

de kaldığım yukardan öğrenilirse sizin için de iyi olmaz!" dedim.

Aklı yatar gibi olmuştu. Kendini bir an çok aşağılarda görür gibi oldu. Yerlere kadar eğildi. Elimi uzatsam öpecekti:

"Otelinize kadar götüreydim sizi!" diyebilirdi.

"İstemez!" diye kestirip attım.

Kâğıtlarımı, aynı incelikle uzattı:

"Haydi Allah rahatlık versin!" diye ayrıldım.

Ben rahatlık dilemiştim; ama rahat edeceği kuşkuluydu.

Korka korka açtım kapıyı. Odamdaki öbür yataklar boştu. Çevirdim yirmi beş mumluk lâmbayı. Oturdum, üç buçuk ayaklı masanın başına. Açtım gazeteyi... Kahvede, Kendir Bank'tan ikramiye kazananlar faslını da bitirmiştim. İkinci sayfayı çevirdim. Oh! Bulmuştum. Anadolu'nun çeşitli köy ve kasabalarında basılan gizli Nur okullarında okuyan Nurcu öğrenciler listesi... Saydım, tam yüz elli kişi. Geriye çok bir şey kalmıyordu. Başladım teker teker yazmağa...

Sabaha doğru, Nur öğrencileri bitti. İşin en zoru kalmıştı geriye. Tekrar birinci sayfayı açtım:

"İnönü gençlik hareketlerini yorumladı. 'Gençlik derslerine çalışmalıdır. Tabanca taşımamalı, siyasete karışmamalıdır.' dedi."

Kim kim? İnönü! Adı neydi bu İnönü'nün? İsmet! Yaz listeye İsmet İnönü! Peşinden oğlu Erdal İnönü, Ecevit, Feyzioğlu. Bunlar da vatandaş değil mi?

Kastamonu'dan kalkıp Ankara'ya iş aramağa gidemezler mi? Yaz Alpaslan Türkeş'i. Osman Bölükbaşı, Hüseyin Balan, Saffet Rıza Alpar, Sulhi Dönmezer, Şahir Erman, Cihat

Abaoğlu, Kâzım İsmail Gürkan, Turhan Titrek, Fahri Atabey, Osman Kibar, Haldun Menteşoğlu, Muzaffer Çaylar, Osman Avcı... Sonra Bizim Ev'in kurucuları... Celâl Bayar, Samet Ağaoğlu... Oh, listeler bitmişti. Soyunmadan uzandım yatağa... Ertesi gün saat üçe doğru uyandım.

Bir baş ağrısı da benimle birlikte uyandı. Aman ne baş ağrısı!.. Başım tam ortadan bıçakla kesilmiş gibi, tam yarısı... Nasıl ağrıyor. Yüzümü yıkadım, kahvaltı ettim, aynı baş ağrısı... Listeleri koydum cebime, doğru İş ve İşçi Bulma Yollama Bürosu'na!..

Tabelâ asıldığı yerde duruyordu; ama bizim Taci Bey görünürlerde yok! Dörde doğru bir otobüs bilet gişesinde yakaladım.

"Tamam mı listeler?" dedi.

"Hepsi tamam!"

İnanmadı:

"Yani adlarını, soyadlarını yazdın mı yolcuların?"

"Yazdım!"

"Ver bakalım!"

Verdim, şöyle bir göz gezdirdi:

"Güzel!" dedi, "Yazın da okunaklı değil! Tam bu işe göre!"

"Evet efendim!" dedim, "Okunaklı değildir."

Cebinden antetli bir zarf çıkardı. Listeleri koydu içine. Dış cebinden bir defter çıkardı. Defterdeki son numarayı yazdı zarfın üstüne. Deftere de "Ankara İş ve İşçi Bulma, Yollama Bürosu'na" diye bir şeyler çiziktirdi.

"Ver postaya, gel!" diye de uzattı bana. Postaneye gidip ge-

linceye kadar bütün otobüs bilet gişelerini dolaşmış, gidenlerin sayılarını almıştı. Otobüsçülerin imzası da, mühürleri de tamamdı. Beni karşısında dikili görünce:

“Al şu yeni listeleri!” dedi, “Yarın bu saate kadar doldur!”

“Peki efendim!” diye aldım elinden, dosdoğru sigara gişesine:

“Ver, o dünkü gazeteden!” dedim.

“Yenisi gelmedi!” diye boyun büktü.

“Eskisi olsun canım! Var mı banka çekilişleri? Baskınlar, soygunlar? Ölenler, öldürenler? Bugün gene kaç üniversiteli genç öldürülmüş? Kaç fakir gözünü, kulağını hastanelere satmak istemiş; kaç baba, bakamadığı için evlâtlarını alacak varlıklılar aramış? Adları, soyadları?”

“Hepsi var, hepsi var!” dedi.

“İyi öyleyse, ver iki de aspirin!”

Ertesi akşam, beni taa, karşıdan gören tütüncü gazeteyle birlikte iki aspirini eline almış bekliyordu. Adamla dost olmuştuk artık. Bu dostluk tam on gün sürdü.

Ayın birinci günü traş oldum. Açık yakalı gömleğimin üstüne bir de kravat bağladım, müdürün bana verdiği süre dolmuştu. İş ve İşçi Bulma, Yollama Bürosu'nun bütün inceliklerini kavramıştım. Küçük bir merkezi tek başıma idare edebilirdim artık.

Göğsümü gere gere müdürlük binasından girdim içeri. Bu dairede biraz da benim payım var demekti. Elimi, kolumu sallaya sallaya müdürün odasına girerken odacı:

“Dur!” dedi, “Nereye?”

“Müdür Bey'in... ”

“Ne işin var Müdür Bey’in yanında?”

“Ben Köprübaşı İş ve İşçi Bulma, Yollama Bürosu’ndan Niyazi.”

“Taci Bey’i salataya mı doğradılar?”

“Yooook! O benim amirim!”

“Sen necisin?”

“Ben mi aday! Memur adayı!..”

“Bu da yeni çıktı! Her gün yeni bir şey icat ediyorlar. Öyle ya, maksat iş bulmak değil mi?”

Sonra elini kapıya doğru uzatarak:

“Gir bakalım!” dedi.

Üç resmî vuruştan sonra yapıştım kapının tokmağına. Müdür bomboş gözlerle beni süzüyordu. Daha doğrusu, yüzüme bakıp bir şeyler düşünüyordu. Düşüncelerini bozmamak için kıpırdamadan dikildim. Sigarasını kül tabağına bastırırken beni görür gibi oldu. Varlığımı belirtmek için:

“Efendim!” diye başladım. Gözkapaklarını biraz daha araladı, “Bendeniz... Ankara’dan gönderilen Niyazi!..”

Birden telaşlandı:

“Hoşgeldiniz! Buyurun şöyle!” diye yer gösterdi.

“Yani Ankara’dan on gün önce gönderilmiştim.”

“Eee, neredeydin on gündür bakalım?”

“Bendenizi Köprübaşı İş ve İşçi Bulma, Yollama Bürosu’na vermişsiniz. Bugün on gün oluyor.”

“On gün mü, dedin?”

Sanki bir felâket haberi vermişim gibi kalktı, oturdu:

“On gün ha? Neden vaktinde haber vermediniz? Ne biçim adamlarsınız?”

“On gün önce, kâğıdımı masanın üzerine bırakmıştım.”

“Seni Daday’a vermişlerdi, değil mi?”

“Evet efendim.”

“Şu halde? Sen bugün mahalli memuriyetin olan Daday’da bulunmadığına göre daha işe mübaşeret etmeden müstafi sayılmaktasın!”

“Aman, etmeyin! Ben Köprübaşı Bürosu’nda işe başlamış değil miyim?”

“Ne münasebet efendim! Biz seni oraya yarım yevmiyeyle muvakkat yardımcı olarak gönderdik!”

“Peki Efendim, Daday meselesi?”

“Öyle bir mesele yok artık. Ben oraya Fahrettin’i inha etmiştim. Bir hafta önce de tayini tasdikten çıkmış bulunuyor.”

“Bizim tayin emri?”

“Tayin tarihinden itibaren on iki gün zarfında işinin başında bulunmadığından, hakkını kaybetmiş bulunuyorsun!”

Tepem atmıştı. Kızmak, bir şeyler söylemek istiyordum.

“Beni oraya göndermeyen siz değil misiniz?”

“Hayır! Ben değilim! Ben size İş ve İşçi Bulma, Yollama Müdürü sıfatıyla muvakkat iş buldum. Bununla beraber... ”

Birden fırladım yerimden. Ağız dolusu bir şeyler söylemeli, içimi boşaltmalıydım. Kendi adamı olan Fahrettin’i, yerime tayin ettirmiş, beni de açıkta bırakmıştı. İki yıldır zaten boştaydım:

“Doğru mu sizin yaptığınız? Siz bir... ”

İşte gene dilim tutuluvermişti. Hay Allah! Nerden de başlamıştım bu cümleye...

“Siz bir vicdansızsınız. Siz bir katilsiniz!” diye cümleyi bitirebilirdim; ama bunu kim söyleyecekti? Benim gibi ödle, miskin bir yarım adam mı? Ama başladığım cümleyi de bitirmeliydim. Nihayet bir memurdum ben.

“Siz bir... Müdürsünüz... Koskoca bir müdür. Benim durumumu pekâlâ incelemişsinizdir.”

Gözlerinin içine bakarak hemen ekledim:

“Beni de bir başka yere hemen inha edemez misiniz?”

Gümüş tabakasını şırakkk diye açtı. Hemen kalktım, sigarasını yaktım. Bir çekti, suratıma üfledi. Bir daha çekti, tavana doğru arka arkaya üç tane uçan daire gönderdi. Beni unutmuşa benziyordu. Sigarasını bir daha çekti, üçlük bir filo daha yolladı. Bu kadar hüner, bir müdür için çok fazlaydı.

“Müdür değil, duman akrobatı!” diye geçirdim içimden. Birden akrobatlıktan vazgeçti:

“İsminiz neydi?” diye sordu.

“Niyazi bendeniz!”

“Bak, Niyazi Efendi, senin çalışkan ve anlayışlı bir memur olduğunu Tacettin’den öğrenmiş bulunuyorum. Sana şunu sorayım evvelâ: Tacettin’in yanında on günlük bir deneme devresi geçirmeden Daday’a gönderseydik, ne yapacaktın? Bir tane işçi bulup merkeze sevk edebilecek miydin?”

“Hayır efendim! Edemezdim!”

“Gördün mü ya? Yukardan boyuna memur gönderirler; ama bu adam işi kıvrır mı kıvrırmaz mı, düşünmezler. Sonra da

bizden her ay istatistik isterler. Uydurma istatistik göndermektense teşkilâta ateş gibi memur yetiştirmek daha namusluca bir iş değil mi?"

"Hakkı âliniz var beyefendi!"

"Seni Azdavay kazasına İş ve İşçi Bulma, Yollama Memuru olarak inha ediyorum. Yeni bir teşkilâttır. Mührünü, lâstik damganı buradan götüreceksin! Hemen otobüslerin kalktığı meydana kapı kadar bir tabelâ çaktır ve sevkıyata başla!.."

Eşeği kaybederken yeniden bulmuştum. Kalktım, iki elini birden öptüm. O da güler yüzle arkamı sıvadı:

"Muvaffakiyetler dilerim. Yüzümüzü kara çıkarmamaya gayret etmelisin!"

Müdürlükten çıkar çıkmaz İstanbul'a bir mektup döşendim:

"Karıcığım!" dedim, "Pek yakında sizi de aldıracağım! Hemen uçakla bir telefon kataloğu gönder!"

O gün atladım otobüse, Daday üzerinden Azdavay'a indim. Telefon kataloğu gelinceye kadar gene aynı kaynaklardan yararlanmayı düşündüm. İki iktidar gazetesine abone olarak her bakımdan geleceğimi garantiledim.

İlk yollama listem tam 480 kişilikti. Azdavay'dan bu kadar yolcuyu taşıyacak otobüs kalkmıyordu; ama kalkması da pek gerekmezdi. Ben kalkmıştır diye damgalı, imzalı kâğıt arıyordum ya. İkinci listeyi 550'den yaptım. Daday memuru Fahrettin'di. Hani şu benim yerime kayırılan Fahrettin. Bulduğum işçileri ona gönderiyordum, yani bulduğumu varsaydığım işçileri... O da benim kadar gayretliydi. Listeleri alır almaz hemen cevaplandırıyordu:

"Memurluğunuzca yollanan 480 baş işçi bilanoksan teslim

alınmış, iki gece misafir edildikten sonra Kastamonu üzerinden Ankara'ya sevk edilmiştir.”

Üçüncü yollama listesini 1200 üzerinden yaptım. Telefon kataloğu yetişmişti çünkü. Azınlık adlarıyla kadın adlarını atarak listeleri doldurdum.

Fahrettin bu 1200'lük listeyi alınca afallamış olacak ki, iki gün sonra şu cevabı aldım:

“3 sayılı listeyle sevk edilen 1200 işçiyi aldım. Misafir edecek han ve otel bulunamadığı gibi, Kastamonu üzerinden Ankara'ya yollayacak otobüs de temin edilemedi. Badema listelerin yüz elliye aşmaması rica olunur.”

O, han, otel ve otobüs sağlayamadıysa, bundan bana neydi; sağlasındı! Belki de kıskanıyordu beni. 4 numaralı listeyi tam iki bin işçi üzerinden hazırladım. Ben Fahrettin'den cevap beklerken müdürlükten şu emri aldım:

“Gösterdiğiniz dikkat ve insanüstü gayret genel müdürlüğün de dikkat nazarını çekmiştir. Bu tempoyla çalıştığınız taktirde çok verimli bir işçi bulma kaynağının kurutulmasından korkulmaktadır. Azdavay'da açılacak kömür ocaklarında çalıştırılmak üzere sevkıyatın on beş gün için durdurulması uygun görülmüştür. Bu on beş günü izinli olarak istediğiniz yerde geçirebilirsiniz. Bilgi edinilmesi...”

Böyle yarım adamlıktan, bütün adamlığa ilk adımı atmış, en kısa zamanda hakkım olan on beş günlük izni İstanbul'da geçirmek için hemen yola çıkmıştım. Kadirbilir müdürüme de bir teşekkür mektubu yazmayı unutmamıştım, yola çıkarken!..

SİZ KİM? YILBAŞI KİM?

Hacı Bey, karatavuk kahvesinin önünde durdu. İçeri girmeden önce bir şey bahane eder, camın önünde dikilirdi böyle. İçerdekilere göre, girişini ayarlamak içindi bu duruş.

Camdan, gözlerini kısarak baktı:

“Erkenden dolmuşlar!” diye söylendi.

Dişe dokunur bir adam da yoktu içerde. Selâmsız, sabahsız, daldı kahveye. Kimsenin yüzüne bakmadan, köşedeki masaya doğru yürüdü. İşi aceleydi. Ağzılığını çıkardı cebinden. “Tak tak!” masaya vurdu; ama Kahveci Hüsnü Efendi, hiç oralı görünmüyordu. Kızıyordu bu tak taklara. Adı yok muydu kahvecinin?

Hacı Bey, gene her zamanki gibi seslenmek zorunda kalmıştı:

"Hüsnü Efendi! Buraya bak!"

"Buyur Hacı Bey!"

Cevap vermesine vermişti; ama kahve ocağından da çıktığı yoktu. Nargilesini dolduruyordu Tenekeci'nin. Ateşini koydu, bir iki nefes de çekti. İyi işliyordu. Bir çırpıda üç dört işi birden sırt sırta sarmasını severdi. Nargileyi bir eline aldı kâğıtlarını öbür eline. Aznif oynayanların tebeşirini de parmaklarının arasına... Hacı Bey'e doğru yürürken ellerindeki teker teker yerlerine bıraktı. Sonra yanaştı başkana:

"Buyur Hacı Bey!"

Başka zaman olsa, kızardı ya bu gecikmeye, aldırmadı, başkan:

"Bak Hüsnü Efendi!" diye söze başladı, **"Bu gece yılbaşı gecesi!.."**

"Evet..."

"Bu gece parası bol olanların eğlence gecesi; ama bizim için böyle değil!"

"Ya siz ne halt edeceksiniz?" gibilerden yüzüne bakınca, gerisini getirdi:

"Bizim gibiler için ne dur var, ne durak! Hep vazife..."

"Haklısın Hacı Bey!"

"Şimdi kulak ver sözüme!"

"Söyle Hacı Bey!"

"Bu gece bizim evde bizden olan muhtarlar, azalar, toplanıyor. Birçok da, dışardan misafir var, sayılı tüccarlar..."

Dikkati çekmek için bir de yalan salladı:

"İl başkanı bile gelecek, var hesabet."

“Evet!”

“Hep memleket işi konuşacak değiliz ya! Yılbaşı bu! Biraz içer, biraz da oyun falan oynarız!”

Cebinden gazeteye sarılı bir paketçik çıkardı:

“Al şunu, iki takım iskambil kâğıdı var içinde.” dedi, “Eğer misafirler evdeki kâğıtları beğenmeyip de yeni kâğıt isterlerse, ben Bekçi Ali’yi gönderirim sana. Yirmişerden kırk lirasını alırsın. On da sana, anladın mı?”

“Anladım Hacı Bey!”

Hüsnü Efendi, bu paketlerin işaretli olduğunu, teker teker iğne ucuyla işlendiğini anlamıştı. Fazla karıştırmadı.

“Anlarsın ya! Bekçi Ali getirirse kimsenin aklına bir şey gelmez. Yani demek istiyorum ki, kâğıdı emin yerden aldığı anlaşılır.”

“Doğru!”

“Hadi artık, bak kendi işine!”

Hüsnü Efendi’nin gideceği yoktu. Bir isteği vardı Hacı Bey’den.

“Söyle!” dedi, “Şehreküstü Mahallesi iki kahveyi nasıl kaldırır?” diye başladı, “Nasıl izin verdiniz Kel Bekir’e? Karşı Parti’nin adamlarını topluyor. On ikilere kadar söylemediklerini bırakmıyorlar, bizim parti için! Sonra boyuna kumar. Ne malûm sizin tavukları çalıp burada kumara vermedikleri. Bütün mahalle gençleri hep orda! Daha şimdiden partidir, mitingdir, kongredir, zehirleniyorlar!”

“Doğru, haklısın! Ben Komiser Muammer Bey’le görüşeyim bu meseleyi! Yorma kafanı! Sen, söylediklerimi unutma!”

“Tamam Hacı Bey, sen de yukarı kahveyi unutma. Bu mem-

leketi bu ikinci parti nasıl yıkar, bu mahalleyi de ikinci bir kahve öylesine mahveder! Şimdiden açmalıyız gözümüzü!"

"Sen hiç merak etme!"

Kalktı, kaşkolunu düzeltti. Tam çıkıyordu ki, karşısına Kör Şükrü çıktı.

"Eeee, aşkolsun Reis Bey!" dedi, "Çiğneyip geçiyorsun bizi!"

"Ooo, sen misin Şükrü Efendi? Nasılsın bakalım?"

Kör Şükrü fitil gibiydi. Burnunun ucunu görmüyordu:

"Sağlığına duacıyız Reis Bey!"

Hacı Bey elini cebine daldırdı. El yordamıyla iki onluk buldu, tutuşturdu Şükrü'nün eline:

"Al şunu!" dedi, "Bir yılbaşı da sen yap! Gider yukarı kahvede bir çay içersin!"

"Sağol Reis Bey, bilirim, hatırdan çıkarmazsın. Birbirimize her vakit için lâzımız. Kalmayız iyiliklerin altında."

"Hadi eyvallah!"

Köseoğlu'nun önünden geçerken vitrindeki likör şişelerine imrendi. Rakıyı, votkayı erkenden yollamıştı ya... Likörü, vermutu unutmuştu:

"Sar şunlardan iki tane;" dedi, "iki de vermut sar!"

Köseoğlu, ocak başkanını karşısında görünce, boşandı:

"Sabahtan beri oturuyoruz. Sözde yılbaşı! On şişe rakıyı zor sattım."

Hacı Bey, Köseoğlu'nun ne demek istediğini anlamıştı.

"Ne olacaktı, herkes kazandığını olduğu gibi Tekel'e mi ya-

tırsın istiyorsun? Başımızdakiler bunları hesaplamıyor mu sanıyorsun?"

"Hesaplamasalar, bütçenin yarı gelirini Tekel müşterilerine yüklerler miydi? Ben milletin yerinde olsam, ne rakı içerdim, ne sigara..."

"Bırak bozgunculuğu da şu yüz liranın üstünü ver! Hep beşlik olursa, daha iyi olur."

"Sizinkiler paranın büyüklerini, sen de ufaklarını mı topluyorsun piyasadan?"

"Amma konuştu ha! Belki misafirler şans denerler. Bulunsun birkaç kuruş ufak para."

Çıkarken de ekledi:

"Gönder şişeleri çıraklan!"

Konuklar erkenden bastırmışlardı. Hacı Bey salona girince Karadut muhtarı takıldı:

"Oooo! Hoşgeldin Hacı Bey!"

Hacı Bey anlamazlıktan geldi:

"Nahiyeye kadar uzandım!" dedi, "Bir karışık iş vardı da..."

Konu kendiliğinden açılmıştı. Herkes sıradan bucak müdürü için düşündüklerini rahatça söyledi. Bir emekli öfkesini boşalttı acımasız:

"Kuyruğunu düğümleyemediniz şunun!"

Hacı Bey radyodaki ajansın tonundan yararlanarak:

"Bizimle çalışmayanların sonu hüsrandır!" diye bu bahsi kapattı. Radyonun düğmesini adamakıllı açmıştı.

Rakı sofrasına gelmişti sıra. Hacı Bey, temiz mezeler hazırlatmıştı. O da büyük politikacılar gibi, karışık meselelerin bu

sofralarda çözüldüğünü bilirdi. Muhtarlar boyuna atıştırmıyorlardı. İçmeyi bile unutmuşlardı bu yüzden.

Hacı Bey'in adamlarından biri karşı partinin liderinin konuşmasını taklit etti, çok alkışlandı. Söz, kurulan fabrikalardan, barajlardan sonra muhtar seçimlerine geldi. Seçimlerin dürüst yapılmasını sağlamak için herkes parlak bir fikir attı ortaya. Bu dürüstlüğün ne anlama geldiğini kimse kurcalamadı.

Bütün bu ciddi konuşmalar yormuştu misafirleri. Yemek masalarından biri temizlendi, poker masasına çevrildi. Sonra sıra ikinci masaya geldi. Hacı Bey'e "Gel otur!" dediler, özür diledi. Bir köşede pinekleyen iki konuğunu oturttu birer masaya. İlk oyun tatsız geçti. Çok küçük oynanmıştı zaten. Kaybedenin zararı beş yüz lirayı bile bulmamıştı. Komşu ilçeden gelenler çok şanslı görünüyorlardı. Hacı Bey'in oturduğu iki konuk da zarar edenler arasındaydı. Oyunu bildikleri de şüpheliydi.

Kâğıtlar çekildi, ikinciye başladılar. Oyun birden büyüdü. Elli liralık turlar yapılıyor, açanlar yüzle açıyorlardı.

Hacı Bey votkaları açmış, boyuna içki dayanıyordu, oyuncuların gözüne. İki adamına herkesten çok ikramda bulunuyordu. Herkes oyuna öyle kendini vermişti ki, bu iki konuga Hacı Bey'in su ikram ettiğini bile fark eden olmamıştı. İkinci oyun da bitti. Hacı Bey'in adamları, gündüz kendi elleriyle işledikleri kâğıtlardan adamakıllı yararlanmışlar, ortalama biner kâğıdı indirmişlerdi ceplerine.

Kuşkulanan paralılarından biri:

"Reis!" dedi, "Başka kâğıdın yok mu? Kirlendi bunlar."

Hacı Bey:

"Zaten pek yeni değillerdi!" dedi.

“Gördün mü ya?”

“Ne yapalım, vakit de gece yarısını buldu.”

Hacı Bey:

“Durun hele...” dedi, cebinden bir düdük çıkardı. Pencereden verdi işaretini. Bekçi Ali'nin ayazda Hacı Bey'in kapısının önünde dolaşmaktan anası ağlamıştı. Ev sahibi önce bir votka verdi Ali'ye. Sonra bir yüzlük uzattı herkesin gözü önünde:

“Kahveci Hüsnü Efendi'yi bulacaksınız!” dedi, “Kahveci kapatıp evine gitmiş olsa bile, kaldıracaksın!”

“Peki Hacı Bey, emredersin.”

“Kâğıt istiyoruz, poker kâğıdı! Onun kullanılmamış kâğıtları vardır. Açılmamış kâğıt olsun haaa!..”

“Hiç merak etme sen!”

“Çek bir votka daha!”

Bir de fazladan çekti:

“Hadi eyvallah!”

Bekçi Ali, Hüsnü Efendi'yi tam kahveyi kapatırken bastırdı. Bekçinin neden geldiğini bildiği halde:

“Hayrola Ali Efendi!” dedi, “Yaramaz bir şey mi var?”

Yüz lirayı çıkardı cebinden:

“Hacı Bey'in selâmı var! Kaç paket yeni kâğıdın varsa vereceksin!”

“Var tabii, olmaz olur mu? Ben zıpçıktı kahvecilerden değilim. Var bende... On paket de var, yirmi paket de...”

Gitti, dolabını açtı:

“Kaç oyun masası var?” diye sordu, lâf olsun diye.

“İki!”

“Al sana iki paket!”

Yüz liranın üstünü verdi. Yirmi beşerden kırk, on da kendine elli!

“Haydi selâm söyle bizim Hacı Bey’e. Şeytanı bol olsun!”

Bekçi Ali, bu işi kendi çevirmiş gibi çıktı Hacı Bey’in merdivenlerini bir çalımla girdi içeri:

“Asılmasam vermeyecekti namussuz!” dedi.

Bu övünme, Hacı Bey’in de işine gelmişti:

“Vermeyip de ne yapacak? Kahvecinin işi polisle, bekçiyle!”

Ali, iki paket kâğıt attı ortaya. Oyunculardan biri kaptı paketi, evirdi çevirdi:

“Kız gibi kâğıtlar!” dedi.

Hacı Bey, paranın üstünü herkesin gözü önünde saydı. Bir on kâğıt da bekçiye uzattı:

“Bir de votka çek!” dedi.

“Sağol Hacı Bey!”

Bir votka, bir votka daha...

Ali merdivenleri zor indi. Eve gidip bir şeyler atıştırmalıydı. Taşdibi Sokağı’ndan geçerken ilerde bir ışık gördü. Yukarı kahvenin ışığıydı bu.

“Ne halt ediyorlar bu saatte?” diye geçirdi içinden. Başlı fırıl fırıl dönüyordu. Ne iyi adamdı şu Hacı Bey... İki adımlık yer için on kâğıt! Votkalar da caba!

Bu Kel Bekir ne halt etmeye kapatmamıştı kahveyi? Gitti kapıya dayandı, açamadı, içerden kitlenmişti:

"Heeeeey! Açın kapıyı!" diye seslendi. Sesinden tanımlırlardı açtılar; ama kapı açılırken birinin ceplerine bir avuç bozuk para indirdiğini görmüştü pencereden. Biri de iskambil kâğıtlarını saklamıştı kapıdan girerken. Bağırđı:

"Eller yukarı!"

Dört delikanlı vardı içerde, bir de kahveci Kel Bekir. Çaresiz kaldırdılar ellerini. Birinin cebine soktu elini, bir paket iskambil çıkardı. Fazla kurcalamadan gene aldığı yere bıraktı:

"Kılıç çekiyordunuz ha?" diye gürledi.

Delikanlılardan üçü inşaatta çalışanlardandı. Biri de Aşçı Rasim'in bulaşıkçısı.

Sonra Kel Bekir'e döndü:

"Karakolun burnunun dibinde kumar oynatmağa utanmıyorsun ha?"

"Bu akşam yılbaşdır, diye biraz gevşek tuttuk işi."

Kahveci pek umursamamışa benziyordu baskını. Haracını günü gününe veriyordu çünkü. Bekçi Ali kumarçılara döndü, bir eli tabancasında, başladı çektiği votkaların erkekliğince bağırılmaya:

"Ulan sizin de mi yılbaşınız olur be? Ulan hangi partinin başkanı, hangi dükkânın sahibi, hangi mahallenin muhtarı, hangi bankanın müdürüsünüz! Yürüyün ulan karakola, itoğlu itler... Siz kim, yılbaşı kim!"

TAKSİM'DEKİ EV

Paranın para, işlerimizin de baştan kara olduğu yıllardı, o yıllar... Bir içtiğimiz suyun ayrı gittiği üç arkadaşlık, başımıza buyruk...

Bizim gibi herhangi bir kişi, bir evi, üç yüz liraya tutamazdı; ama üç kişi aynı evi yüzer liraya tutar diye düşündük. Gece-lerimiz Taksim'le Galatasaray arasında sürtmekle geçtiği halde, birimiz Bebek'te oturuyorduk, birimiz Karagüm-rük'te... Bense, Kumkapı dolaylarında... Gidiş-geliş yol pa-ralarını koyduk üst üste... Yol yorgunluklarını, taşıtlarda ge-çen uykusuzlukları, harcanan zamanları da üstüne ekledik; bir de gördük ki, Beyoğlu'nda üçümüz bir olup bir ev tutar-sak, yüzü, astarından çok daha ucuza gelecek! Evle meyha-neyi bir araya getirmekle yalnız zarardan kurtulmakla kal-mayacağız, üstelik kâra bile geçeceğiz!

Üçümüz bir olduk. Taksim'de bir ev tuttuk. Bu mutlu olayı dostlara ilk açıklayan, Mustafa Uykusuz oldu, Lambo'nun Meyhanesi'nde. Değerli meyhanecimiz Mösyö Lambo'nun ustaca sulandırdığı şaraptan bardağını dolduran Uykusuz:

"Taksim'deki yeni evimizin şerefine!" diye kaldırınca, önce kaptan davrandı kadehine:

"Güle güle oturun arkadaşlar!" dedi, "Üçünüze de mutluluklar dilerim!"

Sonra sıradan dostlar, Sadri'ler, Metin'ler, Müfit'ler, Cahit'ler, Kemal'ler, Mücap'lar, Cezmi'ler, Sait'ler, Can'lar, Nihat'lar, Aydın'lar, Orhan Veli'ler...

"Kutlu olsun!", "Mutlu olsun!"

"Uğurlu olsun!"

Yeni evimizin dirliği, düzenliği, biz kiracıların rahatlığı için o kadar çok, o kadar çeşitli kadehler, bardaklar, şişeler kaldırıldı ki, vapurunu kaçırın, otobüsünün parasını tüketen, ayakta duracak gücünü yitiren meyhane arkadaşlarımız, yer yataklarında, divanlarda, masa üstlerinde, iskemlelerde, kıvrılmak zorunda kaldılar, daha ilk geceden!

Bu, iyi bir başlangıç olmuştu, geriden gelecek geceler için... Lambo'nun, Yorgo'nun gediklileri, geç kaldılar mı, üçümüzden birine yapıyorlar, bizim Taksim'deki evde alıyorlardı soluğu. Hele Kaptan, ne yapıp yapıp bizde sabahlamanın bir yolunu buluyordu. İster Lambo'da olalım, ister Yorgo'da; meyhane kapanacağına yakın geliyor, son bardağını bizimle tokuşturuyordu. Sonra üçümüzden birine ustaca çımasını atıp takılıyordu peşimize... Temiz adamdı Kaptan! Yatağın temizini, örtülerin yeni yıkanmışını, karyolanın somyalısını seçerdi hep! Kimin yatağını beğenirse, sahibi yer yatağında

yatmak zorundaydı, içtüzüğe göre... Tüzüğü düzenleyen de gene kendisiydi.

Galiba somyası en sağlam, örtüleri en temiz, yatağı en rahat, hele hele yüzü, yatağından daha yumuşak olan Uykusuz, yer yatağından bir türlü kurtulamıyordu. Kimbilir, belki de en can ciğer dostuydu onun. Çocukluk arkadaşı, okul arkadaşı, askerlik arkadaşıydı.

Belini tuta tuta yer yatağından kalktığı bir sabah, sordum Uykusuz'a:

"Akhisar'dan mı tanışırsın bu adamla?"

Şaşı şaşı baktı yüzüme:

"Hangi adamla?" diye sordu:

"Kaptan'la, canım!"

"Yoook!"

"Okuldan mı arkadaşsın, askerden mi?"

"Yahu, tanımam ben Kaptan'ı! Adını bile bilmem! Kaptan aşığı, kaptan yukarı, o kadar! Senin arkadaşın değil mi, bu herif?"

"Nerden arkadaşım olsun benim!"

"Karadenizli olduğuna göre..."

"Evet!" dedim, "Karadenizli olduğuma göre, bütün kaptanları tanımak zorundayım, öyle mi?"

"Okuldan, meyhaneden?"

"Tanımam yahu!" dedim, "Hiçbir yerden!.."

"Öyleyse bizim Necdet'in arkadaşı olacak!" dedi, "Galiba beni de o tanıştırmıştı!"

Teknik Üniversite’de hocaydı, bizim üçüncü kiracı arkadaşı-mız Necdet. Erken erken kalkar derse giderdi. Akşam Yorgo’da buluşunca sorduk:

“Nerden arkadaşın oluyor bu Kaptan senin? Amerika’dan falan mı?”

“Ne Amerikası be! Ne adını bilirim, ne sanını! Kaptan, kaptan, o kadar! Birinci kaptan mı, ikinci kaptan mı tankerde mi çalışır, şilepte mi? Karadeniz’e mi işler, Akdeniz’e mi bil-mem. Tanıyalı bir iki ay oluyor, nasıl tanıştık, kim tanıştırdı, nerde tanıştık, hatırlamam!”

“Nerde olacak!” dedim, “Meyhane’de!”

“Haa, bir o doğru, işte! Meyhanede tanışmıştık!”

“Ben de öyle!”

“Bir gün olsun sırmalı elbiseyle gördüğümü hatırlamıyom.”

“Ben de... Sakın savaş gemilerinde kaptanlık etmesin?”

“Ne savaşı be!” dedi Uykusuz, “Herif yedi düvelle barışık! Hani Lambo bir gün, şarap isteyince, bardağını, terkos suyuyla doldurup verse, ‘Eline sağlık, halis Bordo şarabı verdin!’ diye adamın ellerine sarılacak!”

“Barış içinde olmak onun çıkarına! Var mısınız şu Kaptan’a bir savaş açalım?”

“Açalım!” dedim, “Bağımsızlığımıza el uzattığı, dostluğumuzu sömürdüğü, ev sahipliğimizi kötüye kullandığı için bu savaş!”

“Dur seen!..”

Bir gece Yorgo’da kıstırdık:

“Merhaba Kaptan!”

“Merhaba sultanım!”

“Ooo! Merhaba mirim!”

“Yahu sen nerenin kaptanısın be?”

“Ayıp ettin dostum, insan nerenin kaptanı olur? Bir geminin! Ama bu gemi insan taşımazmış da, koyun taşırılmış. Ya da ortada gemi yokmuş da, kendine kaptanlık eder yürütürmüş!.. Önemli olan, bir kaptanın gemiyi kurtarması değil, bir geminin benim gibi bir kaptanı kurtarması... Ben, gemisini kurtaran kaptan olmaksansa... Kaptanını kurtaran ‘Sarhoş Gemi’ olmak isterim!”

Kaptanın bu felsefesine “Eyvallah!” dedikse de, biri dayanamadı sordu:

“Sefere ne zaman çıkarsın, gece gündüz buralardasın hep?”

Mücap:

“Üstüne varmayın!” dedi, “Kaza çıkarırsınız! Kaptan, sefere çıkmaz, gemisini Yorgo’nun Meyhanesi’nden yürütür!”

“Kaptan be, sen de kadın çamaşırını kaçırır mısın?”

“Ne çamaşırını? Kadını giydirmek için kaçakçılık etmeğe değer mi? Haydi bütün kadınların... Yani, evde sarhoş kocalarını bekleyen karıların şerefine!”

“Kaptan be, son seferin Marsilya’ya mıydı Hamburg’a mı?”

Mücap, sahnelik sesiyle:

“Kadıköy’e!” dedi, “Son vapurda yaptı, geçen akşam son seferini!”

Hava, soğuk mu soğuktu. Kar yağıyordu dışarda. Dengeyi tutturmak için içiyor içiyor ısınamıyorduk. Uykusuz belini tuta tuta:

“Gidiyorum, yatmağa!” dedi, “Gözünüzü seveyim atlatın şu Kaptan’ı da, bu gece olsun rahat bir uyku çekeyim!”

Sıvıştı aradan. Neden sonra onun yokluğunun farkına varan Kaptan sordu:

“Nerde Uykusuz be?”

Hiç istifimi bozmadan:

“Lambo’ya gitti!” dedim.

Açtırdığı Kavaklıdere şişesinden, boşalttı bardağıma:

“İçelim!” dedi.

İlk defa Kaptan’ın şarabını içiyordum. Hangi dağda kurt ölmüştü? Sadri, takılmaların peşini bırakmıyordu:

“İçelim Kaptan!” dedi, “Hamburglu Marsilyalı bütün genç kızların veee gemisini batırmış, denizini bitirmiş bütüünün kaptanların sağlığına!”

Necdet daha da hızlandırdı işi:

“Bu karda kışta açık denizlerde kalan, rotasını şaşırın, dümenini düşüren kaptanların şerefine!”

“Kaptaaan açık geç! Bu gece olsun bizim yalıya bindirme!”

Yorgo lambayı söndürüp yaktı:

“Beyler!” dedi, “Vakit tamam!”

Necdet kulağıma eğildi:

“Bankanın önünde bekliyorum, Kaptan’ı atlat da çabuk gel!” dedi.

“Palamarı çözebilirim!”

“Beyler, vakit tamam!”

“Yorgo!” dedim, “Hele şu bardağı da doldur!”

Yorgo, bardağı dolduradursun, ben su dökme dümeniyle sıvıştım. Bankanın önüne dikilen Necdet'e:

"Yürü!" dedim, "Gidelim!"

Uykusuz, uyumamıştı. Başını kaldırıp sordu:

"Gelen kim, hanginiz?"

"İkimiz!"

"Yani?"

"Yanisiz!" dedim, "Necdet'le ben!"

"Aman girin yataklara, söndürün lambayı da! Şu geceyi olsun Kaptan'sız geçirelim, kendi yatağında rahat bir uyku çekeyim hiç olmazsa!"

"Ya çalarsa kapıyı?"

"Açmak yok!"

"İyi geceler!"

Perdeleri sıkıca kapattık. Yorganı tam başıma çekmiştim ki, kapının zili çalmaya başladı.

"Geldi!" dedim, "Aman susun!"

Necdet soluk bile almıyordu. Boyuna yumruklanıyordu kapı. Duyuramayınca, ufak ufak taşlar atmaya başlamıştı pencereye.

"Heey, açın kapıyı be!"

Sesi çatal çatal olmuştu soğuktan. Anası belleniyordu dışarda:

"Size söylüyorum be! Heeey!.. Açın kapıyı!"

Susmuştu bir süre. Evde olmadığımızı inanmış, dönmemizi bekliyordu. O bekleyedursun, önce Uykusuz sızdı, sonra

Necdet... Yeniden taşlamalar... Yumruklamalar... Seslenmeler... Yeni baştan susma dönemine girince bende uyuyup kalmıştım.

Kim kimin, ne zaman uyanıp, ne zaman çıktığını bilmezdi bu evde. Ertesi akşam Lambo'ya giderken, Tatar Kemal'e rastladık yolda. Bizi suçlar gibi kaşlarını çattı:

"Ne yapmışsınız dün gece!" dedi.

Ben Kaptan'ı anımsayıp güldüm. Tatar Kemal hiç gülmüyordu.

"Kaptan'ın ayakları erdi suya! Kulağına kar suyu kaçtı!" dedim.

"Ne kaptanı be!" dedi, "Mücap hasta yatıyor!"

Şaşırmıştım:

"Mücap mı?" dedim, "Mücap'a ne oldu ki?"

"Açmamışsınız kapıyı son vapuru kaçıncı size gelmiş. Kapı açılmayınca, sızıp kalmış, karların altında!"

"Demek kapıyı çalan oymuş!"

"Kapıyı yumruklamış, camları taşlamış, aldırmamışsınız hiç!"

"Tüh be! Şimdi nerde Mücap?"

"Yatıyor, ateş otuz dokuz buçuk!"

Utana sıkıla sordum:

"Ya Kaptan?"

"Kaptan mı... Hele düşündüğün adama bak! Bir senedir açıktaydı Kaptan, dün birikmiş aylıklarını toptan almış... Park Otel'de oda tutmuş dün akşamdan beri!"

BONO'DAN BATTIM!

"Hayrola Nizami Efendi! Sen bu saatte buralarda ha?.."

"Nerde olacaktım? Dükkânda mı? Nah sana! Şaşarım aklına senin. Ben kaçıyorum anladın mı, resmen kaçıyorum insanlardan. Açıkçası alacaklılardan kaçıyorum. Kaçıyorum da kurtuluyor muyum sanıyorsun? Ne gezeer!"

Tuuuh! Şimdi ne yapmalıydım? Nasıl kurtulmalıydım elinden:

"Bi dakika!" diye kaçmayı düşündüm. En iyisi de buydu. Yok, şu memlekette rahat bir nefes almak yok bize! İki kadeh patlatıp kendimizi unutmak, kendimizden geçmek yok!

"Otur yahu, otur da anlatayım derdimi, biraz boşalayım!"

Boşalacaktım!.. İçini boşaltıp rahata kavuşacaktım! Ben, ya ben ne yapayım? Kime dökeyim derdimi?

“Bak garson! Bi çatal, bir bardak! Bir de ciğer! Otur canım!”

Elimden tutup zorla oturttu masasına:

“İç!” dedi, “En iyisi bu! Senin neyine deftercilik!.. Mahalle bakkallığı neyine yetmiyordu. Ah bu gazeteciler... Seferberlik ha! Bu gazeteciler gözünün üstünde kaşın var deseler inanırsam tükür yüzüme!”

Kadehi ağzına kadar doldurdu:

“İç!” dedi, “Hadi iç! En iyisi bu!”

Zaten ben de içmek zorundaydım. Ayın on ikisi olmuş, kirayı denkleştirip verememiştim. Saat altıda ev sahibini görecektim. Görecektim ya en azdan on yere başvurmuş, yüz elli lirayı bir araya getirememiştim. İçmeyip de ne yapacaktım? Dibine kadar boşalttım kadehi.

“Söyle!” dedim, “Nedir zorun! Anlat şimdi!”

O da kadehini boşalttıktan sonra şişeye yapıştı. İçindekini iki kadehe bölüştürdü. Seslendi garsona:

“Bir şişe daha getir! Bir de fasulye piyazı!”

Bir süre yüzüme şaşkın şaşkın baktı. Ağlamaklı bir yüzle:

“Battım!” dedi, “Mahvoldum, bonodan battım ben.”

“Bonodan mı, anlayamadım!”

“Anlayamazsın. Ben de anlayamazdım. Nasıl anlardım ki... Ben mahalle bakkallığı yaparken ne rahatmışım, şimdi anlıyorum: Al gülüm, ver gülüm. Nerden de özendik şu defterciliğe! Gazetelere aldandık. Okuma-yazma seferberliği palavrasına aldandık! Ah bilmezsin nasıl yandım, nasıl battım... Hep bonodan!”

İkinciye de yuvarladım:

“Anlat!” dedim, “Anlat da, kendi derdimi unutayım! Nasıl battın bonodan!”

“Anlatacağım! Hepsini anlatacağım. Gazeteler yazıyordu o günlerde. Memlekette tam on altı milyon okuma yazma bilmeyen kişi... Daha doğrusu tam on altı milyon yazmasını bilmeyen defter müşterisi... Madem dedim seferberlik başlıyor, okuma yazma seferberliği... On altı milyon cahile tam on altı milyon defter lâzım ilk ağız...”

Bir depo buldum, bir bıçak, bir de tel makinesi... Başladım harıl harıl defter çıkarmaya... Ne defter... Üstlerinde cami resimleri mi ararsın, futbolcu resimleri mi... Anadolu defterlerimi bir tuttu... Bir tuttu ki sorma!”

“Pekiii... Neden battın öyleyse!..”

“E... Neden olacak bonodan! Bonodan battım!”

“Evet... Anlat, anlat!”

“Kâğıdı bonoyla aldım. Defterleri bonoyla sattım. Hem de ne satış... Ben diyeyim bir milyon liralık, sen de iki milyon... Kâr yarı yarıya... Anadolu’ya sandık sandık yolladım! Trakya’yı avcumun içine aldım. Her yerde Çifte Kurt defterleri... İlk günlerde işler çok parlak gitti... İlânlar bastırıp taaa köylere kadar dağıttım. ‘Çifte Kurt defteri bir meşale gibi yurdun her bucağında parlayıp asırlardır sürüp giden cehaletin koyu karanlığını söndürecektir!’ derken, bir de baktım ki ben sönmüşüm. Karanlık gene, eski karanlık! Ah, sorma, battım, mahvoldum, hep bonodan!”

Bir daha parlattıktan sonra:

“Anlat!” dedim, “Sonuna kadar anlat! Dinlemekten yılacağı-mı sanma benim!”

“İş sürüp giderken kâğıtçılara verdiğim bonoların günü gel-

di. Ödeyebilirsen öde! Satıştan aldığım bonolarla borçlarımı kapatmaya kalktım, ne gezeer! Herifler sözbirliği etmişler gibi hiçbirini ödemiyorlardı. Protestolar bindirdi. Başladım alacaklılara mektup döşenip yalvarmağa... İlk günlerde çek kesip elimdekini avcumdakini alacaklılara yatırdım. Çek işi bitince senet işine başladım. Bu iş de uzun sürmedi. İcra işleri bindirdi. Bir gün haraç mezat evdeki dikiş makinesinden tut, radyoya kadar açık arttırmaya çıkarmazlar mı! En azından beş bin liralık eşya. Yağmurlu bir gündü. Dört tane alacaklı vardı. Kasap bozması biri arttırdıkça arttırıyordu. Bir ara şöyle bir hesap ettim; 'Ulan,' dedim, 'borç ödendiği gibi biraz para da bana kalacak.'... O kadar ki, içerde ne varsa kapacak, halı, kilim hepsini çıkardım kapının önüne. Yüz... Yüz elli... Yüz altmış derken... Kasap kılıklı herif çıkıyor, üç yüz deyip susturuyordu karşısındakileri... Satış sonunda ortada tek alıcı kalmıştı. İcraçı:

'Tamam!' dedi, 'Bu iş burda biter. At şuraya imzanı!'

Herif imzasını attı tam yedi bin beş yüz liralık satış... İcra memuru:

'Say parayı!' dedi.

Kasap bozuntusu herif davrandı cebine, cüzdan yerine bir defter çıkardı:

'Parayla alış-veriş çoktaaan kalktı. Bono!.. Gözünü sevdiğimin bonusu!'

Şaka mı yapıyordu bu adam:

'İki aylık mı yapalım bonoları, üç aylık mı?' diye sordu.

Memurda hoşafın yağı kesilmişti. Seninkinin kılı bile kıpırdamıyordu:

'Valla, işinize gelirse... İyi düşünün; benim gibi yağlı müşteri bir daha da bulamazsınız!'

Herifi çiğ çiğ yiyecektim. Bono ha! Bonodan batmış, malım mülküm icraya düşmüş, gene karşıma bono çıkmıştı!

Nizami Efendi hırsından kadehe yapıştı. Dibine kadar dikti. Çatır çatır kadehi çiğneyecekmiş gibi dişlerini gösteriyordu:

'Ver bi şişe daaa!'

Onu da içtik!

'Hesap!..'

'Altmış sekiz lira!'

Nizami Efendi cebine davrandı. Bir defter çıkardı, bono defteri:

'Yok para!' dedi, 'Üç aylık bono vereceğim!'

Garson acı acı gülüyordu:

'Bırakın şakayı beyim!' dedi.

'Ne şakası be! Millet bana şaka mı yaptı? Çatır çatır bono verdi. Ben de veriyorum. İster al, ister alma! Keyfin bilir. Ben bugüne bugün Ticaret Odası'na kayıtlı, itibarlı bir tüccarım!'

Bonoyu yazdı, masanın üstüne bıraktı. Bahşiş için cebime davranacak oldum:

'Yazdım!' dedi, 'İki lira da bahşiş yazdım. Nesine yetmiyor! Taş attı da kolu mu yoruldu? Yürü! Çınarın altında birer de nargile içeriz!'

KAPAT ÇENENİ!

“Ne istiyor bu gençler? Profesörlerin üniversite dışında çalışmalarını istemiyorlar mı? Yani fultaym! Ben de onlardan yanayım, fultaym istiyorum ben de!”

İkinci kata bakan Doktor İbrahim:

“Onlar isterlerse sana ne! Saat on ikide sıvışıp gidiyorsun muayenehaneye! Bütün gün harıl harıl diş çekip duruyorsun! Fultaym olsa saat beşte zor kurtarırısın yakanı hastaneden! Dışardaki hastaların ne olacak!”

Saat üçten önce çıkılmaması için sıkı emir vardı başhekimden. Ne var ki bu emir ancak başhekimin oda, koğuş koğuş dolaştığı günlerde yürürlükteydi; ama valilikte önemli bir işi çıktığı gün ya da sağlık müdürlüğü bahanesiyle hastaneden ayrıldığı saatlerde yürürlükten kalkardı. Öğle yemeğini

ayakta atıştıran doktorlar, daha saat bire gelmeden dışarda alırlardı soluğu.

Fultaym çalışılsaydı ne olacaktı sanki?.. Bu sefer resmen beşte çıkılacaktı; ama bütün fultaymlarda olduğu gibi saat ikiye doğru tüyülecekti arka kapıdan. Buna karşılık açıktan iki bin, iki bin beş yüz lira cebe indirilecekti.

Diş Hekimi Sabri Kökçeker, ne olursa olsun fultaym istiyordu. Artık uğraşamıyordu Ortaköy'deki muayenehanesiyle. Yaşlanmıştı, yorulmuştu. Kırkaltı model Ford'u ile mi uğraşacaktı bu yaştan sonra, muayenehanesiyle mi? Otururdu şurda bir iki saat daha... Ne muayenehane kirası verirdi açıktan, ne de defter tutma derdi olurdu:

"Bizi fultaym paklar!" diyordu, "Bu memleketin doktora ihtiyacı var! Halk, kendini hastanesine veren doktor istiyor, dişçi istiyor!"

"Halkın bir şey istediği yok daha!" dedi Doktor Nuri, "Bunu üniversiteliler istiyor!"

Sabri Kökçeker fultaymı savunuyordu; ama bu hastaneye girdi gireli saat üçe kadar bir gün bile beklememişti. Muayene odasının kapısındaki askıda şapkasını bırakıp saat bire doğru alırdı voltasını. Gene öyle yaptı. Acelesinden arabasının kontak anahtarını unutmuştu beyaz gömleğinin cebinde. Kömür kamyonuna yol vermek için iki saat önce aşağıdan çağırıldığını unutmuştu çoktan. Dönemezdi gömleksiz olarak geriye. Dişçi demek becerikli, eli çabuk adam demekti. Açtı çakısının küçük yüzünü, soktu anahtar deliğine, çevirdi. Arabasından içeri girmişti. Aynı çakıyla kontağı da çevirdi, marşa bastı, motoru çalıştırdı. Gitti bir süre. Gene el frenini unutmuştu telaştan!

Son yıllarda hep yapıyordu bu unutkanlıkları. Arabayı daha

üç beş yıl kullanabilirdi; ama kendisinin hiç kullanılacak yanını kalmamıştı, artık emekliye ayrılmalıydı hayırlısıyla. Şu üniversiteliler sözlerini geçirseler de, Sağlık Bakanlığı'ndan bir fultaym koparsalardı... Muayenehanesinin kapısını bile açmazdı.

Fena halde sola çekiyordu araba. Balatalardan hayır kalmadığını biliyordu ya, "Yağlanmıştı!" deyip geçiştiriyordu. Şöyle sıkıca frene bassa, arabanın soldan geri edip kapaklanması işten bile değildi. Gazı kesti, dinledi. Bu küt küt vurmalar da nerden geliyordu?

"Ulan laterna!" dedi, belediye bandosu gibi İzmir marşını çalmaya başlasan da bırakmam senin yakanı! Ben tahtalıköye, sen de araba mezarlığına! Kurtulamazsın elimden!"

Tam araba vapurunun rampasına tırmanıyordu ki, herkesin gözünün önünde stop etti kaldı.

"Tuuu Allah kahretsin senin gibi külüstür Ford'u!"

Biletçinin itmesiyle zor girebildi vapura. Girer girmez de kaputu kaldırıp, soktu başını içeriye. Önce akümülatörün suyunu baktı şaşkınlıktan. Kabloları gözden geçirdi. Bujileri çıkarıp baktı. Vardı evde yenisi, takardı; ama neden stop etmişti böyle durup dururken haaa, diye söylendi. Güldü:

"Fabrikadan yeni çıkmış kız gibi araba! Durup dururken böyle neden stop etsin!"

Suç karbüratörde olabilirdi. Vapur Kabataş'a yanaşmıştı bile. Yanındaki arabalar çalışmaya başlamıştı. Geçti direksiyona, kontağı çevirdi. Şaşılacak şey, kör topal çalışıyordu araba. Gaz pedalını kökledi bir iki kere. Gerilerden bir şoför seslendi:

"Hey babalık! Köfteleri yakıyorsun! Dumana boğdun ortalığı!"

Altında son model bir araba olsaydı, kimse bu sululuğu yapamazdı. Biletçiye, tam dönüş biletini uzatırken bir hırıltı duydu motorda... Yeniden stop etmişti:

“Namussuz, biletçilerden huylanıyor!” dedi, “Dur sen!”

Muayenehanenin önüne çekse, bilirdi yapacağını! Arkadan gelen minibüs hafiften dokundu tamponuna. Bu hızla gitti ayak altından bir yana. Arabadan indi, kaldırdı kaputu. Trafik polisi görmüş, düdüğü çalıyordu:

“Heeey, çek şöyle kenara!”

Polis iki şoförü indirdi arabasından, hep birlikte başladılar Ford’u itelemeye. Araba kanatlanmış gibi gidiyordu, derken motor da çalışmaya başlamıştı.

“Haydi Allah selamet versin! Bir daha görünme buralarda!”

Sabri Kökçeker:

“Olsa olsa bujilerde olacak suç!”

Bir yargıç gibi arabasının her parçasını ayrı ayrı suçlardı böyle. Motor çalışmaya başladı mı, unutturdu suçun kimde ve nerde olduğunu! Muayenehane tam uzaktan görünmüştü ki, kesildi sesi motorun. Gene neden durmuştu? Suç hangi bölümde, hangi parçadaydı? Kahveden çıraklar çıkmışlardı dışarı. Ne de olsa komşu sayılırlardı:

“İtelim beybaba!” dediler.

Muayenehanenin önüne kadar dayandılar geriden. El frenini çekip fırladı dışarı. Hızla çıktı merdivenleri. Safiye Hanım kapının tokmağını parlatıyordu. Kadına:

“Ne var ne yok?” diye sordu.

“Aman Doktor Bey!” dedi, “Hemen gir içeri. Hüsnü Bey bekliyor. Anlatır da anlatır. Onun şerrinden çıktım dışarı!”

"Ne işi varmış erken erken?"

"Oğlu İzmir'deymiş, üniversitede... Onu tutup getirecekmiş İzmir'den! Dişlerini taktırmaya gelmiş!"

Hüsnü Bey çıkmıştı önüne:

"Günüm değildi; ama geldim!" dedi, "Gidiyorum da... Dişlerimi tak ki, oğlum yola getireyim. Nedir yaptıkları bu gençlerin! Siz nasıl işgal edersiniz üniversiteyi be! Nasıl dışarı atarsınız profesörleri kolundan tutup! Hep yabancı parmağı, taklitçilik!"

"Ne olmuş atarlarsa!" dedi, "Fultaym istiyorlar bu gençler, haksızlar mı yani! Beşe kadar çalışırız. İki hasta gelecek de muayenehaneye, ihya mı olacağız! Zaten iş kalmadı muayenehanelerde, mahallelerde dispanserler açılalı! Yirmi beş kuruşa diş çekiyorlar. İflâhımızı kesti bu dispanserler!"

"Annesi dedi ki, 'Al getir bu çocuğu!' dedi, 'Başı nâra yanacak durup dururken. Hem de işgal konseyinin başıymış bizim oğlan. Bir felâket gelmeden başına, tutup kulağından getirmeliyim. Neyine gerek senin reform! Bir ay sonra alıp diplomanı çıkacaksın, reformu da yerin dibine batsın, fultaym da! Al ölçüsünü de ağzımın, tak damağımı!'..."

"Olmaz! Köprüler tedavi ister!"

"İstemez. Ağrı yok, sızı yok. Çıkar kalıbını, hazırla protezi! Yarın takarsın, akşam atlarım otobüse!"

"Kravat mı takıyorsun be!"

"Gidemem bu yarım çeneyle! Bu oğlanı yola getirmek için tam çene isterim."

"Aç ağzını bakayım!"

"Hükümete nasıl karşı gelirsiniz siz! Bi verirlerse polise..."

"Kes sesini de, ağzını aç!"

"Hep... Hep... Solcu parmağı..."

Sabri Kökçeker ucuna mil geçirdiği tur kolunu, tuttu alt çenesine:

"Gırrr!.."

"Ufff!.. Yavaş! Dışardan... iki sakallı Fransız genci varmış... Aralarında... A... A... Ayyy!.. Bu gençlerinki hep anarşi!.."

"Gırrr!.. Gırrr!.. Gırrr!.."

Dolgu sökülmüştü, pamuğu çıkarıp kokladı:

"Güzel!" dedi, "Doldurabiliriz."

"Öbürü de temizse tamam! Takarsın köprüyü!.. Gitmeliyim Sabri Beyciğim, olmuşu olacağı bir oğlumuz var!"

Sabri Kökçeker'in arabası gelmişti birden aklına:

"Fransa'da bütün akrabaları yakmış gençler..." dedi, "Depolarındaki benzinleri çekip molotof kokteyli yapmışlar... Bizimkiler de yaparlar mı dersin?"

"Neden yapmasınlar! Kışkırtıcılar Fransızlardan olursa... Orda ne yaptılarsa burda da yaparlar... Hep solcu parmağı... Sen al kalıbını da ağzımın, gideyim... Değil arabaları memleketi yaktırır bu namussuzlar, gençlere. Servet düşmanı onlar..."

"Gırrr!"

Öbür dolguyu da sökmeye başlamıştı.

"Bunları yap... Yaptığı... Ufff! Etime girdi Sabri Beyciğim!"

"İyi; ama bunlar fultaym istiyorlar!"

"İstikballeri mahvoluyor! Nerdeyse doktor çıkıyordu bizim

oğlan... Ucuz kitap istiyorlarmış, sanki para onların cebinden çıkıyormuş gibi... Yurt istiyorlarmış... Bizimkine ne! Teyzesinde kalıyor, Karşiyaka'da!"

"Gırrr! Gırrr!.. Gırrr..."

"Kalıp... Kalıp... Ölçü!"

"Ölçüsünü de alacağım, kalıbını da!"

"Gırrr..."

"Uffff!"

"Gırrr!"

"Benim araba stop etti gelirken... Bujilerden olacak... Ne olur ne olmaz, çekmeli garaja... Ama nasıl!"

Öfkeyle kalıp almak için kullandığı plastik çamuru mıncıklayıp duruyordu avuçlarında.

"Tutup getirirsem kötü mü olur bu oğlanı! Toy çocuklar, bunlar! Ne halt ettiklerinin farkında değiller. Düpedüz asilik yaptıkları... Memleketi de mahvedecekler, kendilerini de."

"Bak Safiye Hanım! Dolaptaki kutuyu getir buraya! İçinde bujiler olacak. En iyisi bujileri değiştirmek!"

"Haksız mıyım Sabri Beyciğim! Komünist parmağı yok mu bu işte!"

"Aç ağzını, kalıp alıyorum!"

Alt çene kemiği ile yanak arasına topak topak pamukları teptikten sonra kalıp çamurunu soktu ağzına:

"Bir de sokağa dökülürlerse sen bizim arabanın hayrını gör! Isır şunu! Kapat çeneni! Sık dişini, iyice sık! Oynatma sakın! Sık, sık!.. Güzeel!.. Gık demeden bekleyeceksin!"

“Ih! Ih! Ihhh!..”

Şimdiden ağzından salyalar akmaya başlamıştı.

“Yutkunma hiç! Bozarsın kalıbı!”

Kutudan bujileri kaptığı gibi, indi kapının önüne. Arabanın kaputunu kaldırıp başını içine soktu. Karbüratörü söktü, emdi, sildi. Yeni bujileri taktı. Motorun yağına baktı, eksikliğini tamamladı. Safiye Hanım pencereyi açmış sesleniyordu:

“Doktor Bey, hasta tepinip duruyor! Bir hal oldu adamcağıza, çabuk gel!”

“Patladı mı be! Sakın açmasın ağzını! Ölçü bozulur sonra! Hazır araba çalışmışken garaja atıp geleyim! Ne olur, ne olmaz!”

SELAMİ BEY'İN ŞATOSU

Bir şair dostu vardı, Selami Bey'in. Öylesine bir dost ki, evine bağlı Beşiktaş'a yakın bir hane-i mamuru da vardı üstelik... Evlenmenin de, evliliğin de hallerini bildiğini sanmıyordu; ama sadece evin hallerini bilirdi, o kadar. İyi bir Türkçe, edebiyat, açıkçası dilbilgisi öğretmeniydi. Evdekilerden evlilikten çekmemişse de evin tüm hallerini hem çekmiş, hem de öğrencilerine çektirmişti. Nasıl mı çektirmişti? İşte şöyle. Ev, evi, eve, evden, evin, evlen için...

Siz Sayın Öğretmenin, evin hallerini diline doladığına bakmayın. Evden, evlilikten, evcilikten, evsizlikten bir çektiği yoktu. Her şey onun için sözdü, sözdeydi. Sözün anlamı bile değil, sözün sözlüğü, açıkçası söylenişi, sese dönüşümü, ezgisi önemliydi bu şaire göre.

Gelgelelim Selami Bey için önemli olan sözün, sesi, ezgisi, müziği değil doğrudan doğruya anlamı önemliydi. Ev deyince söylenilip geçilmemeli, kapısı açılıp içine girilmeli, oturulmalı, yatılmalıydı. Hem de öyle bir günlüğüne, bir haftalığına değil, aylığına, yıllığına, on yıllığına, yüz yıllığına...

Selami Bey'e göre insan niçin gelirdi dünyaya?.. Mekân tutmak için... Açıkçası ev sahibi olmak için. Öylesine gelmeliydi ki, konu komşuya kızıp da çekip gitmemeli, çakılıp kalmalıydı. Ev, kazık kakıp kalmanın tek simgesiydi. Ev olmadan nerde kalacak, nasıl kalacak bu uçsuz bucaksız yeryüzünde? Ne var ki Selami Bey, evle evliliği birbirine karıştırmıştı, taaa işin başlangıcında... Bunların hangisi önce, hangisi sonraydı? Önce evlenmeli miydi, yoksa ev yapıp içine mi girmeli, evlenmeyi sonraya mı bırakmalıydı? İstim sonradan gelsin hesabı bu durmadan evlenmişti, üç kez. Beş kez... Elbet bu hatunlardan biri de evle birlikte gelecekti. Gelmesine gelmişti; ama getirdiği evi de kendisine zindan etmişti. Selami Bey için tek yapılacak iş başını alıp gitmek olmuştu. Evlenmekten bıkmıştı; ama Selami Bey, ev sahibi olmaktan bıkmamıştı. Tek başına da kalsa, bu tek başı dinlendirecek bir eve ne zaman sahip olacaktı? Belki emekli olduktan sonra. Bir işte yirmi yıl, yirmi beş yıl çalışan her emekçi, bir evin özlemiyle yanıp tutuşurdu... Kendini avutmak için çareler arardı ister istemez. Emeklilik dilekçesini yazdığı gün yazarlık hevesine kapılıp mimarlıktan soğuyan bir arkadaşıyla karşılaşmıştı.

"Dostum," demişti, "tek katlı bir ev istiyorum."

"Nerde yaptıracaksın evini?"

"Memleketimde."

"Yani dağda mı, kıyıda mı, ovada düzlükte mi?"

“Karadenizli olduğuma göre...”

“Kıyıda... Mutlaka.”

“Kıyıda olmasın; ama deniz görünsün.”

“Tepede bir ev... Deniz görünümlü... Paran çoksa bir villa çizeyim, sana...” dedi arkadaşı.

“Tek katlı ucuz bir villa...”

Dilekçeyle birlikte plan da geliyordu. Basından emekli olacaktı. O yılların bütün basın emeklileri gibi tek kuruş ödenek alamadan... Gazetenin patronu ödenek makbuzunu peşin imzalatmıştı. Peki bu durumda evi hangi parayla yaptıracaktı? Emekli işi bitmeden tek katlı villanın planı çıkmıştı bile. Barındığı bekâr odasının duvarına çerçeveletip asmıştı. Bu sadece kuru bir plandı, bir villa planı... Tek katlı bir villaya dönüşecekti, bir milyon lira bulursa... Bunlar işin paraya sayıya dönük düşsel yanındı, parasız yanı da vardı bu düşlerin. Bu villa bir tepenin üstüne oturacaktı. Yemyeşil çamlarla örtülmüş bir tepenin en sivri yerinde. Tepenin görkemli güzelliği Karadeniz'i ayağının altında görmesinden ileri geliyordu. Şu plandaki balkon vardı ya, işte o balkondan bakınca deniz ne mavi, ne lacivert ne mordu. Günün her saatinde değişirdi bu morumsu, mavimsi renkler. Kim kara demişti bu denize? Geceleri bile tümüyle kararmazdı deniz. Binlerce, yüz binlerce yıldız üstünde pırıl pırıl kıpırdaşırken nasıl kararırды?

Emekli işlemi o günlerde bitmişti. Duvardaki tek katlı villa planı bu barınaktan Karadeniz kıyılarındaki bir kasaba otele aktarılmıştı. Bir özelliği vardı yalnız. Karadeniz, planın asıldığı duvarın penceresinden ayna gibi görünüyordu. Plandaki gibi bir de balkon kapısı vardı, planın asıldığı duvarda. Selami Bey'in düşselliğine açıktı her dakika... Sabah gezmelerinden yorgun dönünce villasının balkonunda bulu-

yordu kendisini. Ne uysal denizdi bu. Düşlere, düşselliğe çok elverişli bir deniz.

Avukat Fahri Bey, on beş günde bir çıkardığı gazete için yazı istiyordu Selami Bey'den. Martı Oteli'nin şu penceresinden gördüklerini yazsa okurlarına yeterdi. Gördüklerinden çok şu görkemli denize bakıp düşündüklerini, hele bir türlü arsasını alamadığı tek katlı villası için düşündüklerini...

Sordu bir gün Fahri Bey'e:

"Şu Karadeniz'e bir süngü gibi uzayan yarımada..."

"Yarımada değil, burun..."

"Ne burnu?"

"Halk ona Köpekburnu der."

"Üstündeki kale gibi... Şato gibi tek bina?.."

Umursamazlıkla, "Cezaevi." demişti Fahri Bey.

"Bu şato gibi güzel bina... Ama bir duvarı çatlattığı için..."

"Çok mu çatlak?" diye sordu Selami Bey.

"O kadar değil... Ama savcı, 'Mahkûmlar için tehlike var!' diye yazdı Ankara'ya... Başardı da... Şimdi boş duruyor."

"Kimbilir bu şato gibi yapıdan buralar ne kadar güzel görünür..." diye düşündü, "Hele Gideros'a doğru uzanan on kilometrelik kumsal... Martı Oteli'nin üstündeki çamlıklar..."

"Vasfi Bey benim arkadaşım, hem de onun avukatıyım ben..."

"Tek başına kalmaktan korkmazsan..."

"Neden korkacakmışım?" dedi Selami Bey, "Şatolar hep böyle olur..."

Öyle ya, Selami Bey bir tepede arsa bulsa yaptıracağı villa da tek başına kalmayacak mıydı? Villasını bile hep tek başına düşlemiş değil miydi?

“Yani...” dedi Fahri Bey, “Çatlak duvarlı cezaevinde bekçi olarak kalmak istiyorsun, öyle mi?”

“Demek kira da vermeyeceğim.”

Soruyu ters yüz etmişti Fahri Bey.

“Demek bekçilik için para istemiyorsun?”

“Hemen taşınayım öyle mi?”

“Hemen.”

Gerçekten Şato’da buraların görünüşü çok daha görkemliydi. Otelin önünden uzanıp giden on kilometrelik kumsal, masmavi bir etekliğin bembeyaz dantelleri gibiydi, köpüklü dalgalarıyla.

Selami Bey, tek katlı villanın planını ortadan kaldırmıştı. Tam bir yıl bu villayı düşünmeyecekti. Bu şato tam bir yıllığına onundu. Ne kira, ne elektrik, ne su parası... Pembe şatonun asmalarla donanmış balkonunda bütün gün yazıp okuyor, yiyip içiyordu.

Bir akşam erkenden poyraz biraz sertleştiğinden yatak odasına çekilmişti. Kapı yumruklanıyordu, derinden derine. Merdivenlerden inip açınca şaşırılmıştı. Savcıyla jandarma komutanı kuşkuyla bakıyorlardı yüzüne.

“Yalnız mısınız?” diye sordular, “Balkonun lambasını söndürmüşsün de...” dedi Mehmet Bey.

“Balkon havası değildi...” dedi, “Poyraz biraz serteldi de...”

Odasına girmişler, pencerelere bakıyorlardı.

“Perden de yok.” dedi komutan.

“Ne perdesi...” dedi, “Dağ başında perde mi olur!”

Kuşkuyla bakıyordu yüzüne:

“Asıl dağ başında olur perde... Bak lamban yanıyor. Perden yok, bir dokundular mı tetiğe alınından nallar herifçioğlu.”

“Neden nallasın?” dedi Selami Bey, “Nallar da alır voltasını... Bak binanın arkası yok.”

Savcı hak veriyordu komutana:

“Doğru.” diyordu, “Perde ister şu iki pencereye. Aldır yarın.”

“Olur.” dedi Selami Bey, “Ne içersiniz? Dolapta rakım var biraz.”

Oturmuyorlardı ki rakı içsinler.

“Haydi iyi geceler. Rahatsız ettik.”

“Bir akşam beklerim. Balkon çok güzel oluyor. Hele asmalar... Salkım salkım üzümler...”

“Haydi hoşçakal... Perdeyi unutma...Uğrarız bir ara...”

Üç gün sonra jandarma komutanı uğramıştı. Balkon güzeldi; ama yattığı odaya girmek istiyordu.

“Müsaadenle...” diye girmişti içeri, girmesiyle çıkması bir olmuştu.

“Olmaz Selami Bey,” diyordu, “bu perde olmaz. Tül perde bunlar.”

Gülüyordu Selami Bey:

“Dostum,” diyordu, “ben sizin için almadım ki bu perdele-ri... Dışarından bakacaklar için aldım. Belki onlar beğenir-ler.”

“Evet onlar elbette beğenecekler... Biz seni onlardan korumak istiyoruz. Olmadı bu perdeler, Selami Beyciğim. Ben Gürsoy'lardan senin hesabına bir çift perde alır gelirim, yarın.”

“Teşekkür ederim. Gelirken Savcı Mehmet Bey'i de getir. Havalar iyi gidiyor balkonun tam zamanı.”

“Söylerim haydi hoşçakal.”

Komutan dediği günde iki perde alıp gelmişti. Beğenip beğenmediğini Selami Bey'e sormadan, bir sandalyaya çıkıp asmıştı. Öylesine beceriyle asmıştı ki, tül perdeler yine yerinde duruyor, yeni perdeler iki pencereyi de duvar gibi kapatıyordu.

“Selami Beyciğim,” dedi, “seni dışarıdan kimsecikler görmez artık. İster dolaş odanda, ister otur yazılarını yaz.”

“Demek canıma kimse kıyamaz artık. Güzel havalarda bahçeye çıkarsam ne olacak.”

“Sen bahçeye çıkarsan onlar düşünsün. Seni görünce kaçarlar... Oysa perdeler, sen uyusan da korur seni.”

Selami Bey, düşünüyordu “Kimdi bunlar?” diye. Demek geceleri şatonun bahçesine kadar girip kendisini uyurken kolluyorlar, biçimine getirdiler mi dokunuyorlardı tetiğe. Demek kalabalıktan kopmak, halktan ayrılıp tek başına yaşamak olanaksızdı, kendi öz memleketinde de olsa.

Güvenlik güçleri, demek doğru bulmuyordu, onun bu tek başına yaşama tutkusunu. Şatonun görkemi göz kamaştırdığı için miydi bu titizlikleri. Nerden bakarlarsa baksınlar, “Selami Bey'in şatosu!” diyorlardı, bu eski cezaevine. Ne çabuk da unutmışlardı tüm ilçe halkının ruhlarını kararttığını. Onun yalnızlığını kıskanıyorlar mıydı yoksa? Bina sahibi Vasfi Bey, bu şatoyu bir yıllığına bırakmış kendisine. Bir yıl

ne kira, ne elektrik, ne su parası... Bekçi parası bile yoktu. Kendisi de bir balıkçı değil miydi bu şatoda. Gelgelelim herkes bir derebeyi görüyordu bu şatoda... Bir şövalye, bir sinyor.

Tam Şato'nun karşısındaki tepeye doğru kaymakamın yol açtığı duyulduğu günlerde bir dost, balkonuna konuk gelmişti, Selami Bey'in "Yol açılıp bitmeden bir evlik yer kaptalım sana karşı tepeden." diye bir öneride bulunmuştu, bu dost, "Duyulursa fiyatlar hemen yükselir."

Kimbilir o tepeden buralar nasıl görünürdü? Şatosuna bir saygısızlık da olabilir hemen peki diyecek olursa, diye düşünüyordu.

"Hem de ucuz kapatabiliriz." diye üsteliyordu konuk.

"Paran yoksa taksite de bağlayabiliriz."

Selami Bey için kaçacak yanı kalmamıştı işin.

"Bir görüş bakalım." deyivermişti. İşin içine taksitte girince şu memlekette alınmayacak ne kalıyordu? Köprüler fabrikalar, vapurlar bile satın alınabilirdi, hem sermayesine... Önemli olan sermayeye saygı eksilmesindi. Devlet malı yoktu artık, öz sermayenin malı, özel sermayenin mülkü vardı.

Şatonun sözleşmesi bittiği günlerde Selami Bey'in tek katlı villa planına bir de tapu senedi eklenmişti.

Artık şato'dan çıksa da Martı Oteli'ne dönemezdi. Bir ev bir daire tutmalıydı; ama yükseklerde.

Alışmıştı dağların doruklarında şahinler, doğanlar, akbabalar gibi tek başına tünemeye... Beş katlı apartmandaydı gözü. Amasra yolunda, bir gökdelen vardı yeni yapılmış. Üst katları kiralanmıştı ama ilk dairesi henüz tutulmamıştı. İnsan bir şatodan çıktımı, en azından bir gökdelene taşınma-

lıydı, alt katına bile olsa... Seviyordu yeni evini. Karadeniz yine karşısında bir uçtan bir uca uzanıyordu. Penceresinden baktı mı kendini gökdelenin en üst katında görebiliyordu. İşte ayağının altıydı deniz. Tek katlı villanın planı yine çerçevesinde duvara asılmış, yanına da 250 metrekarelik bir arsa planı eklemişti. Plansa plan tapuysa tapu... Oturduğu ev beş katlı bir gökdeleneydi. Gözünün önü bir uçtan bir uca Karadeniz, Şato dersin karşıda, yerli yerinde... Bir gün bir tepenin üstündeki arsaya oturduğu villadan bütün bir kenti ayaklarının altına alabilecekti. Hem de pek yakında...

Savcıyla jandarma komutanı burada da bulmuştu Selami Bey'i...

"Olmaz, bu ev birinci katta!" demişlerdi, "Hem de yol üstünde. Anarşist camı namlu ucuyla kırıp da tüfeğini doğrulttu mu ne yapacak, nerelere kaçacaksın?"

"Şart mı kaçmak?" demişti.

"Söyle, nasıl koruyacaksın kendini?"

"Adam beni öldürmeyi tasarladı mı, camı kırıp namluyu doğrultmasına ne gerek var?"

"Peki, ne yapsın seni öldürmek için?"

"Sokağa çıkmamı beklesin."

"Yok, hayır, olmaz birinci katta."

Türkeşçi lise müdürü işinden uzaklaştırıldığı gün, savcı da gelmişti, yargıç da.

"Haydi beşinci kata." demişlerdi.

Gözü hep tepelerde, yükseklerdeydi Selami Bey'in.

"Hay hay!" dedi, "Hemen."

Yükseklerin hali başkaydı. Balkon kendini göstermiş, Karadeniz'in anlamı değişivermişti, birden. Tuz Gölü olmaktan çıkmış, düşsel bir ülkenin buğulu maviliklerine bürünmüştü, bir iki saat içinde.

Selami Bey aradığı yüksekliği bulduğu gibi, aradığı balkonu da bulmuştu. Şatodaki balkondan denizin bir koyu, daracık bir balıkçı barınağı görünüyordu; ama buradan Karadeniz tümüyle görünüyordu. Varna Bulgar şu doğrultuydu, Köstence şu doğrultuda... Kıyılar, sisli puslu olmasa belki de orası bile görünürdü, bu balkonda... Güneş bu aylarda Trakya üstlerinden, Varna Bulgar kıyılarından batıyordu. Bir süre kızılığ kalyordu, deniz diplerinde... Gün geriye dönüp pembe pembe gülümsedi mi, pırıl pırıl bir sabahı karşıladığı günler de oluyordu bu balkonlarda... Ev denilen, villa denilen gökdelen denilen yapılar hep aynı anlama gelirdi. Balkon gösterişli görünümlü oldu mu geriye ne kalyordu, yapıları birbirinden ayıran...

Gelgelelim insanları balkonlarıyla baş başa bırakmıyorlardı ki... Bir gün takvimin yapraklarından bir sayı okudular radyolarda, televizyonlarda... Karşı yıkık yapının duvarına da bir pankart asıldı.

"Balkonlara çıkmayın, tarayacağız."

Bu kadar açık değildi bu bildiri; ama özetle bu anlam çıkıyordu.

"Peki," dedi Selami Bey, "tüm balkonlar, yüksek yapılar, gökdelenler, şatolar, villalar tek katlı bile olsa sizin olsun."

Alıp götürdüler bir gün. Döndüğünde duvarda çakılı duran planla birlikte taksitleri ödenmiş arsayı da satışa çıkarmak zorunda kalmıştı. Artık ne villa arıyordu, ne gökdelen... Kupkuru özgürlüktü aradığı. Ne tepe, ne yokuş, ne merdi-

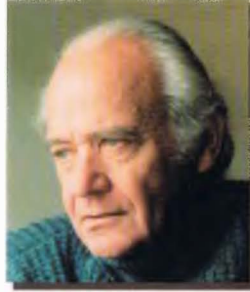
ven... Düz ayak bir yaşam. Bugüne kadar gökdelenlerden, doruklardan bakmak isteyen Selami Bey yükseklerden bakınca çok şeyler göreceğini sandığı için aldandığını anlıyordu artık, yine anlıyordu ki aşağılardan, yukarılara bakanlar da çok şeyler görebilirlerdi. Elverir ki, insanın nerden baktığını, iyi bilmesi gerekirdi. Yükseklerden bakanların çoğunun gerçekleri göremediği de başka bir gerçektir.

Rıfat Ilgaz

Şeker Kutusu

ÖYKÜ

Özgün kişilikleriyle, toplumun değişik kesimlerinden getirdiği tiplerle, toplumu ve toplumsal aksaklıkları ameliyat masasına yatırmış gibi lif lif ayıran bir gözlem gücü ve ustalığı yansır Rıfat Ilgaz'ın öykülerine. Toplumun her kesiminden insanın boy gösterdiği öyküler, bir anlamda, belli bir tarihsel ve ekonomik kesit içerisinde, toplumumuzun duygu, düşünce ve anlayış haritasını çıkarmaktadır. Hepsini bildik, hepsi tanıdık olaylar ve kişiler. Tanıdık olmalarının nedeni, titiz bir gözlemin ürünü olmaları ve gerçeklik duygusunu eksiksiz yansıtıyor olmalarında yatıyor. Öyle ki, Rıfat Ilgaz'ın öykülerinde en aykırı kişiyi bile yadırgamaz okur. Çünkü bunlar çoğunlukla kurmaca kişilikler de olsa, her gün rastladığımız, selâmlaştığımız ya da göz ucuyla izlediğimiz gerçek kişilerden izler taşırlar. Yani hayatın içinden, yaşayan, birlikte yaşadığımız kişilikler... Bunlar abartılmadan, karikatürleştirilmeden, olanca doğallığı içinde verilir. Rıfat Ilgaz'ın mizahı da işte bu doğallıktan kaynaklanır.

FAHRETTİN DEMİR

www.cinaryayincilik.com.tr
cinar@cinaryayincilik.com.tr

ISBN 975-348-042-3

9 789753 480420